

POLIROM
Top 10+

FILIP FLORIAN

Degete mici

Filip Florian

Degete mici

roman

Ediția a IV-a

Editura Polirom

2011

Copyright © 2005, 2011 Degete mici de Filip Florian
A patra ediție.

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;

sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN eBOOK: 978-973-46-2104-0

ISBN: 978-973-46-1982-5

Coperta: Carmen Parii

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Filip Florian s-a născut la 16 mai 1968, în București. Între 1990 și 1999 a fost redactor la *Cuvîntul*, apoi corespondent al posturilor de radio Europa Liberă și Deutsche Welle. Împreună cu fratele său Matei Florian, a publicat romanul *Băiuțeii* (Polirom, ediția I, 2006; ediția a II-a, 2007; ediția a III-a, 2010). *Băiuțeii* a fost tradus în Polonia (Czarne) și Marea Britanie (University of Plymouth Press), urmînd să apară și în Spania (Acantilado) și Bulgaria (Panorama +). La Editura Polirom, Filip Florian a mai publicat romanul *Zilele regelui* (2008), care a fost tradus în Ungaria (Magvető) și va apărea în SUA (Harcourt) și Bulgaria (Panorama +). *Zilele regelui* a fost distins cu Premiul „Manuscriptum” acordat de Muzeul Național al Literaturii Române și a fost desemnat cartea anului 2008 la Colocviul romanului românesc contemporan.

Romanul *Degete mici* a fost recompensat cu Premiul pentru debut al *României literare*, Premiul de excelență pentru debut în literatură al UNPR și Premiul Uniunii Scriitorilor pentru cel mai bun debut în proză. *Degete mici* a fost tradus și publicat în Ungaria (Magvető), Polonia (Czarne), Germania (Suhrkamp), SUA (Harcourt), Slovenia (Didakta), Slovacia (Kalligram), Italia (Fazi) și Spania (Acantilado).

*Mirelei, care face cea mai bună cafea
din lume.
Rîsul ei mă topește.*

Toți oamenii aceia care nu rezistaseră tentației de a redacta monografia orașului lor – un învățător, un avocat, doi călugări, un medic veterinar și un șef de gară – trăiseră cu convingerea că, după ce castrul roman fusese părăsit (sau incendiat sau lovit de o molimă nimicitoare sau bătut de Dumnezeu), pământul îl înghițise definitiv. Credeau că straturi de nisip, argile, sedimente de tot felul și cernoziom se așezaseră de-a lungul istoriei, groase, dense, peste Principia, peste thermae, canabae și horreum, își spuneau că o vegetație carnală, agresivă ocupase colinele. Odată cu precizarea originilor urbei și a primelor atestări documentare, autorii acelor cronici duioase lăsau vestigiile deoparte, pînă în 1932, cînd, notau ei, o entuziastă echipă de arheologi scosese la iveală cîteva ziduri surpate. Momentul era consemnat succint, dar ceea ce părea să impresioneze nu era apariția ruinelor, ieșirea lor la lumină după două milenii de întuneric, ci prezența în grupul profesorilor și al studenților a unei făpturi speciale. Existau referiri ostile sau admirative (în nici un caz neutre) la acel personaj, iar în lucrarea avocatului Stratulat, alături de-un portret în cărbune, întîlneai o descriere amănunțită a femeii tunse foarte scurt, purtînd întotdeauna pantaloni de călărie și cizme cu carîmb, posesoarea unui portțigaret din chihlimbar lung de douăzeci de centimetri. Era o vorbitoare de franceză fără egal, aflai din rîndurile maestrului, se mișca lent, rotund, îi strunea autoritar pe zilierii angajați pentru săpături, în vreme ce din bluzele ei vaporose se prelingea un parfum de smochine. Gavrilescu, veterinarul, o compara cu o găinușă moțată de munte, cu penele înfoiate, în stare să provoace în perioada nuntitului lupte pline de cruzime între cocoși; ceferistul o văzuse circulînd doar în cușetele de lux ale expresului, însoțită mereu de domni eleganți (între care, adesea, un ministru și un general), al căror rest de pasiune se consuma la mesele de ruletă și de bacara ale cazinoului. Din textele învățătorului și ale părintelui stareț răzbăteau, în schimb, iritarea și deplîngerea faptului că, în vara și toamna aceluia an, tînăra generație sau, în sens mai larg, turma credincioșilor era predispusă să o apuce pe căi greșite. Dascălul era contrariat că la Școala de fete se răspîndise moda tăierii bretonului și a retezării cozilor, că elevii de gimnaziu și liceenii se înghesuiau să

participe ca voluntari, în timpul cursurilor și nu numai, la dezvelirea construcțiilor antice, iar arhimandritul Macarie constata cu maliție că numărul capilor de familie în biserică, la sfânta liturghie, scădea îngrijorător și că tihna multor cupluri, după conținutul spovedaniilor, era în pericol. Singurul care ignora cu desăvârșire acea ființă exotică și întâmplările pe care le genera, unicul din a cărui scriere nu puteai deduce nici măcar că fermecătoarea amazoană s-a născut vreodată, era celălalt monah, părintele Ioanichie. Ca promotor al unei teorii de pură descendență biblică, vechi-testamentară, el nu se îndoia că asupra cetății se abătuseră cîndva, laolaltă, mînia Tatălui și cea a Fiului, unite într-o forță pustiitoare și purificatoare, capabilă să acopere cu flori, tufe și arbori, de-a lungul a șaptesprezece secole, un loc al nelegiuirilor între bărbați. Și acest slujitor al Domnului, al cărui mormînt stătea printre cele ale fraților de rînd, în curtea mînăstirii, fusese sigur că dezgroparea primei pietre din bătrînul castru însemnase redeșteptarea răului, a viciului, pe care el unul o descifra în gesturile oamenilor, în pornirile lor.

Găsisem cele șase monografii într-un cotlon al bibliotecii publice, la capătul unei săptămîni de căutări. Norocul venise împreună cu criza de ulcer, fiindcă abia semnele durerii și cenușii de pe chipul meu treziseră, după cîteva încercări ratate, un soi de solidaritate în tristețea acră a cucoanei care administra instituția. Doamna Mia (așa mi s-a prezentat) scosese cu o expresie complice lanțul de chei care-i pendula între sîinii uriași și, chinuită de obezitate, deschisese ușa unei încăperi mici, aflată și ea, ca toate celelalte, sub influența climei fără anotimpuri din asemenea spații – un aer coclit, amestec de praf, hîrtie macerată și otrăvuri pentru gîndaci. Era o debara strîmtă, sortită măturilor, cîrpelor de podele și bidoanelor cu gaz, care nu-și împlinea menirea. Ceea ce aveam în față, sub perdeaua pînzelor de păianjen și a căcărezelor de șoareci, reprezenta o veche donație a primăriei (memoria vie a localității, îmi șoptise grășana), compusă din ordine de zi ale regimentului de gardă, schițe ale monumentelor, cărți de onoare ale sanatoriului, cazinoului și hotelurilor, afișe ale balurilor de caritate, acte dotale, foi matricole și testamente ale unor persoane de vază, programe ale curselor automobilistice de coastă, imnuri ale cercetașilor și ale străjeriei, hotărîri de consiliu privind denumirea străzilor principale, proiecte ale unor clădiri niciodată ridicate, precum teatrul, patinoarul și schitul de la grotă Sfînta Veronica. Îmi trebuiseră o dimineață întregă și o jumătate de folie de ranitidină pentru a extrage manuscrisele de la

care așteptam atât de mult din vrafurile de documente gălbejite, dintre planuri, catastife și mape. La sfârșitul acelei operațiuni, cămașa mea cadrilată devenise de un gri uniform, gura și nările mi se umpluseră cu o pulbere înecăcioasă, sălcie, iar noțiunile de săpun și de baie fierbinte îmi păreau mai ademenitoare ca oricând. Naivitatea mă lăsase să-mi imaginez că voi studia sutele de pagini în tihnă, cu ceaiuri de sovîrf și cu pîine prăjită alături, cu melodiile fraților Mills curgînd în surdină, cu buiota caldă pe burtă, lungit în patul moale, odihnitor, din camera pe care o închiriasem la tanti Paulina. Cît cotrobăisem însă prin maldărele de registre, ore în șir, bruma de bunăvoință a bibliotecarei dispăruse, amărăciunea murată îi acoperise iarăși trăsăturile. Mă fixa cu ochii ei mici, adînciți între pleoapele umflate, respira gîfîit, către forma astmatică și susținea că piesele rare, din fondul special, nu pot fi consultate decît în sala de lectură.

Îmi alesesem locul cel mai luminos, lîngă una dintre ferestrele sudice și, ori de cîte ori reușeam să plec de la șantierul arheologic, parcurgeam atent textele acelea uitate. Într-o companie de obicei neplăcută, alcătuită din prietenele doamnei Mia și din pensionari care completau buletine loto, speram să descopăr o înfîmplare veche sau măcar un indiciu privitor la osemintele dintre ruine. Aveam de-a face cu scrisuri deloc asemănătoare, de la cel îngrijit, cu excese caligrafice, al fostului stareț și pînă la cel rebel, greu descifrabil, al veterinarului. Topica și relația cu ortografia difereau și ele, la fel stilul narativ, dar, peste toate, exista un supărător fond comun, un fel de înțelegere tainică a cronicarilor de a trata polemic aceleași evenimente. Șeful de gară, bunăoară, punea anularea vizitei lui Franz Joseph pe seama unui complot de început de secol al feroviarilor maghiari, învățătorul vedea în acea bruscă schimbare a programului imperial o lecție dată lui Carol I, doctorul Gavrilescu explica incidentul prin nepotrivirea datei voiajului cu sezonul vînătorii de vulpi, iar avocatul Stratulat presupunea că decizia curții de la Viena era consecința unor rațiuni de amor, imposibil de cuprins în comunicatul oficial. La acest capitol, în ciuda situații lor pe trepte atât de depărtate ale ierarhiei ecleziastice, Macarie și Ioanichie se înfîlneau totuși în convingeri, interpretînd gestul ultimului Habsburg-Lotharingia ca pe o infamie aruncată de catolicism în obrazul ortodoxiei. Cît privește faptele care mă interesau, de care depindea continuarea cercetărilor la castrul roman, era clar că, dacă nu voi găsi informații într-una dintre lucrări, atunci ele vor lipsi din toate celelalte. Or, între copertile de culoare maronie care ocreteau varianta

juristului, nu se afla nimic în stare să explice prezența zecilor de schelete în perimetrul cetății. Ajunsesem la finalul acelei relatări într-o zi de miercuri (îmi amintesc precis, fiindcă lumea se întorcea de la stadion, de la un meci de cupă), se apropia de ora șase, ora închiderii, și, cum de la prînz ignorasem pesmeții și brînză de vaci, stomacul mă chinuia cumplit. Zvîcnirile ulcerului și dezamăgirea mea o îmblînziseră din nou pe bibliotecară, care simțise nevoia, în camera pustie, să se așeze lîngă mine și să-mi turuie ceva despre fuga de cărți a oamenilor. Soarele se făcuse pitic și era gata să dispară după o culme împădurită, cînd i-am simțit degetele umede între picioare.

Nu puteam renunța să citesc restul manuscriselor, miza era prea mare, dar, în noile împrejurări, eram dependent de programul altora. De cîte ori sala de lectură era goală, evitam să intru, iar atunci cînd ultimele persoane plecau, mă grăbeam să le însoțesc. Grăsana, deși purta deseori ochelari, unui romboidali, cu șnur auriu, se comporta după acel episod stînjenitor de parcă aș fi fost transparent, imposibil de observat. Indiferența ei jucată avea ceva amenințător, dar, prin comparație cu încăpățînarea șefului poliției ori cu neînduplecarea foștilor deținuți politici și a ziariștilor sosiți de la București, părea o copilărie. Domnii aceia în vîrstă, chinuiți și deopotrivă fascinați de trecut ca și tinerii gazetari, anticomuniști tîrzii, nu acceptau că mulțimea rămășițelor trupești ar fi putut fi altceva decît urmarea unei execuții sumare, consumată pe marginea unei gropi comune, în anii '50. Opinia istoricilor nu-i interesa, ezitarea medicului legist le părea suspectă, rod al lășității, iar faptul că procurorii nu identificaseră nici un glonț era considerat un semn al complicității peste decenii cu autorii masacrului. Erau credincioși propriei teorii, care năștea comentarii și articole de presă categorice. Absența unor dinți proba, în viziunea lor, schingiuirile premergătoare împușcării, spărturile craniilor erau percepute ca o dovadă a folosirii pistolului și a bîtei, situarea membrelor la oarecare distanță de clavicule și de bazin ar fi demonstrat că nu fusese vorba de o înmormîntare creștinească, ci de aruncarea în devălmășie, de la înălțime, a trupurilor neînsuflețite. Personajul zilei era totuși Maxim, care ordonase suspendarea săpăturilor arheologice pînă la elucidarea cazului și nu obosea să acorde interviuri pentru cotidiene, săptămînale, agenții de știri, posturi de radio și de televiziune. Flerul lui de polițist, un simț aparte al profesionistului (susținea el fără încetare), îi spunea că se află în fața unei crime odioase, care nu va rămîne nepedepsită. Ca să convingă camerele de filmat, dar și

microfoanele și reportofoanele, maiorul își plimba neconținut degetele peste mustața negricioasă, încleșta maxilarele și, cu o voce gravă, cerea înțelegere pentru discreția pe care i-o impuneau investigațiile. Cît despre monografii, posibila sursă de stingere a controverselor, ele neglijau necropolele medievale, nu arătau nici un interes pentru locurile în care înaintașii își găsiseră odihna de veci. Veterinarul făcea trimitere la o incertă boală a cailor, care ar fi secerat exemplare dintre cele mai zvelte înaintea primei locotenente domnești, însă nu avea știre de așezarea vremelnică a unui cimitir printre zidurile cetății.

În dimineața în care vacarmul claxoanelor și al fanfarei invadase orașul, reciteam paginile călugărului Ioanichie. Am abandonat povestea lupilor care înconjurau iernile mînăstirea (o descriere a sălbăticiunilor ca slujitori ai diavolului: alergau nebunește pe-o singură urmă, mulți ca păduchii, făcînd nu potecă, ci un șanț adînc la temelia zidurilor, vrînd să le surpe, cădeau vlăguiți apoi, strîngeau zăpadă pufoasă cu limbile lor lungi ca șerpilor, se întremau și se porneau să roadă și să zgîrie porțile cu colții ascuțiți ca acele croitorilor și cu ghearele tăioase ca briciul, unii loveau bîrnele ghintuite de stejar cu creștetul capului, fiindcă precis acolo, sub blana zburlită, le crescuseră coarne) și, de la etaj, de la una din ferestrele bibliotecii publice, am urmărit ciudata procesiune de pe strada mare. Individul cu pălărie de fetru, purtat ca solist pe capota unei mașini, părea să fie Luci, cel care tocmai cosise iarba în curtea doamnei Embury. Ce-o fi avut cu muzica?

2

Într-unul din locurile acelea tainice de unde îngerii veghează asupra lumii pentru ca Domnul Dumnezeuul nostru pe toate să le știe (loje capitonate cu mușchi de pădure, agățate de stele ca nacelele unor baloane, foișoare din lemn de salcîm cu fundațiile în înaltul cerului și cu vîrfurile către pămînt, suprapuse cu corpul soarelui astfel încît ochii muritori, orbiți, să nu le simtă sau presimtă prezența), nu se poate să fi trecut neobservată stăruința atîtor claxoane și nici larma tobelor, a talgerelor și a trompetelor. Iar zgomotul venea din vale, din zona gării sau de mai departe, dinspre preventoriul T.B.C. Și, în aerul călduț dinaintea prînzului, se întîmplau atîtea datorită lui. Se întrerupeau plimbări tihnite, balcoanele hotelurilor se animaseră, dispăruse toropeala șoferilor de taxi și a chelnerilor de la terasele de

vară, vânzătorii ieșeau în pragul magazinelor, tarabele cu dulciuri și suveniruri, chioșcurile cu înghețată și lunetele din fața cinematografului, vechile dispozitive optice ațintite asupra munților, erau părăsite de copiii aflați în vacanță. La intrarea în parc, alături de dromaderul plin de zorzoane orientale, fotograful scruta prin ochelarii fumurii orizontul, încerca să distingă ceva în curba din dreptul poștei, acolo unde ar fi trebuit să apară convoiul gălăgios. Pentru fetele de liceu care așteptau pe o bancă autobuzul liniei 3, cel care ajunge la cascadă, domnul Sașa lansase ipoteza că, la sanatoriu, la micul dejun, se turnase gaz în loc de bromură în ceaiul bolnavilor de plămâni.

Apoi, în partea de jos a bulevardului, apăruse un atelaj neobișnuit: un mercedes alb, strălucitor, trăgînd un dric din epoca în care caii erau la mare preț. Urmau mașini cu farurile aprinse, cu panglici de doliu legate de oglinzi. Înaintau încet, cu un fel de pioșenie rutieră, dar era greu de ghicit încotro se îndreptau de vreme ce biserica și cimitirul rămăseseră în spatele lor. Nici un preot nu însoțea cortegiul, în schimb șoferul limuzinei din frunte, folosind o portavoce, cînta „Veșnica pomenire“ într-un falset căznit. Cea dinții remarcase acest lucru doamna Fotiade, farmacistă, care o chemase în ajutor pe Sfînta Fecioară, pentru pacea tuturor. Tot ea îl recunoscuse pe bărbatul de la volan și, atinsă de paloare, mușcîndu-și buzele cu dinții mici, de pisică, se retrăsese în laborator printre eprubete și substanțe vindecătoare.

Răspîndite la geamurile automobilelor, alămurile și instrumentele percuției luceau în lumina sfîrșitului de iunie ca foițele de aur, în timp ce suflătorii și toboșarii le mînuiau cu pasiune, asemeni negrilor seduși de boogie-woogie. Ceea ce se înălța deasupra coloanei nu era însă un marș funebru, sunetele se stropșeau unul la altul, se oțărau, se ciocneau și ricoșau te miri unde, se izbeau cap în cap ca berbecii, într-o asurzitoare hărmălaie. Din mulțimea interpreților de ocazie (schimbători de valută, pești, băieți cu pumnul de fier), Luci, aflat în posesia tubei, era singurul care căuta măsura delicateții. Cînd Mercedesul alb a oprit în fața primăriei și tot șirul acela lung, ca o rîmă corpolentă, nesfîrșită, a înțepenit, el a fost cel care a dat noblețe minutului de reculegere. Alarmerile și claxoanele se potoliseră, orchestra tăcuse, iar Luci, așezat turcește pe capota unui jeep, cu una dintre pălăriile lui elegante lăsată peste sprîncene, cu cercelul argintiu sclipind pe lobul urechii stîngi, se străduia să regăsească ceva ce e posibil să fi fost, în absența oboiului, un mic fragment din concertul în D minor al lui Marcello. În jur era liniște,

chiar prea liniște, doar dromaderul fotografului, Aladin, răgea neconținut.

Despre dric se putea spune că fusese unul frumos. Cu îngeri dolofani gravați pe frontispiciu, cu scene biblice pictate pe laterale, cu perdeluțe din catifea vișinie prinse în fireturi. Îl afectaseră ploile și prea multele parcurgeri ale ultimului drum, vopseaua se scorojise, păsări, șoareci și insecte îl însemnaseră printr-o mulțime de găuri și fisuri. Mirosea a pipi, pentru că înăuntru se adăpostise pînă de curînd o cățea cu pui. În fața tristului vehicul, cîțiva băieți și-au aprins trabucuri (unul fuma pipă), au coborît sicriul, l-au purtat cu pași înceți, sugerînd evlavie și l-au așezat pe un pedestal metalic, chiar la intrarea principală a primăriei. Au potrivit la capul lui un obiect voluminos, acoperit cu un cearșaf, și două coroane mici, din flori galbene de pădărie.

Șoferul Mercedesului (purtînd șlapi, șort strîmt și un maiou Chicago Bulls bombat peste burtă) dirija atent ritualul funerar, neobosind să strige „Doamne miluiește“. La semnul lui, fără să desconsidere relația cu tutunul, băieții s-au grăbit să dezvelească crucea și să ridice capacul coșciugului. Se întinsese un murmur printre privitori, așa cum se întîmplă cînd ușurarea unei mulțimi se contopește cu mirarea ori cu trăirile mai vii. Între scîndurile de brad, cu mîinile împreunate anapoda pe piept, cu picioarele strîmbe și crăcănate, zăcea o păpușă mare cît un om, făcută din cîrpe și paie, într-un costum de bogdaproste. Avea chipul lătăreț, sufocat de barbă. Pe crucea de la cap era lipit un afiș electoral, înfățișînd un candidat solar, încrezător în puterile sale, iar dedesubt, pe o placă, stătea scris „Aici odihnește Victor Lazu, un rahat care a vrut să ajungă primar“.

3

Ce m-aș fi făcut eu, Doamne, zău, dacă nu mi-ar fi povestit tanti Paulina visele în fiecare dimineață? scăpare oricum nu exista, poate doar să mă fi ascuns în șifonier sau să mă fi încuiat în baie, dar n-ar fi avut nici un rost, preferam așa, cu ceaiuri și felii de cozonac cu nucă, pe verandă, cu ploaia mărunță care nu mai înceta, cu radioul în surdină, eu și tanti Paulina lăfăindu-ne în balansoarele de răchită. Era bine, moleșeală, puțin cam frig doar, ceaiul de sovîrf n-avea niciodată zahăr, noroc că avea cozonacul, din belșug, în rest poveștile ei nu mă deranjau cu nimic, nu făceam parte dintre personaje, ascultam numai, un fel de martor al înîmplărilor închipuite sau trăite de alții. Ceasul îl

rătăcisem cu bună știință printre rufele murdare, îmi puneam palmele la urechi cînd vreun crainic anunța ora exactă, ce mai conta timpul cînd pe tanti Paulina o vizita des, aproape regulat, un domn în frac, cu cămașă de mătase albă și papion grenă, un domn între două vîrste, ușor grizonat, cu obrajii proaspăt rași, destul de înalt, fără urme de slăbiciune pe trup, un domn în adevărata putere a cuvîntului. Numai dacă mă gîndeam la mereu fragedul buchet de albăstrele de cîmp, în ton cu ochii dumneaei, pe care i-l oferea galant, mirosindu-l înainte de-a i-l așeza în poală, și îmi era suficient pentru a înțelege. Din păcate mai ticăia un ceasornic și în stomac, cine știe cînd îl înghițisem, unul căruia nu-i puteam da de capăt, mi se făcea foame (ah, cît de mult uram asta!), îmi mușcam limba, amînam s-o declar cu voce tare, mă ardea pe dinăuntru. Ulcerul a fost întotdeauna cel mai aprig dușman al dialogului, răbdam totuși ceva vreme, iar domnul o invita ceremonios, după toate regulile bunelor maniere, la o plimbare cu limuzina, Plymouth tip 1932, niciodată altă marcă sau alt an de fabricație, o plimbare la șosea. De unde se trăgea ideea cu șoseaua doar bunul Dumnezeu trebuie să fi știut, în oraș nu existase nicicînd așa ceva, nici măcar un loc care să poarte un asemenea nume, mă rog, e posibil să fi știut dînsul vreunul, nu pun la îndoială, deci o plimbare la șosea, cu motorul în viteză întîi, lent, ușor, pe lîngă trotuar, nu din spirit de prevedere, ci ca să vadă toți cine e tanti Paulina și în ce companie umblă. Spuneam că merg la veceu, o clipă doar, mă scuzați, mă repezeam la bucătărie și mestecam două-trei bucățele de pîine prăjită, nici jumătate de felie, totul redevenea roz, mașina parca la intrarea în parc. Șoferul deschidea grav portierele, nu cred că s-ar fi putut fără el, un băiat tînr, blonziu, în costum gri cu rubașcă, iar perechea cobora studiat, aruncînd priviri degajate în jur, îndreptîndu-se apoi agale, pe alei, călcînd pe frunzele veștede de castan (toamna era unicul anotimp) spre chioșcul unde cînta fanfara. Domnul împărțea bani cerșetorilor, preocupat permanent de discuție, nu-și arunca ochii nici o clipă spre mîinile care se întindeau în sînga și în dreapta, iar dumneaei flutura din gene, cu buzele ușor țuguiate, atît cît dădea bine, șoptea cuvinte romanțioase despre păsările călătoare, se mai strecura și cîte o discretă strîngere de braț, întîmplătoare desigur, muzica se apropia din ce în ce, legată parcă de salutarile mecanice, mișcări oblice ale capului, tot mai dese în preajma foișorului. Figuri necunoscute, respectabile și deopotrivă pline de respect, iar printre prăpăditele de pe margini, zdrențăroase, nespălate, culmea! cine crezi? Mioara, farmacistă, Paraschiva cu bastonul ei și scumpa de

Jeni, vecinele mele, dragă, ca vai de capul lor. Lume bună, elegantă, un șir de străini, mereu alții și alții, iar în jur, pe lângă ei, cunoscuți din tinerețe și de după aceea răsăreau în uniforme de vardiști, de paznici, de soldați oropsiți ori, chiar mai rău, oameni în toată firea!, cu părul alb, apăreau îmbrăcați în uniforme de liceu. Și iarăși ziceam că vreau la closet, probabil o răceală, tanti Paulino, se întâmplă cu ploile astea, vin imediat. Din nou la bucătărie, o feliuță transparentă de brânză, o mușcătură dintr-un ou fiert. În chioșc, capelmaistrul se apleca reverențios, muzica nu înceta, iar cele două scaune din centru așteptau libere ca perechea să se așeze cât mai grabnic, nimeni n-ar fi îndrăznit vreodată să le ocupe, se aplauda între melodii, domnul atingea dintr-o nevinovată greșeală pantoful din piele de șarpe, cu toc cui, retrăgându-și imediat propriul pantof de lac. Incidentul, fericit să-l numim, se stingea într-o vagă roșeață a obrazilor, se aplauda, aplaudau și ei, pantofii se înfîlneau iară, uneori și coatele și umerii, se aprindeau felinarele, cerul devenea vînat, capelmaistrul le căuta privirile și nu uita să se mai ploconească o dată (toamna era unicul anotimp) și peste muzică se pogora răcoarea. Visam la supa de pui, ulcerul izbutește să altereze caracterul omului, visam și la tălțeei dinăuntru, dumnealor erau din nou în limuzină, ea cu un șal de mohair bleumarin peste rochia bleu, se înmulțeau luminile în oraș, străluceau, pe bancheta din spate era întuneric, șoferul privea înainte, impenetrabil, domnul, sînd cu palmele cuminți pe genunchi, istorisea viața unui ilustru tenor italian. Mă ardea cumplit stomacul, de nesuportat, mi-e foame, tanti, mi-e foame, ah, vai, că bine zici, mă luasem cu poveștile, restul se risipea.

După-amiezile ieșeam din casă, burnița, străbăteam drumul către castrul roman, apa șiroia la tot pasul, mai devreme sau mai târziu îmi ridicam gulerul pardesiului, umbrela era un fel de medicament. Inspirat om fusese cel care presărase pietriș pe potecă, la ce i-o fi folosit? mie-mi prindea foarte bine, mă ferea măcar în parte de noroi. Cărarea părea uitată de la întreruperea săpăturilor arheologice, bătea întotdeauna un vînt sec printre zidurile cetății, îl simțeam undeva în oase.

În balansoarul de răchită ascultasem odată cum o femeie cu părul roșu îl descînta pe Virgil, nepotul Paulinei, îi scotea verigheta fără să simtă, el aducea cu o statuie, apoi femeia înnodea pe inel o suviță din părul ei, tăiată de la tîmpla dreaptă, i-o rotea bărbatului de șapte ori în dreptul inimii și îi așeza verigheta în palmă. Dispărea o vreme, Virgil pășea pe un pod înalt, undeva foarte sus, deasupra unui

rîu, privea mereu în lături, niciodată spre tumultul apelor. Ceaiul amar, nucile din cozonac în glazură de zahăr ars. Femeia cu părul roșu se ivea ca din senin, dansa, ținea brațele arcuite de parcă ar fi strîns la piept un partener, Virgil, nemișcat, se uita în partea opusă, i se distingeau doar profilul, dansul îl ocolea, din femeie nu rămînea decît o adiere de pelin. Și totuși ceaiul avea un parfum nemaipomenit, puține plante ascund o asemenea virtute. Podul se clătina, dansa și podul, rîul se colora în roșu, tot mai pronunțat, pînă cînd atingeau nuanța pletelor femeii, în sfîrșit Virgil călca pe pămînt, printre flori, mii de flori, soarele răsărea din mai multe locuri deodată, erau șase, pe numărate, șase sori pe cer. La cîteva zile distanță, poștașul adusese scrisoarea de la mama lui Virgil, Lucica, sora mai mică a lui tanti, o citisem eu, cu vocea mea imposibilă, tata îmi spunea cînd eram copil că vorbesc de parcă aș ronțai coacăze, dumneai își pierduse ochelarii, acum asculta. Virgil adormise în baie cu robinetul deschis, apa se prelinsese pînă la aeroterma care încălzea încăperea, sărise siguranța automată, ce șansă, zău! Virgil se prăjise pe unde e pielea mai fină, adică pe unde? stai o secundă, tanti Paulino, scrie aici, uite, între picioare și la subrațe, mă gîndesc că bietul băiat ar fi preferat un ulceraș, lasă, mamă, bine c-a scăpat cu zile, visele astea...

Porneam des către ruinele acoperite cu mușchi și licheni, cu ierburi pitice și frunze mucegăite. Și mi se făcea milă. Pardesiul și umbrela mă apărau de ploaia interminabilă, drumeagul rățăcea printre coline, iar ghetele mele de fiecare dată erau biruite de bălți, musteau ca un burete.

Domnul răsărea iarăși, fracul, buchetul de albăstrele, limuzina, fanfara, singuri, ei doi, pe bancheta din spate a automobilului. Un pocnet din degete, șoferul deschidea o sticlă de șampanie franțuzească, pahare de cristal, uruit monoton al motorului, semafoare, domnul arunca liniștit papionul pe geam, își deschidea primii doi nasturi de la cămașă, fredona o cântonetă, dumneai se topea ca o lumînare din care tot curge ceara, junele de la volan privea stăruitor înainte, după toate aparențele gîtul îi era imobil. Două pastile de ranitidină, aș da orice să scap de operație. În afara orașului, pădure, sub luminile farurilor se întinde galben-fremătătoare o poiană, șoferul cîntă la vioara ascunsă pînă atunci în portbagaj, tango, plutesc împreună, tălpile pantofilor strivesc frunzele uscate, ei i se năzare că se aud țipete de cocori (toamna e unicul anotimp), lumînarea a ars mai mult de jumătate. Se sting farurile, stelele lipsesc cu desăvîrșire, vioara plînge, păcat că domnul nu renunță nici în

ruptul capului la buna-cuviință. Urinezi cam des, dragă, mă certa tanti Paulina, iar eu înghițeam cu noduri, în bucătărie, un pesmet sau un măr copt. Șoferul abandonat în câmp, noapte, case de-o parte și de alta a drumului, mașina, un Plymouth tip 1932, niciodată altă marcă sau alt an de fabricație, trepidează, zboară, domnul observă impasibil că au rămas fără frîne, coboară o stradă nesfîrșită, pantă, ce minunat ar fi fost să aibă aripi. Pentru astăzi, rasol de vită, nu? și nu era toamnă, ci sfîrșitul lui iunie.

4

Profesorul Lazu predă biologia. Și este candidatul a cărui înmormîntare simbolică (bulevardieră, o caracterizase bibliotecara) fusese oficiată nu de mult. Iată înfățișarea lui într-o după-amiază de marți: tenul, ca al tuturor fumătorilor înrăiți, are o nuanță cenușie, cearcănele nu arată ca unele provocate de insomnie sau de gripă, șuvițele lungi, pornite dinspre tîmple, cad mai mereu în lături dezvelind creștetul golaș, barba rară i-a răpit aerul de înflăcărat și dîrz ofițer din armata albă (e opinia unei doamne, o farmacistă, care la mulți ani după despărțirea lor e încă nemăritată). Au rămas neschimbate sprîncenele stufoase, nasul puțin coroiat, buzele cărnoase și obrajii teșiti (trăsături pentru care farmacista mai păstrează într-un sertar al scrinului, sub rufăria ei intimă, un disc zgîriat cu Tom Jones, pe melodiile căruia dansaseră cîndva).

Aflat în compania fotografului (dromaderul e afară, în fața cafenelei, priponit de un stîlp metalic), profesorul bea bitter, pahar după pahar, și vorbește despre șeful poliției. Domnul Sașa are în față o sticlă de bere și o pungă de chipsuri, ascultă. Amîndoi stau cu bărbia în podul palmei, cu cotul rezemat de masă, unul cu stîngul, celălalt cu dreptul, peste ei curge muzica, sînt formații și interpreți de la care Pușa tot speră că-i vor alunga durerea de măsea. În pauzele dintre CD-uri, se aud destule. Mai întîi: „...să fi trimis un sergent-major și se rezolva, ce naiba! Îi lua cu tulburarea liniștii publice, cu staționarea interzisă, cu orice, rupea cîteva amenzi, aici sînt băi, sînt bolnavi, vin oamenii să se odihnească, nu să le urce tensiunea. Să vezi cum se cumînțeau cățeei dacă mișca Maxim ceva, dar n-a vrut, dom'le, n-a vrut, asta e clar!“. Pe urmă (și pe fruntea domnului Lazu pulsează un vas de sînge, subțirel, albăstriu, e ca un rîu mai puțin important de pe o hartă): „...și-mi turuia prostie după prostie, cu osemintele alea, cu expertizele. Cum e el mare, cu burtă, s-a aplecat

la un moment dat peste birou, m-a prins de braț și, cu o răsuflare de ceapă coclită, ăsta sparge o ceapă și la cafea, dom'le, sînt sigur, așa, mi-a șoptit că nu mai poate să doarmă deloc, nici cu somnifere. Cică, după ce se culcă nevastă-sa, coboară din pat, se strecoară în sufragerie, desculț, să nu-l simtă aia, dă la o parte toate bibelourile de pe televizor, o balerină, o lebădă, un toreador, așa ceva, și așază în locul lor un craniu de copil, mic, cenușiu, pe care l-a găsit acolo, la groapă, și pe care-l ține ascuns ziua pe balcon. Zice că-l păstrează într-o sacoșă, după borcanele cu murături, ca să nu dea nimeni de el. Așa. Și stă noaptea în fața căpșorului ăluia și privește ore întregi la spărtura din frunte, un fel de floricea cu nouă sau zece petale, îl și vezi, nu? el o vede ca pe-o margaretă... (tuse) și dimineța, cînd se luminează un pic, ia căpșorul în brațe, îl mîngîie, pipăie ochii, gaura nasului, gura, pe la urechi și cică încet, încet, înțelege tot ce... (aici a intervenit ABBA, cu *Lay All Your Love On Me*)“. Apoi: „...ca să-mi spună în față, adică să jure, așa, ca la tribunal, că din cauza scheletelor de la cetate n-are timp nici să respire, darmită să fie atent la claxoane și la trompete, chiar că... (tuse înțetită, urmată de Vaya con Dios, *Time Flies*)“. Fotograful lipsește o vreme de la masă, nu e la closet, ci în fața cafenelei, i-a dus dromaderului o pungă de cartofi deshidratați. Cînd se întoarce, îl găsește pe profesor rezemat de un perete, ațipit. Pușa ridică din umeri și clătește mai departe niște pahare.

Medicul legist se apleacă și culege din iarbă o bucățică de hîrtie. E roșie și udă. O întoarce pe o față și pe alta, pare să fie ambalajul unei bomboane. O aruncă.

— E adevărat că v-au ținut acolo în genunchi, doar în cămașă? îl întreabă pe maior.

— Ce? biîguie celălalt.

— Era ger, nu? sau, mă rog, foarte frig. Oricum, să stai în cămașă atîta timp, cu capul gol...

— Ce vreți să spuneți? Unde...

— Zic de treptele miliției. Din ce sînt făcute? Piatră? Mozaic? Ce aveți dumneavoastră acolo? Trebuie să fi fost zăpadă. Sau gheață. Deja o oră, o oră jumate de stat pe jos poate să însemne reumatism. Sau o afecțiune renală.

— Domnule! Domnule! Eu nu... Adică tu ce...

— Liniștiți-vă, domnule maior! Tremurați sau ce Dumnezeu? V-ați făcut alb la față...

— Ce vrei, bă, de fapt? Ce-i asta?

— Zău, nu-i nici o problemă. Au trecut atîția ani, vă îmbolnăveați pe loc dacă era să se întîmple, acum nu mai e nici un risc, e-n regulă. Sau de la pumnii ăia, de la șuturi... La fel. Dacă atunci n-au apărut simptome de...

— Bă, tu nu înțelegeți?! șuieră Maxim (nu strigă fiindcă în jur, la opt, la zece, la paisprezece metri, nimeni nu are o ruletă să măsoare cu precizie, dar în orice caz aproape, sînt mulți cunoscuți, doi procurori, soldați, cîțiva ziariști, un fost deținut politic și unul dintre arheologi).

— Nu vorbesc de fracturi sau de o hemoragie internă, s-ar fi văzut repede, se simțea. Exista riscul însă, de la atîtea lovituri, să apară vreun cheag de sînge, știți cum e, chestiuni care țin de neurochirurgie, e mai delicat.

— Zi, mă, odată! Ce-i? mai scapă printre dinți șeful poliției și se postează chiar în fața legistului, cu picioarele depărtate, cu mîinile în șold, nasurile lor sînt gata să se atingă.

— Ce șansă, nu!? La atîtea șocuri! Termic, mecanic, poate și emotiv. Adică, mă gîndesc, e posibil să fi fost și șoc emotiv, nu? nu-i ușor să fii milițian și să umbli în patru labe, tras de cravată și să te scoată afară ca pe-un cățel, pentru pipi... Eh, e neplăcut! Și cine să-ți facă asta? Niște vagabonzi, așa, fiindcă-i revoluție... Nu, e neplăcut! L-am văzut pe tipul ăla, era cel cu Mercedesul alb, nu? ăla în șlapi și maiou?

— ... (ochii maiorului s-au făcut mici, ard, culoarea obrazilor e vișinie)

— Aveți un organism sănătos. Mîncăți ceapă, multă ceapă, nu-i așa? se simte. Poate v-a ajutat ceapa asta, mai știi... Folosiți totuși pe viitor o apă de gură, cu ce aromă vă place, nu dăunează! Eu prefer iasomia.

— Po-po-na-ru-le! Po-po-na-ru-le!

Văzută de sus, să zicem de pe zidul gros de la poarta castrului (un loc din care și străjerii romani priviseră cîndva, chiar dacă mai mult în afara întăriturilor și prea puțin către incintă), scena arăta astfel: doi bărbați, unul cu șolduri late, îmbrăcat într-un costum bej, iar celălalt masiv, cu mustață, purtînd uniforma Internelor, se plimbau agale pe lîngă groapa comună, pe lîngă oamenii preocupați de oseminte. S-au oprit la un moment dat, cînd polițistul i-a tăiat calea celuiilalt pentru a-i spune ceva confidențial sau nu tocmai potrivit să fie rostit în gura mare, poate un banc porcos. Bărbatul în

costum bej rîdea cu poftă, corpul lui se bîfîia din pricina hohotelor. S-a îndreptat apoi, singur, către alți cîțiva, probabil pentru a le povesti și lor ce auzise. Ofițerul trebuie să-și fi amintit de-o întîlnire ori de vreo treabă importantă, fiindcă a plecat în mare grabă.

X, cotidian de informare, opinie și analiză, nr. 1712, 3 iulie Y, 16 pagini, Z lei, pagina Dezvăluiri-Anchete, articolul „Victimele se înmulțesc, procurorii tac“:

Ultima zi a dus la înregistrarea a patru noi victime ale masacrului de la marginea stațiunii balneo-climaterice W. După ritmul în care sînt deshumate și clasificate resturile trupești, e clar că bilanțul execuției comandate în trecut de capii partidului va depăși cifra 100 sau chiar 150. Groapa comună – descoperită întîmplător în prima zi a vacanței de acei copii pe care i-am prezentat într-una din corespondențele anterioare – pare un hău fără fund.

Suspectă rămîne, în continuare, atitudinea procurorilor militari, care refuză să accepte evidențele. Dacă poate fi tolerată metoda de stabilire a numărului celor uciși, după cranii, este de neînțeles de ce nu se recunoaște public că a fost vorba de moarte prin împușcare. Există însă unele indicii că procurorii și, împreună cu ei, medicul legist participant la anchetă și-ar reconsidera poziția. Ieri, în premieră, din ordinul colonelului-magistrat Spiru, responsabilii oficiali ai investigațiilor au încetat să mai acorde declarații presei. Prin comparație cu încercarea de a antedata cutremurătoarea groapă comună din W și, implicit, de a absolve Securitatea de orice vină, tăcerea – această „silenzio stampa“ pe care criminaliștii și-au impus-o asemeni fotbaliștilor din echipa națională – ar putea fi un pas înainte. E posibil ca, de acum încolo, ucișii, comandanții lor și complicii prezenți încă în funcții-cheie să nu mai fie protejați cu atîta zel.

Deocamdată, singurul reprezentant al unei instituții importante care confirmă crima politică rămîne comandantul poliției locale, maiorul Maxim, intervievat în mai multe rînduri de ziarul nostru. Acest om face eforturi solitare pentru a coborî în timp, în anii '50-'60, pentru a-i căuta pe asasini. Pe cei care au apăsător pe trăgaci și pe cei care au dat ordinul. Ultima declarație, pe care

maiorul ne-a oferit-o în exclusivitate, este următoarea: „Se exercită presiuni asupra mea, mari, foarte mari, să renunț. Nu voi renunța. Indiferent de riscuri. Sînt atîtea vieți omenești, sînt și copii...

Notă explicativă: dacă ați descoperit în text literele X, Y, Z și W, aflați că nu e vorba de necunoscutele unui sistem de ecuații (decide o chestiune algebrică), ci de simboluri grafice inofensive, care trădează o anume reținere față de identități, cronologii și localizări precise.

Un prînz la Casa Matilda: colonelul-magistrat mărunțește felii de pîine în ciorba de văcuță, unul dintre procurorii tineri, căpitanul, lăcrimează de la ardeiul iute, celălalt, locotenentul-major, se descurcă greu cu tacîmurile în fața unui păstrăv la grătar, locotenentul de jandarmi, deloc în apele lui, strănută des și își șterge nasul cu șervețelele stabilimentului, pe care le îndeasă apoi în buzunar. Localul e altfel decît o popotă, pe pereți sînt desene în cărbune și acuarele care înfățișează o doamnă din interbelic, probabil bunica sau mătușa proprietarului, Matilda, pe mese stau veioze mici, imițînd lămpile cu gaz, într-un colț se află un șemineu, acum fără foc, cu cahle de Kutu. Cei patru sînt singurii clienți.

Din ușa bucătăriei, din spatele unei perdele de velur verde, ospătărița aude discuția, recunoaște vocile. Știe că bătrînul urcîcios care își leorpăie ciorba și mai așteaptă și o porție de ficăței de pui l-a contrazis pe cel cu peștele și i-a zis că șeful poliției nu e idiot, ci un șmecheraș care-și joacă cartea. Ce carte, dom' colonel? ăsta-i prost cu acte, a intervenit chelul cu perișoarele și cu ardeiul iute, dar tot moșul i-a explicat că Maxim (ea pricepuse de la bun început despre cine vorbesc) tocmai urma să fie mazilit și de-aia s-a agățat cu dinții de groapa comună, ca să pară un erou și să nu poată fi dat afară. Săracul locotenent (pe ofițerul de jandarmi îl cunoaște de prin oraș) era răcit cobză și a deschis gura doar ca să ceară sarea și niște pîine. Tipul cu păstrăvul, care sărise peste felul întîi, dar comandase două deserturi, papanashi și mere în zahăr ars, spunea că la șmecherie trebuie răspuns cu șmecherie și a propus ca maiorului să-i fie garantată șefia poliției locale dacă renunță la poveștile lui aiurite, cu care i-a înnebunit pe toți. Pe urmă, a mai zis sorbind din vinul sec, n-au decît șefii de la inspectorat să-l aranjeze cum vor.

Fata intră cu celelalte farfurii (ficăței, un ciolan cu fasole,

niște cîmăciori cu varză călită și papanașii) și-și agață dresul negru în colțul unui scaun. Ah, ce prostie! Și cum e pielea unde au plesnit firele, albă ca brînză! Cei patru ofițeri, trei în costume civile și unul în uniformă, o privesc. Fata le zîmbește și se gîndește că seara, cînd îl va întîlni, Maxim o să-i dea bani pentru cinci perechi de ciorapi noi, nu pentru una.

Simțeam așa uneori, fără vreo legătură cu sigla „I.F. Kissling, Ploesci, Foto-Glob“, un fel de milă pentru tînăra mireasă Paulina, fătuca aia pierdută în voaluri și dantele, cu ochi sticloși ca ai unui animăluț de pluș, cu gene exagerat de lungi (aici, spre diferență de roșeața obrazilor și de arcuirea buzelor, mîna care făcuse retușurile nu oprise penița la timp), cu o acută neînțelegere a situației și a viitorului prezentă pe chip, dusă pînă într-acolo încît își lipise tîmpla de umărul celui care tocmai îi devenea soț (un bărbat rotofei, chel, cu mustața pomădată, satisfăcut nu atît de împrejurare, cît de viață în general, un nene de fapt, nicidecum un domn subțire, așa cum îl numea tanti pe cel care-i acapara visele mai nou). Ăștia erau ei, pe un fundal de studio menit să inspire bucuria clipei și fericirea viitoare (o livadă înflorită sau poate de curînd ninsă), încadrați de un paspartu gri, ei, cei de atunci, în fața cărora tanti Paulina ofta astăzi, fie că mă aflu și eu în odaie, fie că nu. Ce vremuri, dragă, ce vremuri! zicea dumneaei, omițînd să pomenească numele lui Iorgu, rostind doar foarte rar, eh, și răposatu' săracul, însă fotografia ei nupțială – asta era mirarea mea, de aici și compasiunea – nu reușea să domine peretele alb nici sub lumina proaspătă a dimineților, nici mai tîrziu, către amiază, cînd soarele ajungea în dreptul ferestrei, nici măcar la lăsarea întunericului, odată cu aprinderea lămpii de tavan ori a veiozei. Exista ceva inexpressiv în acel obiect, o neputință fără leac de a ieși în evidență, deși i se oferiseră și încă i se mai ofereau șanse de a străluci. Pe întinderea de var, acolo, chiar în fața patului meu, erau stăpîne umbrele frunzișurilor, ale perdelelor umflate de vînt, ale mierlelor, cintezelor și gaițelor, cele ale cărților și ale flacoanelor de medicamente de pe noptieră. Cu cîrpe curate și spirt, cu religiozitate și perseverență, Paulina a făcut întotdeauna ca pe rama aurie și pe sticla care proteja fotografia ei de mireasă să nu se afle nici un fir de praf, nici o pată, dar nu era în stare să dea viață chipurilor de ceară. Citind, lenevind, atunci cînd ronțăiam pîinea prăjită, cînd beam ceaiul de sovîrf și înghițeam pastilele de ranitidină, la trezire și la culcare, vedeam doar contururi cenușii, fixe sau unduitoare, vagi sau pregnante, leneșe sau vioaie, dinaintea mea se perindau forme și ființe cu o viață grozav de scurtă, umbre ca toate umbrele, fascinante,

eliptice, curtenitoare. Era o problemă de percepție, poate ulcerul afectează și simțurile, nu doar digestia, în fine, ar fi fost o samavolnicie să-i stric inima lui tanti, s-o opresc din fredonat pe cînd se ivea nostalgia. Ascultă, tu, ce scrie pe spate, mi-a strigat odată, cînd nici nu eram în cameră, ci la baie, cu ușa deschisă, pregătindu-mă să mă bărbieresc, „sticle se păstrează pentru comande ulterioare, cari vor fi executate chiar după mulți ani“, iar cînd m-am întors stătea pe marginea unui scaun, cu capul plecat, cu fotografia în poală, rîdea altfel decît rîde ea, s-a ferit, am observat totuși licărirea lacrimilor.

Problema ta, puîsor, a proclamat într-o miercuri cam rece, este că nu bei cafea din pricina regimului alimentar și asta te împiedică să-ți cunoști viitorul. Eram amîndoi pe verandă, în balansoarele de răchită, prăjiturilele lipseau de acea dată, eu afluam cu mîhnire dintr-un săptămînal, cred că-mi rodeam și unghiile, că un scriitor important trata și el patetic-justițiar chestiunea osemintelor de la castrul roman, iar Paulina studia minuțios, cu o lupă nu tocmai mică, liniile zafului din ceașcă. La vîrsta mea nu-mi mai arde să ies nici la plimbări, nici la cumpărături și uite, poftim (își ghicea), mă așteaptă o călătorie lungă, foarte lungă, poate în străinătăți, corăbioara asta prea taie impetuos valurile; bietul scriitor, stăpînit ca atîția alții de mirajul gropii comune, convins că statul cel nou tăinuiește un asasinat comis de statul cel vechi, nici nu-și imagina că slujește cauza unui polițai imbecil. Ceva rămînea tulbure, o inimioară ușor strîmbă, un cățel arțăgos și un clown înconjurau ambarcațiunea, voiau parcă să suie la bord sau să-i însoțească alunecarea pe ape, cineva avea de gînd să se lege de tanti, să se autoinvite în voiaj ori să profite de pe urma lui. Hm, nici aici nu mă lasă-n pace! măcar dacă ar fi o persoană suportabilă, o companie nu strică. Destinația nu se întrezărea însă nicicum, poate un cerculeț amărît să fi semănat cu litera „o“, dar tanti Paulina refuza categoric să plece în Olanda, lalele, dragă, am și eu în curte, o mulțime, galbene și roșii, ce dacă n-am din alea mov? nu-mi trebuie! după mori de vînt nu mă omor și apoi se vede clar că e „o“ mic, ce Dumnezeu, nici nu e majusculă. În vreme ce cojeam oul răscopt, oul de la ora patru, mă gîndisem că ar fi bine să-i trimit romancierului o scrisoare, nu atît pentru a-l lumina, pentru a-i explica cum cred eu, ca arheolog, că stau lucrurile, cît pentru a-l salva de solidaritatea cu un milițian; nu ți-am mărturisit pînă acum că am rău de mare (se foiește în fotoliu, se înroșește vag), o singură dată în viață am fost cu barca, la Slănic, în luna de miere, era și sora lui Iorgu cu fetele, scorpiile alea mici mă stropeau și se strîmbau la

mine, eu simţeam că-mi dau sufletul. Corăbioara era neapărat un simbol, atât, nu putea fi mai mult, dumneaei nici nu concepea să navigheze, dragă, să fie clar, dacă e vorba de o croazieră, eu renunţ de la bun început, mai bine acasă, la cratiţele mele, la găini, decît pe cel mai luxos vapor din lume. Şi ce oroare de ţară e şi Olanda asta, peste tot numai canale, numai apă, doar la Venetia cred că e mai cumplit! În zaţul uscat se citea neîndoielnic că vor sosi nişte bani, o sumă frumoşică, nu un mizilic, însă întrebările se strecurau cu duiumul: să fie amărîta de pensie? (ah, nu, nu cred, niciodată nu mi-a ieşit în cafea că vine poştăşul), un cadou? (ha, ha, ha, nu s-a născut încă o persoană aşa gentilă), să fie o moştenire? (pfui, ce prostie), un câştig la vreun concurs? (puîsor, tu mă cunoşti, m-ai văzut tu vreodată că joc la loto sau la bingo? m-ai văzut tu că decupez buline de pe cutiile de dero sau că strîng capace de bere?), o fi chiria? (păi e chiar culmea, adică tu stai aici lîngă mine, la doi metri, nu-mi zici tu nimic despre plată şi-mi iese la ghicit...). Au urmat minute de linişte, tanti Paulina s-a despărţit de ceaşcă şi de lupă, s-a înfăşurat mai bine în pledul ei cărămiziu, a privit afară, nu către norii imobili, nici către pîlcul de fagi de peste stradă, poate se uita în gol; scriitorul nu avea decît să-şi trăiască indignarea pînă la capăt, condamnarea unei crime politice (chiar şi inexistente) trebuie să-l fi făcut să se creadă mai bun.

O minune e o minune, tu, n-are rost să căutăm explicaţii, a spus dumneaei categoric, banii ăştia vor pune multe lucruri la punct. Şi tanti, în cenuşiu alăbastru al înserării, jilav, închipuindu-se deodată bogată, hărăzise cîte o lecţie fiecăreia dintre prietenele sale. Paraschiva, bunăoară, avea să afle – mai bine la nouăzeci de ani decît niciodată! – ce înseamnă adevărata mărinimie, nu prin gesturi ca acelea din tinereţea ei exaltată, cînd proiecta construirea unui schit la grota Sfînta Veronica şi cînd patrona procesiunile montane ale Asociaţiei „Iisus lumina lumii“, nici prin fapte ca azi, cînd găzduia la odihnă teologi faimoşi şi seminarişti prea puţin schilavi ori gălbejiţi ori aduşi de spate. Ani în şir, decenii chiar, tanti Paulina auzise din gura vecinei sute de poveşti despre caritate, o adevărată teoretizare a generozităţii creştine, dar cunoscuse refuzuri usturătoare la rarele şi măruntele ei cereri de împrumut; hotărîse să-i dăruiască prietenei acum – pentru că, mă rog, din şerbeturi, cornuleţe, briose şi siropuri n-a înţeles cine ştie ce – o cruciuliţă scumpă, grozav de scumpă, ceva din aurul cel mai curat, cu lucrătură arabă dacă ar fi fost posibil şi neapărat cu o piatră neagră, de suflet supărat. Şi, mai departe (aşa,

scumpule, ca să-i fie limpede Paraschivei ce ușor e să-ți faci semenii fericiți), se gîndise să aranjeze la cele patru mici cîrciumi din cartier ca, o seară întreagă, să se bea pe socoteala ei. În cazul Mioarei, farmacistă, duelul simbolurilor urma să se desfășoare pe tărîmul cochetăriei feminine, căci preabuna mea gazdă, din rațiuni numai de ea știute, nu intenționa să rivalizeze cu cealaltă nici în arta croșetatului și nici în fervoarea lecturilor din *Viețile Sfinților*. Nu știu ce o deranjase mai mult pe Paulina, pofta mea subită pentru pesmeți și brînză de vaci sau constatarea că prietena ei este mult mai tînără, dar, spunîndu-mi că sînt tare prostuț, mi-a spus și că doamna Fotiade, la doar patruzeci și trei de ani (auzi, tu, ce vîrstă! o copilă...), vrea cu orice chip să arate de treizeci. Tuturor acelor creme și măști de față ale farmacistei, din piersici, din castraveți, din gălbenuș și polen, din ce-or fi fost, pregătite minuțios acasă sau la laborator, tanti dorea să le răspundă cu serviciile unei cosmeticiene de elită, la un salon capabil de miracole; unghiilor nu foarte lungi, însă iscusit rotunjite, mereu lăcuite, își propunea să le opună mănuși sport ori elegante, de la împrejurare la împrejurare (de o_jă, recunosc, nici nu poate fi vorba la asemenea degete butucănoase), iar acelor curajoase lentile de contact (verzi, hm, verzi, ea speră, săraca, să dea un aer visător unor ochi de bibilică) avea să le reziste cu cîteva delicate rame de ochelari, una argintie, în ton cu părul de aici înainte coafat, dar niciodată vopsit, alta neagră, pentru tot mai frecventele participări la înmormîntări (fiecare generație cu etapele ei, înțelegi...), și o a treia de culoarea muștarului, așa, ca să fie. Nu doar învățăturile către Mioara, ci și călătoria anunțată în zațul de cafea o obligau pe Paulina să umble și la garderobă, fără excese, simțea nevoia unei mantile, a unor pantaloni din flanel, a unor pantofi ușori de vară și a unor botine, a unui pulover pe gît. Era necesară bineînțeles (și uite așa, dragă, țintesc și către Jeni, către drumurile ei de-o viață la ambasada engleză) și o geantă de voiaj încăpătoare, ceva cu totul deosebit, din postav cadrilat, poate un geamantan din petice de piele de vițel. Dar nu printr-o valiză, fie ea și fără pereche, își propusese Paulina să-i transmită mesaje celei de-a treia prietene, altminteri văduva lordului Embury, personaj pe care nimeni, nicicînd, nu îl cunoscuse, ci prin intermediul unei noi atitudini față de animalele de casă. Doamna Eugenia, Jeni, creștea șase pisici, însă trecutul ei la acest capitol era ilustru, căci atunci cînd își părăsise vechea casă pentru a se muta aici, alături, avea nu mai puțin de cincizeci și două, pisici obișnuite (europene, tu, nu maidaneze, auzi...), pe care, la transport, se

străduise să le închidă într-o cușcă special comandată, dar care fugiseră care încotro, pe drum, când unul dintre cărătorii de mobilă slăbise câteva gratii. Miorlăiseră groaznic pînă la eliberare, ceva de neimaginat, se uita lumea ca la bîlci, apoi săriseră înnebunit din camion, în mers, în plină viteză și se făcuseră pierdute te miri unde, prin curți, pe acoperișuri, prin canale, cele mai multe în pădure. Stăpîna lor îi altoise cu umbrela pe doi-trei dintre hamali, refuzase să-l mai plătească pe cel care înlesnise evadarea, lăsase tot calabălîcul pe seama unei nepoate firave, o școlăriță atinsă de acnee, și, lividă, tremurînd, pornise în căutarea pisicilor pe străzile străbătute de camion. Aproape o săptămînă, de dimineața devreme și pînă se înnopta, făcuse și refăcuse de zeci de ori drumul de patru-cinci kilometri (s-o fi văzut, Doamne, Doamne, cu un șal subțirel pe umeri, adusă de spate cum e ea, cu pașii mici, în baston, strigînd întruna „hai, fetițele! hai, băieții! la mama, puișorii!“), nu mai avea voce, dragă, răgușise de tot, „țîțica! Rozi, Lenuș, Pufa, haideți mamă!“, o lua copiii peste picior și se țineau ca scaiul după ea, o fluiera cîte-un bețiv), reușise să recupereze doar unsprezece exemplare și să se aleagă, după o ploaie rece de octombrie, cu o pneumonie. În ceea ce o privea pe tanti Paulina, între ideea că o pisică ținută în brațe reglează pulsul inimii și aceea că părul felin provoacă chist hidatic, o prefera pe ultima; luase decizia de altfel, când încă mai rotea între palme ceașca de cafea, cercetînd-o, să cumpere un cîine, dacă nu un schnautzer uriaș, măcar un caniş sau un baset.

Ar fi cazul, drăguțule, să te îngrijești și altfel de sănătatea ta decît cu pîine prăjită și pumni de medicamente, mi-a zis mai tîrziu, cînd semnele revelației (pupilele se măreau ca invadate de atropină, buzele deveneau mai subțiri, obrajii pufoși căpătau tente de vigoare) i se întipăriseră ca în aîtea alte rînduri pe chip. Ulcerul meu nesuferit urma să fie învins sau, în orice caz, domolit dacă aveam să-i respect sfaturile, pentru că, deodată, fără să fie nevoie de vise călăuzitoare ori de slujbe izbăvitoare, descoperise cheia, secretul, leacul. Terapia era simplă (cum, Dumnezeu, nu mi-am dat seama pîn-acum? ah, ce stupid!), trebuia doar să bat la ușa doamnei Embury (scumpa de Eugenia!) și să ascult cuminte cum se rînduiesc valeții, damele și popii (dă magnific în cărți, așa o să afli și tu, băiețuș, ce-o să se aleagă de problema asta care te seacă la inimă, cu scheletele de la cetate). Dumneaei era convinsă că, după o vizită la Jeni sau, hai, după două-trei, îmi voi găsi liniștea și, chiar dacă nu-l voi ierta pe șeful poliției, măcar nu-mi voi mai dori să-i stîlcesc nasul. Ești cu nervii în

piuneze, pricepe odată că ei sînt buba, și nu stomacul, nu mai înghiți atîtea doctorii, tu ai nevoie să știi ceva precis, indiferent ce, numai să știi că perpeleala asta te omoară... Deznodămîntul împlinirii de la șantierul arheologic, unul pe care-l doream cît mai grabnic și, măcar din onestitate profesională, dacă nu și din alte motive, cît mai corect, adică legat de începuturile secolului al XIX-lea, putea fi descifrat așadar în obositul pachet de cărți de joc al doamnei Embury, obiect aproape sacru, care nu lipsea niciodată de pe masa din camera ei de zi. Faptul că nu credeam în acea teorie conta prea puțin, era important însă că privirea sau poziția corpului sau orice altceva îmi trăda scepticismul și tanti m-a amenințat că n-o să mai văd în vecii vecilor scoveri și supă cu găluști. Mi-a sugerat apoi, pe un ton din care dispăruse entuziasmul, să nu-i uit pe cei mai bătrîni oameni din oraș (evit-o doar pe Paraschiva, că de la ea n-o să auzi decît istorii despre călugări și rețete de post mînăstiresc) și, cine știe de ce, a încheiat abia acum povestirea de la Slănic, din luna ei de miere. Tînăra Paulina, nu pierdută în voaluri și dantele ca aceea din fotografie, ci purtînd o rochie strîmtă de vară, portocalie, nu rezistase îndeajuns balansurilor bărcii și nici nu suportase la nesfîrșit glumele nepoțelilor. Și vărsase.

2

Marsupial de talie mică, înrudit cu koala, din șase litere, cu un *B* la mijloc. E sigur *B*, fiindcă dincoace, la chestia asta, capitala Australiei, e Canberra. În rest, nimic... Ce era acolo? ia, poate prind pe orizontală începutul! Pasărea..., simbolul național al Noii Zeelande. Hm, habar n-am! Și e trei fără douăzeci noaptea! Dumnezeu! Își scoate ochelarii și-i abandonează pe noptieră, își freacă fruntea cu palmele, își trece de cîteva ori degetele prin părul alb și rar, pieptănat peste cap, deschide o cutie de diazepam și înghite o a treia pastilă. Înainte de a coborî din pat, Titu Maeriu, inginer pensionar, autorul unei teze de doctorat privind rezistența tunelurilor în straturile de roci sedimentare, membru de frunte al asociației foștilor deținuți politici, descendentul unui șir lung de preoți uniți, tată a două fete, bunic a cinci nepoți și străbunicul unui îngeraș de băiețel, se apleacă încă o dată asupra revistei și subliniază cu două linii groase titlul celui rebus îndărătnic, „La Antipodi“. În oglinda de la baie observă o pată roșiatică, mare, pe unul dintre obraji, o cercetează atent, nu e o iritație, nici o eczemă, își dă seama curînd că e un semn lăsat de

pernă, a stat rezemat prea mult în aceeași poziție. Clătește apoi proteza dentară și-i dă drumul în paharul cu infuzie de mușețel aflat pe chiuvetă, urinează liniștit, slavă Domnului că operația de prostată a ieșit rezonabil! iar după ce trage apa observă încă o dată cât de tihnită poate fi camera de hotel când bazinul closetului nu mai susură fără încetare. Întorcându-se spre pat, domnul Maeriu se gîndește că, dacă va mai sta ceva vreme acolo, și se pare că va mai sta (îi e imposibil să creadă că, în cîteva zile, se va stabili cu precizie ce e cu osemintele acelea), va fi nevoit să repare, după amărîtul de flotor, și broasca ușii de la intrare; cheia nu doar că intra foarte greu în butuc, dar, pentru a o roti într-un sens sau în celălalt, era nevoie de destule strădanii. Altfel, îi e cu neputință să adoarmă. Cu pătură e prea cald, doar cu cearceaf e frig, cu fereastra închisă se sufocă, nu are aer, cu ea deschisă nu suportă curentul și zgomotul îndepărtat, dar frecvent, al trenurilor, în minte i se învîlmășesc prea multe lucruri, iar printre ele nici unul cuceritor. De rîs, fata lui cea mică mai rîde, nici mai rar, nici mai des, la fel ca întotdeauna, s-a schimbat ceva însă pe scara aceea dintre zîmbet și hohot, nu în intensitate, nu în sonoritate, altundeva, rîsul e plin sau gol așa cum o alună de pădure are sau nu are miez, la ea e rîs în toată regula, fără prefăcătorie, fără complezență, dar de ani buni fructul e sec, sub coajă nu se mai află bucuria. Vede alergînd o fetiță de opt sau nouă ani, cu codițe lungi și subțiri jucînd peste umeri, are ochii neobișnuit de mari, ard, rîsul naște neconținut valuri, se unduiesc unul după celălalt și ajung din urmă și mîngîie mieii pe care ea nu reușește să-i prindă. Trebuie să fi fost martie ori aprilie, dar lui Titu, la patru fără cinci dimineața, i se arată mijlocul lui iulie, fiindcă silueta fetei și cele ale mieilor se suprapun cu marea de flori de la vremea cositului. I se pare preț de o clipă că simte mirosul fînului proaspăt, transpiră, aruncă în lături pătura, i se face imediat frig și iarăși se învelește cînd codițele copilei dispar și sînt înlocuite de o coafură voit tinerească, dar care, în ciuda bunelor intenții ale ondulatorului și ale vopselei de păr, nu reușește să ascundă vîrsta. Ochii se transformă și ei, au fost și au rămas căprui, însă nu mai ard, deseori îngheață. Fetița nu mai fugărește miei, și nu pentru că la cincizeci și trei de ani n-ar mai avea condiție fizică, are, face gimnastică aerobică de cîteva ori pe săptămînă, fetița a cunoscut prea multe – dragostea, matematicile, drobul de Paște, tocurile cui și pe cele pătrate, durerile facerii, șoferia, divorțul. Domnul Maeriu distinge o linie palidă de lumină pe culmea munticelului de peste vale, deocamdată e alburie, timidă, o privește fără sentimente, de data

aceasta știe, nu bănuiește, că rîsul poate să existe și acolo unde s-a cuibărit pentru totdeauna tristețea. Camera de hotel e insipidă, mai mult de un număr, 419, nu ți-ai putea aminti nimic despre ea, are totuși un avantaj, nu e bîntuită de șobolani și nici invadată de roiuri de țințari, umezeala coclită a pereților lipsește și ea, încăperea aceea probează cum nu se poate mai bine că, prin comparație cu calamitatea, mediocritatea are valoarea aurului. E o constatare tonică, pentru că, de cînd asista la cercetările privind groapa comună, Titu se întrebese uneori, rar, dacă nu cumva nenorociții care-și găsiseră acolo odihna de veci fuseseră mai cîștigați decît el. Sosise în micul oraș de munte ca reprezentant oficial al foștilor deținuți politici, ca un semn că supraviețuitorii închisorilor îi venerează pe cei morți și, mai ales, pentru a arăta uriașa neîncredere a asociației într-o anchetă condusă de procurori școliți de vechii torționari. Nu se îndoia că multe dintre coastele și vertebrele acelea, dintre tibii, femururi și peronee, patru, șapte, cincisprezece clavicule, cine știe cîte rotule, un cubitus aici, un radius și un humerus dincolo, un stern la suprafața grămezii, un sacrum mai la fund, oase și osișoare, puzderie, galben-cenușii, ca de ceară și ca de mucegai, impersonale, și craniile, craniile în primul rînd, aparținuseră cîndva, la jumătatea secolului, unor tineri nesupuși ca atîția alții, unii care nu mai aflaseră gustul grețos al domesticirii, al blazării, chiar al trădării. Ce valora oare mai mult, de partea cui fusese norocul? Dincolo de vale, de rîu și de calea ferată, cerul devine trandafiriu, zorii pun capăt încă unei nopți nedormite și apasă undeva pe inimă, greu, tare, așa cum lama de cazma apăsase peste venele de la încheietura mîinii stîngi, demult, la Capul Midia, sub un răsărit spălăcit de februarie, în timp ce gardienii se strînseseră în jurul unui foc, iar el voise să-și ia zilele. Domnul Maeriu își pipăie ușor cicatricea, trece cu buricele degetelor peste încrețiturile pielii, se ridică din pat, pregătește ibricul și fierbătorul pentru o cafea, una fără cofeină, și nu înțelege de ce Petruș, arheologul, altminteri un băiat așa educat și cu suflet mare, ține partea unor indivizi suspecți, cum sînt cei trei procurori și medicul legist. Nu înțelege nici de ce Răzvănel, o dulceață de copil, un prințisor, nu vrea nici în ruptul capului, la aproape trei ani, să facă pipi și caca la oliță.

Ah, ce deodorant prost, dulce, prea dulce, leșinat! și ce barbă nesuferită, parcă-i șmirghel! Caterina ține ochii închiși, e cu capul într-o parte, îl oprește cu greu să-i atingă fața și pieptul, deja își vede pielea invadată de-o mulțime de bubițe roșu-albicioase, își închipuie

că buzele ei vor arăta ca niște zdrențe dacă vor cădea pradă gurii aceleia lacome. Simte palmele puternice care i se plimbă pe pulpe, corpul ei rămîne ostil, se gîndește că nu e suficient să poarte în poșetă prezervative, ar fi cazul să aibă și o apă de toaletă bărbătească, fină și neapărat un aparat de ras, cu suficiente lame de rezervă. Pune capăt mîngîierilor cu o mișcare fermă, se răsuțește și soarbe două guri mici din paharul cu vin de pe noptieră, se reazemă de tăblia patului și-și aprinde o țigară, vede prin fereastra deschisă o frîntură de lună, nici nu observă cît de iute o acoperă norii, cercetează eticheta de pinot noir și se întrebă dacă 1992 a fost un an secetos sau ploios. Degetele lui au ajuns undeva sub genunchi, au renunțat la frenezie, parcă se odihnesc, se întind și se strîng ușor, cînd și cînd dau roată piciorului, dar revin de fiecare dată și-și recapătă lentoarea. Sticla se înclină și vinul negricios umple paharul Caterinei, paharul se apropie de gura Caterinei și vinul negricios îi gîdilă limba, limba Caterinei se strînge ca un melc în cochilie și vinul negricios dispare, lăsînd să apară, la început vagă, apoi tot mai clară, imaginea catifelei. O mîna se oprește în părul lui tuns foarte scurt, halatul de baie, îmbrăcat pe corpul gol, e dat în lături, aerul rece al nopții, intrînd prin fereastra deschisă, nu-i amintește de zăpadă sau de apa unui lac de munte, ci de o întindere nesfîrșită, gălbuie, de catifea. Se lasă să alunece pe pernă, cealaltă mîna coboară spre unul dintre sîni, dinspre scrumieră vine miros de filtru ars, pieptul și brațele care o cuprind împrăstie aroma aceea dulceagă și una nouă, acră, piperată, simțul ei olfactiv și-a pierdut vigilența, i-a împrumutat celui tactil toate virtuțile, Caterina chițăie ca un șoricel. Buzele i s-au deschis, au înflorit, urcă molcom pe umăr, apoi pe gît, pe obrazul țepos, găsesc lobul urechii și nu-l mai eliberează pînă cînd niște sunete înalte (li s-ar putea spune suspine, dar nu sînt întocmai așa) se suprapun cu uruitul sacadat al unui tren din vale. O cuprinde treptat frigul, unul tot mai ascuțit, în timp ce cercelul argintiu al lui Luci, umed încă, își pierde din strălucire, se mătuiește pe măsură ce se usucă. Se ridică pe marginea patului, halatul zace ghemotocit printre cearceafuri, pinot-noir-ul i se pare acum prea aspru, greu de băut, privește ceasul, e trei fără douăzeci noaptea! Dumnezeu! și, fără prea multe politețuri, cere să rămînă singură. Și-ar fi dorit ca un jet de apă fierbinte să-i biciuie spatele, dar dușul de hotel nu-i oferă decît ceva călduț, fără vlagă, un soi de burniță călîie de care trebuie să fugă cît mai grabnic. E deja în fața oglinzii, stropii licăresc pe pielea alb-vineție, tremură, prosopul nu poate ascunde ceea ce ea cunoaște în amănunt și urăște cronic, un

trup bondoc, fără glezne și talie, cu lungimi și lățimi anapoda, un chip obosit, palid, cu fardurile veștejite. Sub pătură e ceva mai bine, patul de hotel nu e cine știe ce, dar e un pat, la lumina veiozei frunzărește ziarul din ziua precedentă, ziarul la care lucrează, are certitudinea că noul număr a ieșit de ceva vreme din tipografie, e cu siguranță în drum spre chioșcuri și tarabe, citește pentru a treia oară propriul articol și îi e în sfârșit cald, corpul acela scund și grăsului n-o mai preocupă, vinul negricios nu rivalizează cu catifeaua, dar nici nu-i mai pare înecăcios. Ce fain i-a ieșit caracterizarea asta! „cei trei procurori trimiși cu ordin să îngroape groapa comună“, și ce limpede a zis! „niciodată foștii deținuți politici nu vor accepta transformarea unei crime în circ“. Undeva în centrul camerei 306, pe o măsuță, și Caterina îl privește fugar, stă buchețelul de nu-mă-uita pe care i-l dăruise în ajun Titu Maeriu, bătrânelul acela venit ca și ea să asiste la toată povestea, un om care, cu toată proteza lui clămpănitoare, a înțeles că o femeie nu se reduce la picioare zvelte și la linii ațuțoare. Are pleoapele grele, dar nu e gata să le închidă, soarbe încă o dată din pahar și trece la ultima corespondență, scrisă de mînă, cea care va sta tipărită în ziarul de dimineață. E vorba de medicul legist, de graba lui de-a confirma toate presupunerile celor trei procurori, textul ei scurt, de douăzeci și unu de rînduri, atît i-au cerut din redacție, merge pe ideea că numai un individ șantajabil, cu pete serioase în vechiul dosar, altminteri specialist, poate susține astăzi că nu identifică la atîtea rămășițe trupești (oase peste oase, ce mai! mormane, stive!) nici o urmă de moarte violentă. Dacă ar sta cu ochii spre fereastră, Caterina ar vedea o șuviță lăptoasă ivindu-se deasupra pădurii, ar vedea cum stelele pălesc, dar ea stă cu ochii în tavan și distinge clar, de undeva din spate, silueta legistului, cu un popou neobișnuit de mare pentru un bărbat, cu șolduri mai late decît umerii, o siluetă bej, precum costumul lui nelipsit. Aruncă pe podea micul manuscris, atît i-au cerut din redacție, douăzeci și unu de rînduri, stinge veioza, se strînge covrig sub pătură, mîna dreaptă îi atinge întîmplător sînul stîng, se oprește acolo, ce păcat că falusurile nu sînt osoase! atunci groapa asta comună n-ar mai fi așa nesuferită! Mai e treaz un gînd: peste trei zile va împlini treizeci și trei de ani și tot atunci, nu din împlinire, șeful secției social-economice de la ziar va sosi și el în delegație acolo. Pentru prima oară, ea și Pați, fără să le pese de colegi, de cititori, de nevasta lui, de copiii și de nepoții lui, vor face sex într-un pat. Nu pe birouri, nu printre mașini de scris, nu cu ușa închisă cu cheia.

Vîntul e recișor și parcă are gust, unul de mure, barca trece pe lîngă un plop alb, peste apă stau risipite șuvițe de abur, pui de ceață, barca lasă în urmă un șir de sălcii pitice, ce noapte negricios-albăstrie, ca tușul! barca înaintează pe fondul întunecat al ierburilor și al tufelor fără culoare, ah, cît de destoinică e bărcuța lui de doisprezece crivace! nici curentul nu i se împotrivesște, e atît de liniște, dar se aud destule de pe maluri, sunete pe care nu toate urechile le aud, un șuiurat slab, foșnete, un flîfîit, mai multe, trosnet de vreascuri, Andriușa le descifrează pe rînd, o ciovlică, un bizam, o pereche de lișite, un porc, aerul bălții îi umple pieptul, i se strecoară proaspăt și dulceag în pîntece, în brațe și în pulpe, e ca și cum ar respira cu tot trupul, se face ușor, foarte ușor, zboară și el pe deasupra canalului Kațavaia, alături de funigei. Mai tîrziu e iarăși în barcă, traversează o întindere de stuf, stă în picioare și împinge cu ghionderul în fundul mîlos, are luceafărul de dimineată chiar în fața ochilor, îi strigă kak sebe, krasavița!? liubimaia! și, în timp ce bea pe nerăsuflăte dintr-o sticlă cu rachiu, o sticlă despre care nu știe cum i-a ajuns în mîini, simte cum steaua aceea minunată trage lotca printre smîrcuri, îi dă putere să înainteze cum și pe unde își dorește el. A ajuns în gura unui lac mic, deloc adînc, e o japșă tocmai bună primăvara pentru bătaia crapilor, înaintea lui stă un vintir, unul singur, unul dintre vintirele lui cele noi, îl recunoaște imediat după creștătura de cuțit făcută pe cercurile din lemn de corn și după nodurile sforii. Se grăbește să-l ridice și să-l scuture în barcă, dar, de cum îl atinge, îl simte vibrînd, plasa se opune, grea, încordată, e gata să-i scape dintre degete. Respiră gîfîit, are capul ud, ud leoarcă, parcă stropi de ploaie îi ies prin porii pielii și prin rădăcinile firelor de păr, caută să mai ia cîteva guri de rachiu, sticla a dispărut însă fără urmă, privește către luceafărul de dimineată, nu-l mai găsește pe cer, în locul lui a apărut chipul îngrijorat al bunicii Liuba, babușka! babușka! vîntul a căpătat acum gustul turtelor cu dude, Andriușa e sigur că a prins un pește mare, scui pă și se pornește să cînte încet, cu voce tremurată, Oi, Moroz, Moroz. Apucată cu grijă, plasa îl ascultă puțin cîte puțin, se strînge, vine, cercurile din nuiiele se apropie, ființa aceea de sub apă se luptă din toate puterile, ar putea fi o știucă uriașă, răzvrătită, sau un somn bătrîn, mai lung decît sora lui cea mare, Verocika. Vintirul îi dispare dintr-odată din fața ochilor și el ține în mînă minciogul, a reușit, peștele e prins, dar ceea ce se află acolo nu e un pește, e poate o vidră, o vidră care să fi intrat în plasă după plevușcă, dar nu e nici o vidră, e ceva alburii, inert, nu e o ființă

pentru că nu se zbate, e un lucru sau o adunătură de lucruri, greutatea îi rupe brațele, în plasa lui s-au strîns, acum vede bine, clar, o mulțime de oase de om, doar craniile și sînt cinci sau șase. Andriușa nu mai cîntă, a amuțit, tăcerea e scurtă, apoi țipă, țipă ascuțit, iar cel care se trezește pe holul de hotel, la etajul doi, soldatul Andrei Butîlchin, aflat în post la ușa camerei 211, e foarte transpirat, parcă cineva l-ar fi udat cu stropitoarea de grădină. Privește în jur nedumerit, coridorul e pustiu, un neon bîzîie neîntrerupt, pe geamul hidrantului cineva a lipit o gumă de mestecat, cîțiva fluturi de noapte încearcă să intre pe fereastra din dreapta lui, cea cu vedere spre munți. Își șterge fruntea cu mîneca vestonului, se ridică de pe mocheta murdară, e amorțit, îl doare spatele undeva jos, sub coaste, își aprinde o țigară. De dincolo de ușă, dinăuntrul camerei aceleia pe care trebuie să o păzească, se aud pași, cheia se răsucesce în broască, clanța se înclină și apare figura uscată a procurorului militar Spiru, doi ochi cețoși, pomeți ascuțiți și o gură mare, deasupra unei pijamale maro, cu nasturele dinspre rever rupt. Soldatul Butîlchin aude ce? ce? ce s-a întîmplat? răspunde că a visat, mai aude o înjurătură, nu răspunde nimic, vede ușa trîntindu-i-se în față. Se uită la ceas, e trei fără douăzeci noaptea! Dumnezeu! cum a trecut timpul, mai e puțin și va sosi ultimul planton. Se plimbă pe holul lung și prost luminat, o dată și încă o dată, opt tururi, paisprezece, douăzeci și șase, apoi nu mai știe cîte, a pierdut șirul numărătorii, mersul îi face bine, junghiul de la spate l-a lăsat, iar imaginea vintirului nu-l mai sperie. Oase de om a văzut destule în ultima vreme și va vedea din nou și a doua zi și în următoarea și tot așa, cînd vor fi duși iarăși la groapa aia nenorocită, un pluton întreg de jandarmi. Pînă la urmă e bine cum e, aia nu e muncă, cu un șpaclu în loc de lopată, cu punguțe de plastic în loc de saci sau de roabă, cu tot felul de pauze, cînd procurorii se iau la ceartă sau cînd legistului îi mai vine cîte o idee sau cînd apare șeful poliției, umflatul ăla roșu ca un rac fiert. Oho, și ce bune sînt zidurile, ruinele! Te strecori în oraș imediat, după băutură, după țigări, după pîine, te furișezi la gura pădurii și moșai puțin, măcar te tolănești în iarbă, la umbră, după ce locotenentul își pune ochelarii pe nas și începe să citească ziarele. Decît instrucția și alarmele din cazarmă, decît săptămînile de gardă, șase ore în post, șase veghe, șase somn sau, mai rău, șase cu șase și atît, fără somn, cînd se întîmplă nu se știe ce, mai bine îl suporti pe Spiru. E schilod, e stafie, e nemernic, urlă, dă din mîini ca apucatul, i se bulbucă ochii, la zece nopți o dată faci planton la ușa lui, l-a convins pe comandantul lor, al jandarmilor, că e

în pericol și are nevoie de pază, nu scapi niciodată fără să-i lustruiești pantofii și fără să-i perii uniforma de colonel-magistrat. Îl înjuri în gând, după aia îți trece. Merită să-ți treacă măcar pentru moșulețul ăla care tot umblă printre ei și notează ceva într-un carnețel albastru, dar nu ceva rău, cum au crezut la început, pentru că locotenentul n-a pedepsit pe nimeni după ce-a vorbit cu el, moșulețul ăla care reușește în fiecare zi să-i fiarbă pe procurori, mai ales pe Spiru, moșulețul ăla, deținutul politic, ăla care dă țigări oricui îi cere și care odată, în Sîmbăta morților, a așezat în fața plutonului la apelul de doișpe, cu locotenentul de față, o ladă întreagă cu vin. Butîlchin se reazemă cu coatele de pervazul ferestrei, undeva sus, departe, licărește o luminiță, a auzit că e o cabană, s-a jurat că nu va ajunge niciodată acolo, nu poate să sufere munții ăștia, toți munții, ce-o fi fost cu steaua din vis? era luceafărul de dimineață care s-a preschimbat în bunica Liuba, babușka! babușka! ar mânca pe loc cinci tăvi de turte cu dode.

Nu e nevoie de un stop-cadru, pentru că în camera 211, cu excepția unui păianjen mititel, nimic nu se mișcă. Fereastra e închisă, o acoperă draperiile, curenții de aer sînt slabi, nu pot clinti nici șervețelul ghemotocit de pe masă, un șervețel alb, cu brăduți liliachii, murdar de la glazura de ciocolată a unei amandine. Imaginea e fixă, fără legături cu timpul: un corp într-o poziție de somn adînc, cu brațul stîng urmărind diagonala patului, cu dreptul căzut spre podea, cu picioarele ușor îndoite, depărtate, într-o atitudine ecvestră, cu un obraz afundat în pernă, iar cu celălalt lăsat în voia nopții, ca umbrele să se așeze în fel și chip pe pometele ascuțit, făcîndu-l să pară, pe întinderea cutată a pielii, ba un mușuroi de cîrțiță, ba o sîncă răsărită din mare, ba o grămadă de cărbuni. Tabloul acesta s-ar putea intitula *Somn fără vise al unui colonel-magistrat* sau *Om al legii dormind*. Substanța lui e una profund statică, termenul convențional de natură moartă își găsește și el acoperire, pentru că procurorul militar Spiru, în starea aceea nocturnă, întrunește mai degrabă proprietățile unui obiect decît ale unei ființe. Cromatica aparține cenușiului, doar totul se află în vecinătatea beznei, singurele surse de lumină fiind dîra gălbuie de sub ușa și ceasul deșteptător rusesc, dotat cu un bec minuscul. Și mai sînt detaliile. Două dintre degetele mîinii stîngi, mijlociul și inelarul, ating noptiera, stau întinse pe suprafața ei lucioasă, alte două, arătătorul și cel mare, atîrnă în gol, ca niște fructe coapte, iar cel de-al cincilea, degetul mic, lipsește pur și simplu,

numai ciotul de la baza falangei probînd că a existat și el odată. Degetul e totuși prezent în cadru, sub forma unui oscior gălbejit, aidoma oaselor și oscioarelor care umplu groapa comună din incinta castrului roman, un oscior privilegiat însă, devenit amuletă sau porte-bonheur pentru posesorul lui dintotdeauna, agățat la gîtul acestuia de un lăntîșor de argint. Undeva în dulap (tabloul îngăduie să se vadă cîte ceva și din ceea ce, îndeobște, nu se vede), ascunse într-un săculeț în spatele celor unsprezece cămăși albe ale colonelului, se află multe, foarte multe alte degete mici, culese cu o abnegație fără limite din mormîntul acela colectiv. De fiecare dintre ele, acolo, în săculeț, este legată o bucățică de hîrtie, pe care sînt scrise lungimea și grosimea, măsurate cu exactitate (sub teancul celor unsprezece cămăși albe licărește un șubler) și pe care pot fi citite gînduri spontane ale magistratului militar, notate cu ocazia adăugării oricărei piese noi la colecție. Sînt texte scurte, greu lizibile, din care pot fi descifrate cîteva: „ce-i aia închisoare? sau muncă silnică? trebuia să fie toți executați! toți! împuțiii!“, „mă doare capul! mă doare groaznic capul!“, „...și acum vine un pușcăriaș și-mi explică ce să fac...“, „ce dacă ți-am tras un glonț în frunte, șobolanule?! ai făcut pe leșinatul după bătaie, nu? m-ai mușcat și mi-ai furat degetul... le fur și eu ăstora degetele, șobolanule!“, „viața e un căcat! mă doare capul!“. Alt detaliu îl privește pe păianjen (tabloul nu îngreădește mișcarea, nu-i deformează ritmul și nici spațiile). E o insectă temerară, mai mică decît un bob de mazăre, care s-a aventurat în traversarea tavanului, dinspre galeria postată deasupra ferestrei înspre fotografia care înfățișează barajul Porțile de Fier I, cu aceeași cutezanță cu care vechii navigatori iberici colindau oceanele. Are șaisprezece picioare, dar pare să-și găsească sprijin și forță mai ales în perechea din față și în cea dorsală. Ținuta vărgată, dungi cafenii pe un fond maroniu, seamănă și ea într-o cîtva, chiar dacă nu la nivelul culorilor, cu uniforma marinarilor înveterați. Păianjenul nu are de gînd să țeasă vreo pînză, nici foamea și nici vînătoarea, măcar ca instincte, și nu ca utilitate, nu par să-l preocupe. Totul e o chestiune de efort, de orientare, de tenacitate. Deplasarea lui e însoțită de undeva de jos, din zona patului (tabloul nu reprimă zgomotele, nu le estompează), de un sforăit neobișnuit. Nasul turtit al procurorului, cu nări largi, căscate, are prea puțin de-a face cu sunetele acelea, mai degrabă gura le lasă să inunde camera. Ceea ce se aude, dacă reperele ar fi să fie zoologice, oricît de bogată ar fi reprezentarea (animale exotice sau autohtone, sălbatice ori domestice, terestre sau acvatiche, zburătoare

sau nezburătoare), nu seamănă, cum se întâmplă de obicei, cu limba porcilor, nu seamănă de fapt cu nimic cunoscut. Când păianjenul atinge în sfârșit extremitatea vestică a tavanului și dispare obosit în spatele fotografiei barajului Porțile de Fier I, sforăitul încetează, imediat după țipătul venit de dincolo de ușă. Colonelul sare din pat, aprinde lumina (tabloul se descompune) și iese grăbit, în pijamaa lui cu nasturele dinspre rever rupt, pe holul de hotel. Descoperă acolo un soldat pirpiriu, cu ochii umflați, pufăind dintr-o țigară, un băiețandru care-i explică speriat că a visat urât. Îl înjură și dispare. Ceasul deșteptător, oho! câtă vreme a trecut de când l-a cumpărat! la Leningrad, în studenție! indică trei fără douăzeci noaptea. Ce căcat!

3

Cît de cicălitore tăcea tanti Paulina! Ofta mai lung decît de obicei, șuierat, ridica ofuscat bărbia și privea în tavan de cîte ori eram prin preajmă, gătea doar mîncărurile mele preferate, pe care le împărțea încă aburinde vecinilor și cîinilor vagabonzi. N-am avut încotro și, după destule amînări, într-o zi ploioasă, o zi de joi, precis, a trebuit să o vizitez pe Eugenia Embury. Am bătut multă vreme în ușă, tare, am bătut și într-una dintre ferestre, nu fiindcă aș fi vrut neapărat să mi se deschidă, ci ca s-o scutesc pe Paulina de un puseu de indignare cînd i-aș fi explicat că soneria era stricată și că prietena ei n-a auzit ciocănitul meu cumsecade. În zilele urîte se întâmplă însă și lucruri frumoase. M-a întîmpinat o fată cu părul ciufulit, pe care o sculasem cu siguranță din somn: nepoata doamnei Embury, care, la atîția ani după evadarea din camion a celor cincizeci și două de pisici, scăpase de coșuri și nu mai părea deloc plăpîndă. Cămașa ei de noapte era doar o cămășuță, nu o albitură păstrată din copilărie, mică, scămășată, pe care s-o fi purtat și acum, scena n-avea nici o legătură cu filmele nord-coreene, era o lenjerie din satin. Mi-a răspuns adormită la salut și, îndreptîndu-se către sufragerie să-și anunțe mătușa, s-a aplecat și a mîngîiat pe îndelete un motan. Avea popoul ca o căpșună.

Cărțile de joc se întindeau pe masă în tot felul de șiruri și pachete, unele pe față, altele pe dos, nu pricepeam nimic din împărțirea lor, din ceștile cu ceai ieșea abur, mîinile lui tanti Jeni, alb-vineții, pătate, tremurau încet, iar vocea ei se amesteca cu vocea de la radio a unui jurisconsult. Angajatorul are obligația să comunice trimestrial camerei de muncă județene... cineva de tobă, un bărbat, te vorbește de rău unor prieteni sau unor rude, știe că ești departe și nu

te poți apăra, are un interes, n-o face așa degeaba... punctul be, aliniatul trei, se prevede expres că... trebuie să lămurim ce e cu intriga asta, fiindcă, uite, niște femei și un tinerel, un tinerel, da, iese întruna fantele de cupă, hm! hm! și sînt bine intenționați, vor să țină sfat și să ia o hotărîre importantă... depunînd o cerere organului teritorial... de unde vrei, hai, de unde vrei, unșpe cărți, nu acum, mai întîi taie! vedem noi într-o clipă ce urmărește individul ăsta... la problema ridicată în scrisoarea unui grup de pensionari din localitatea... cinci cupe la rînd, fantele și încă patru, fantele iese întruna, vezi? e ceva legat de o casă, tinerelul s-ar putea să facă jocul bărbatului de tobă și să încerce să îndrepte femeile împotriva ta. Jurisconsultul își luase la revedere de la ascultători chiar cînd terminasem a doua plăcîntică cu brînză dulce și cînd aflasem că o să am de-a face pușin cu boala, probabil cu o răceală. În chestiunea casei, lucrurile se clarificaseră mai devreme: bărbatul de tobă căuta prin toate mijloacele, profitînd de credulitatea tinerelului de cupă și de influența acestuia asupra grupului de femei, să mă oprească să demarez construcția. Pentru mine, deznodămîntul era previzibil, dar nu i-am spus bătrînei nimic, n-am suflat o vorbă. Bărbatul de tobă urma să izbutească întru totul, pentru că nu mă preocupau cîtuși de puțin proiectele imobiliare. Papucii fetei erau niște saboți cu toc înăltuș, din pînză de in. Cînd s-a lipit de masă și a cules cîteva stafide din plăcintă, a îndoit mult piciorul stîng, ca-n alergare. Călcîiul ei arăta ca un măr.

Ce-s manierele astea, tu?! s-a răstit tanti Jeni, a acoperit farfuria cu una dintre palme și a agitat ameninșător în aer bastonul ei din bambus. Ne-a făcut apoi cunoștință. După ce a rostit numele meu, întreg, cu inițiala tatălui și cu toate cele trei prenume, a început pe neașteptate să bîfîie din cap, cu ochii mari, uriași, cu gura strîmbă, cu o lacrimă sau două prelingîndu-se pe-un obraz. De auzit, nu se auzea mare lucru: ceva ca un sughiș potolit, din cînd în cînd. Întîi m-am speriat, dar nu era vorba de un atac de cord sau de altceva rău, pur și simplu așa rîdea doamna Embury. Ne-a spus că, în loc de arheolog, era să mă prezinte drept arhimandrit. Pe fată, pe nepoată, o chema Josefina, scris cu ph și scurtat de familie la Jojo. A plecat în altă odaie să învețe, fără nici o tragere de inimă, parcă ar fi fost trimisă să taie lemne. Bătrîna a bătut, în urma ei, cu bastonul în podea, după care, vioaie, a pornit să amestece din nou cărțile de joc. Era cazul să-i explic cum stăteau lucrurile de fapt, adică așa, cum am ajuns să o vizitez și, mai ales, ce îmi toca mie nervii de săptămîni bune. Și i-am zis, la început bîlbîit, mai pe ocolite, pe urmă cît se poate de franc, că

nu cred o iotă în ghicit, nici în treaba cu cafeaua, nici în datul în cărți, nici în ghioc, în nimic, că am venit acolo doar ca să o împac pe tanti Paulina. Mi-era teamă că o să se înfurie și o să mă trimită la plimbare, dar capul ei a fost cuprins iarăși de bîfîitul acela caraghios, iar printre buzele străvezii au reapărut sughițurile. Rîdea. De data asta cu mai multe lacrimi, întinse pe amîndoi obrazii. Cînd s-a potolit, a împins într-un colț al mesei cînille de ceai și plăcinta, mi-a făcut cu ochiul, oho, ce de cute îi brăzdau pleoapele! s-a ridicat greu de pe scaun și, cu pași mărunți, s-a îndreptat către scrinul de lîngă fereastră. A venit de-acolo cu o sticlă de brandy și cu două pahare verzui, cu picior. Am ciocnit, m-a pupat pe frunte și a declarat că totdeauna s-a topit după bărbații care nu umblă cu cioara vopsită.

M-am gîndit la un moment dat, curînd după ce pendula Eugeniei Embury bătuse de ora trei, cît de bine venit ar fi în manualele școlare un exercițiu imaginativ, ca o compunere inversă – reduceți la o noțiune următorul enunț: ...să bei brandy cînd poți să trîncănești vrute și nevrute cu o persoană drăguță, să te afunzi, adică, între pernele moi și călduțe ale unui fotoliu, să-ți plimbi degetele prin blana unei pisici (și, slavă Domnului, acolo, oriunde te-ai fi așezat, aveai la îndemîină cîte una), să sorbi puțin din lichidul acaju (ar fi impardonabil ca, într-un asemenea text, să apară *maro-roșcat*), să-l lași o vreme să-ți ciupească limba și bolta palatină (cît de inexpressiv ar suna *cerul-gurii!*), să-i îngădui să-și împrăstie aromele și abia apoi să-l faci pierdut pe lungul și sinuosul tract digestiv (verbul *a înghiți* n-ar avea nici el ce căuta), în fine, să spui din toată inima că șeful poliției e un bandit și o țoapă, să spui tot felul de lucruri pe care de obicei nu poți să le spui, nu ca o mărturisire, nu ca o spovedanie, ci ușor, relaxat, să le spui pur și simplu, iar persoana aceea drăguță să te privească cu duioșie și solidaritate. Eu unul, la un asemenea exercițiu, aș fi răspuns fără rezerve că e vorba despre bucurie. Poate chiar despre o bucurie rară. Dar, ca să fac o concesie tuturor acelor elevi de la orașe și sate care, confruntîndu-se și ei cu aceeași temă pentru acasă, ar fi rezumat fragmentul la lene, la influența alcoolului, la ultraj adus organelor de ordine, la gerontofilie sau la mai știu eu ce, m-aș mulțumi oricînd și cu conceptul de voluptate. Ce Dumnezeu, doar o după-amiază întreagă povestisem cum au fost oprite săpăturile arheologice la castrul roman și cîtă amărăciune se naște cercetînd ochii oamenilor și cum se adună amărăciunea asta în inimă, în plămîni și în stomac ca un gaz perfid, capabil să se autoaprindă. Am descris, bunăoară, pupilele mici ale domnului Titu Maeriu, înecate în

irisul bleu-lăptos și într-un trecut chinuit, licărind ca niște bucățele de jar ori de câte ori erau puse la îndoială originea și vârsta gropii comune. Un licăr întreținut de grija surescitată, de spaima de-a nu fi profanate suferințele camarazilor dispăruți. În cazul lui, și tanti Jeni a fost de acord cu comparația mea, se întîmpla ca la invalizii de război care nu pot concepe că alții rămîn infirmi dintr-o infecție netratată a unghiei sau dintr-un accident în atelierul de lăcătușerie. Domnul Maeriu, care avusese de îndurat interogatorii și închisori, care știa ca nimeni altul pînă unde au mers oamenii partidului cu nemernicia, nu credea nici în ruptul capului că, de data asta, nu era vorba de-o crimă politică. Cu toate etichetele lui de azi, inginer pensionar, autor al unei teze de doctorat privind rezistența tunelurilor în straturile de roci sedimentare, tată, bunic și, mai ales, străbunic, părea convins că toate gropile comune din lume sînt consecința unor execuții sumare patronate de comuniști. Săracul, a zis Eugenia, se înșală amarnic și are atîta dreptate! Și nu e trist, doamnă, nu e trist? am replicat eu, adăugînd că soarta asta o împărtășesc mulți alții, cum ar fi scriitorul acela pe care-l îndrăgesc, dar nu-l cunosc, pe care l-am citit mereu, dar nu l-am văzut la față niciodată, scriitorul acela care semna de cîrînd un articol-eseu despre strădaniile guvernanților de acum de-a ascunde ticăloșiile predecesorilor lor republicani. Poate scriitorul a venit deseori aici în oraș, pentru aerul ozonat, pentru peisaj, pentru liniște, poate s-a plimbat și printre ruinele cetății, gîndindu-se la cine știe ce, la vreo nuvelă în lucru, la niște personaje necoapte, la tufele de măceș sau la o femeie, a făcut-o însă, dacă a făcut-o, demult, cînd nu fusese deschis noul șantier arheologic și cînd nu fuseseră descoperite osemintele. De fapt, chiar dacă ar fi sosit ieri sau alaltăieri și și-ar fi petrecut întregul timp lîngă grămezile de oase și oscioare, tot nu și-ar fi schimbat părerea. Aici făcusem o pauză, ulcerul meu se dovedea nu doar un dușman al dialogului, ci și al monologului, iar cît am mestecat ultima plăcintă cu brînză dulce și stafide, încet, cum insista doctorul, mi-am dat seama că brandy-ul, nu chiar de la primul pahar, mai tîrziu, predispune la filosofare. Și atunci am spus: scriitorul comite și el, nevinovat și cu cele mai bune intenții, o eroare întemeiată, tratează adică, în împrejurări naționale favorizante, o situație de fapt confuză, controversată, plecînd de la un adevăr general, cam larg, și nu de la adevărul particular. Pare logic că groapa comună de aici e rodul mitralierei, cîtă vreme indivizii de la putere, disprețuitori din fire față de morală și față de istoria recentă, fac eforturi să demonstreze că nu asistăm la un asasinat. Cînd hoții,

hoji dovediți sau măcar bănuți, nu unii neștiuți, tipă că nu e jaf, atunci e sigur jaf, trebuie să-și fi închipuit scriitorul și a așternut pe hîrtie protestul lui. Tanti Jeni aplauda delicat, cu palmele ridicate în dreptul pieptului, mi-a strigat bravo, dragă! bravo! și, pe chipul ei, nu se vedea vreo urmă de zeflemea. Domnule Petruș, te poți păcăli avînd atîta dreptate, a repetat și, cu o invitație insistentă la prînz, la un prînz înfîrziat, se apropia deja de patru, m-a oprit să mai adaug că scriitorul a înțeles perfect regula, dar a avut neșansa să o critice nimerind o excepție. La masă, puțin înaintea supei cu găluști, a sosit și Jojo, aducînd cu ea somnolența și neliniștea studentei în pragul examenelor. Purta un halat de casă din atlas albastru, fără mîneci. Pentru brațele ei s-ar fi putut găsi multe asemănări, dar în clipele acelea îmi lipsea imaginația horticolă de mai devreme.

După ce paharele verzui, cu picior, s-au reumplut, am aflat de ce tanti Jeni era o lady, dincolo de frustrările, ironiile, clevetirile și invidiile multora, cunoscuți sau necunoscuți. Ce explicație simplă! Pe cînd avea doar șaptesprezece ani și se pregătea să termine Pensionul Notre-Dame, nu din Paris, ci din Ploiești, ea, Eugenia, se îndrăgostise aprig de tînărul lord Neil Embury, reprezentantul unei companii insulare pe lîngă rafinăriile din oraș, trăise alături de el o fulgerătoare și incandescentă poveste de amor și, sub binecuvîntarea unui preot anglican adus cu un avion special de la Salonic, îi devenise soție chiar în ziua în care Chamberlain, gripat fiind, găsise puterea, dumnezeiască a crezut el inițial, drăcească, fără doar și poate, a gîndit peste ceva vreme, să nu condamne printr-un comunicat oficial sau măcar printr-o scrisoare la nivel de ambasade ampla desfășurare de forțe armate în zona demilitarizată Renania. Pe Neil, pe atunci în vîrstă de treizeci și unu de ani, posesor al unor favoriți blond-cîrlionțați, al unui lornion din alabastru, al unor ochi gri (citat: „cum e cerul acela dinainte să ningă“), al unei colecții rare de lavalieri și al unui rîs onest (alt citat: „dumneata știi ce înseamnă să rîzi liber? liber, liber... adică să nu-ți pese dacă se cade sau nu...“), îl cunoscuse pe strada Elena Doamna, la numărul 34, în casa celui mai mare dintre frații Ionescu, proprietarii moșiei Podu-Fetii și ai fabricii de cărămidă refractară de la Pleașa. Era o cină molcomă în vacanța de Paște, ajunsese acolo împreună cu tatăl ei, avocatul amfitrionului, mai precis al societății în nume colectiv „Frăția“, și s-a întîmplat să se înece cu un os de pește, scrumbie de Dunăre la cuptor. S-a produs panică, nu mai avea aer, își strîngea gîtul cu ambele mîini, una dintre invitate striga să fie aduse săruri, un domn se străduia să-i deschidă

buzele pentru a o face să înghită miez de pâine, altul repeta neconținut, ca un gramofon la care acul nu mai alunecă pe disc, respiră adânc! respiră adânc! cineva, o femeie, a avut ideea s-o stropească pe față cu vin alb, un pinot gris cam dulce și, în sfârșit, de undeva din spate, fără să se fi așteptat la asta, a venit o palmă ușoară, dar precisă, deloc dureroasă, dar eficientă și salvatoare. Lumea nu se dezmeticise, încă roiau speriați și inutili în jurul ei, iar lordul Embury, cel care-i aplicase pe ceafă acea lovitură providențială, rîdea din tot sufletul, un rîs zgomotos și liber, înțelegeți?, un rîs liber. Se simțise extrem de rușinată, restul serii nu mai ridicase privirea din farfurie și parcă îi ardeau fruntea, ținplele și obrajii, undeva deasupra gleznelor o înțepau niște ace ascuțite, își închipuia, vedea de-a dreptul, o mașină de cusut în funcțiune, pe a cărei pedală apăsa din cînd în cînd un picior necunoscut, un picior acoperit de-un pantalon bărbătesc din stofă moale, de culoarea huilei, încălțat cu o gheață elegantă, de același negru-cărbune. La plecare, îndemnată stăruitor de industriașul Ionescu, cel mai mare dintre frații omonimi, și cu mai puțin elan de tatăl ei, se îndreptase către Neil Embury și-i mulțumise. Cu o pronunție comică și o gramatică abstractă, atingîndu-i umărul cu degetul inelar, petrolistul spusese ceva despre Dickens și despre un os de pește fermecat și-i promisese că o va vizita la pension, pentru a se convinge că efectele palmei sale n-au fost decît tămăduitoare. Vizita ar fi putut să fie una scurtă, convențională sau să nu fie deloc, dar a fost altfel. În dormitorul de la etajul doi, sub acoperiș, la mai bine de o oră după anunțarea stingerii, cînd cele mai multe dintre eleve dormeau și doar cîteva se mai perpeleau între cearceafurile scortoase în care pătrunsese de curînd izul primăverii, s-a auzit un ciocănit încet în geam. Ea, Eugenia, și-a tras pătura peste față și, în întunericul acela deplin, a văzut din nou mașina de cusut pusă în funcțiune de eleganta gheață neagră, înțepînd-o deasupra gleznei cu acul ei neobosit. Se sîrnisă o mare agitație în dormitor, ciocănitul se repeta, calm, egal cu sine, pe fondul luminos al ferestrei se distingea un braț care coboară dinspre streășină, pașii iuți ai mamei-pedagog au răpăit pe coridor, s-a deschis ușa, apoi fereastra, chiar maica-pedagog a deschis fereastra, iar de sus, dinspre acoperiș, a apărut un chip de bărbat, răsucit, cu fruntea spre pămînt și cu bărbia spre cer, încadrat de pomeți bogați, însoțit de un rîs vesel și puternic. Maica-pedagog părea o statuie, unsprezece dintre elevele Pensionului Notre-Dame din Ploiești țipau, icneau, bufneau, tremurau, gemeau, chicoteau și așa mai departe, iar a douăsprezecea din acel dormitor, ea, Eugenia,

s-a apropiat liniștită de fereastră, a pus picioarele goale și trandafirii pe pervaz, a prins mîinile care i se întindeau și s-a lăsat ridicată pe acoperiș, pe țigla smălțuită, care în zilele însorite lucea verzui. Trebuie să fi fost o nuanță care aduce cu paharele acestea, nu? am întrebat-o pe tanti Jeni și ea a confirmat.

Cununia n-a fost oficiată în fața unui altar, deși Neil încercase să pună ceva în scenă la Biserica Cișmeaua Mavrogheni, dar nu reușise să-l înduplece pe paroh ca slujba să se desfășoare în acompaniamentul unei trupe de boogie-woogie, cu negri veritabili, și să se încheie cu urarea „God bless you“. Și atunci, căsătoria religioasă se petrecuse lîngă o cruce țărănească de hotar, pe care se cățarau cîțiva lăstari de rostopască, pînă aproape de cuvintele cu chirilice cioplite în piatră. Nici Eugenia, care purta o rochie roz și avea pe cap o pălărie alb-înflorată, fără voaletă, nici lordul Embury, îmbrăcat într-un costum de vară de culoarea oului de rață, nici palidul și reticentul preot anglican, zgîlțuit peste poate de avionul care-l adusese de la Salonic și apoi de automobilul care-l purtase pe cîmpuri, printre lanuri de grîu și plantații tinere de tutun, și nici cei doi martori, niște actori de mîna a treia culeși contra unui onorariu frumușel dintr-o cafenea bucureșteană, nu înțelegeau din textul slavon decît un an, 1851. Neil alesese însă acel loc pentru că făcea parte din categoria lucrurilor sau întîmplărilor, puține la număr, care-l făceau să exclame *wonderful*! Constatase cîndva, la o partidă de vînațoare de prepelițe, că, suindu-te pe mica cruce, de numai un metru înălțime, săreai cu privirea peste acea linie a orizontului, ternă, conturată exclusiv de culturi cerealiere și descopereai întinderea lacului și a pădurii de la Căldărușani. Imediat după ce-i strecurase verigheta pe deget, o prinsese de talie, o ridicase ca pe-un prunc în vîful crucii și o lăsase să facă singură neasemuitul salt vizual. Ochii Eugeniei au întîlnit o mare de lumină, lacul împrumutase toată tăria soarelui de prînz, în vreme ce lordul Embury, nepăsător la furia care pune stăpînire pe preot (tot mai stacojiu la față, acesta sfîrșise prin a se întoarce cu spatele la miri și a bolborosi ceva, probabil o rugăciune, strîngînd între degete Evanghelia), trațîndu-i pe cei doi actori ca și cum n-ar fi existat (unul dintre ei căsca întruna și distrugea lent, cu vîful pantofului, un mușuroi de furnici, iar celălalt, ajutîndu-se de-un pai, își curăța migălos mizeria de sub unghii), a început prin a săruta catarama sandalelor albe, apoi acele petice de piele trandafirie dintre barete, a trecut la glezne, s-a rotit mult cu buzele în jurul lor, le-a cuprins de cîteva ori rotunjimea, s-a ridicat cu

săruturile pe gambe, pe genunchi și pe pulpe, uneori cobora, dar revenea repede și se ducea mai sus, pînă cînd capul i s-a pierdut cu totul sub poala rochiei roz, rămînînd destul timp acolo.

Se prea poate ca tanti Jeni să nu-mi fi relatat atît de detaliat episodul nunții, dar, în fotoliul din camera ei de zi, am ajuns la convingerea că, așa cum ulcerul e un dușman al dialogului, brandy-ul e un aliat al imaginației, probabil unul din prietenii ei fideli. Cert este că, odată fiica sa măritată, avocatul societății în nume colectiv „Frăția“, o persoană de bună seamă pragmatică, în al cărei fel de a fi se insinuasera multe dintre tarele baroului și ale lumii afacerilor, a știut să-și potolească furia nemărginită și a pus punct tuturor acțiunilor represive pornite împotriva petrolistului englez înainte ca acesta să-i devină ginere. Cu un burete mare, el a șters toate momentele negre din trecutul apropiat: răpirea Eugeniei de la onorabilul Pension Notre-Dame din Ploiești, fuga de cinci săptămîni, știrile contradictorii și cu totul insuportabile despre viața îndrăgostiților (o cucoană, doamna magistrat G., îi văzuse făcînd baie, goi-goluți, în lacul Mînăstirii Cernica, chiar la ceasul de taină al sfintei liturghii; un ofițer superior de jandarmi susținea că eșuase în repetate rînduri, pe diverse șosele, oprirea bolidului roșu Duessenberg Straight, cu opt cilindri în linie, 4900 de centimetri cubi și 265 de cai putere, care rula uneori, cu Neil la volan și cu Eugenia alături, cu peste 200 de kilometri la oră; o doamnă fină, văduvă de farmacist, amanta avocatului altminteri, zicea că a auzit despre lord că ar fi pierdut o sumă fabuloasă în cazinoul de la Constanța, după care, cu Eugenia în cîrcă și cu o sticlă de șampanie în mîini, ar fi străbătut de la un capăt la altul faleza, nechezînd ca un armăsar; administratorul rafinăriei Vega se plîngea că pe biroul lui s-a strîns un teanc măricel de facturi pe care insularul întîrzia să le achite, iar ca răspuns la scrisoarea trimisă acestuia primise o ilustrată de la Viena, înfățișînd chiar fericitul cuplu pe treptele Palatului Prater; în fine, însăși maica Theodosia, directoarea Pensionului Notre-Dame din Ploiești, nu s-a mulțumit cu exmatricularea imediată a fetei și l-a vizitat pe avocat, pentru a-i cere imperativ, în calitate de tată, de cetățean și de creștin ortodox, să pună capăt prin orice mijloace unei relații care i-a îmbolnăvit elevele). Ca socru al lordului Embury, și nu ca tată ultragiāt, avocatul a devenit alt om. După o rapidă, amplă și costisitoare renovare, le-a pus la dispoziție tinerilor, pentru recreeri duminicale și pentru scurte vacanțe, micul său conac de la Văleni. A virat într-un cont al Eugeniei o sumă însemnată, împrumutată de la

diverși cămătari, pentru desăvîrșirea unei garderobe pe măsura noului ei statut. I-a dăruit ginerelui un cal de curse, ce-i drept nu un campion, ci unul de pluton, primit cadou de la un client larg la buzunar. Toate aceste gesturi de bunăvoință, care se voiau a fi percepute ca o expresie a afecțiunii paterne, dar și ca o punte de trecere de la rătăcirile tinereții la responsabilitatea vieții de familie, n-au avut însă vreun ecou. Casa de la Văleni nu s-a aflat niciodată pe traseele proaspeților căsătoriți, calul a rămas în îngrijirea grăjdarilor de la hipodrom, fără ca noul stăpîn să-i dea vreo atenție sau să-l înscrie în derby-urile de trap, iar contul Eugeniei, cu toată simbolistica sa de trusou marital, n-a fost atins, adunînd dobîndi bunicele. Neil și Eugenia trăiau departe, mereu altundeva, alimentînd neconținut, prin vocație, prin distanță și prin excentricitate, discuțiile de salon ale orașului. La un moment dat, cînd avocatul era deja la pat de luni bune (doamna fină, văduva farmacistului, se orientase de ceva vreme către un comerciant de parfumuri; societatea în nume colectiv „Frăția“ era de mult reprezentată juridic de un alt purtător de robă etcetera, etcetera), a fost înștiințat, pe aceeași cale a zvonurilor, că ar fi bunic. Vestea l-a scos grabnic din așternuturi, spre furia medicului curant, care a proclamat cu acea ocazie că papionul și briantina nu valorează nici cît o ceapă degerată în lupta cu ftizia. A fost pentru ultima oară atunci cînd, telegrafiind pe adresa din București a petrolistului englez, o adresă pe la care, știa prea bine, lordul Embury călca din an în Paște, tatăl a încercat să descopere urma fiicei sale. Seara, cu febră mare și accese de tuse neobișnuite, a revenit în patul de suferință, acceptînd mai docil ca de obicei compresele puse de infirmieră. După trei săptămîni, bolnavul a primit un plic fără însemne din partea expeditorului, un plic care conținea o fotografie înfățișînd un bebeluș adormit, înconjurat, în pătuțul lui miniatural, de opt pisici. Înainte de a studia trăsăturile pruncului (ulterior, cu ajutorul unei lupe, a făcut-o de sute de ori), avocatul a fost cuprins de o stăruitoare senzație de sufocare, datorată unui imaginar păr animal, pe care-l simțea plutind pretutindeni.

Ea a apărut în casa copilăriei într-o zi caldută de octombrie, pe la prînz. Era însoțită de micul Jonathan (căruia prima doică, o femeie cu respect pentru soiurile și plăcintele de mere, avea să-i spună Ionatan) și transporta, într-o ladă mare de răchită, cele opt pisici din fotografie. Neil, devenit inutil într-o țară cu prea puține șosele și terenuri de golf după ce rafinările intraseră sub control german, pornise către Londra și ulterior către comitatul său, pentru a

pregăti sosirea alesei inimii și a primului născut. Plecarea sa fusese forțată, chiar una contracronometru, iar Eugenia, în ciuda atîtor rugăminți și insistențe, refuzase să-l însoțească înainte de a-și mai fi văzut tatăl muribund măcar o dată. Și aici intervenise istoria, cu orarul ei perfect prestabilit, cu făgașurile bine trasate pentru fiecare. Iubirea celor doi, lung timp sursă inegalabilă de conversații mondene, de rumoare colectivă și de pizmă feminină, s-a transformat într-o particulă derizorie, prinsă, alături de alte cîteva milioane de particule, de o mișcare haotică. Nu era vorba de mișcarea browniană. Ci de război.

Neil Embury, locotenent în noua împrejurare, a căzut la datorie undeva în nordul Africii (chestiune aflată cu mare întârziere). Eugenia Embury, după ce și-a înmormîntat tatăl la nici o lună după revedere, a cunoscut reversul monedei de-a fi soție de lord, mai întîi în versiune prusacă, apoi autohtonă, după aceea rusească și, în final, din nou în varianta țării-mame. Au venit domiciliul forțat, scurte detenții, deschiderea corespondenței, confiscarea averii, interogatorii, alte detenții, schimbarea încîntătorului copil Jonathan Embury în adultul Ion Emburescu, strungar aici, în orașelul acesta de munte în care s-a descoperit acum o groapă comună, alcoolic, poate și de-asta trecut în lumea dreptilor la nici cincizeci de ani. Tanti Jeni a crescut și a adorat o mulțime de pisici, s-a ocupat de educația nepoatei ei Josephina încă dinainte de a-și pierde fiul, a căutat și a găsit clipe de pace în grădinărit și în pasiențe, a făcut întotdeauna o delicioasă plăcintă cu brînză dulce și stafide, a fost invitată anual, de la redeschiderea ambasadei britanice încoace, la serbarea de Crăciun, s-a dus de fiecare dată, ignorînd șicanele și amenințările autorităților, și s-a întors mereu cu mici cadouri. Cum e brandy-ul.

Am ieșit din casă cînd se însera. Era frig. A venit cu mine și Jojo, m-a luat de braț și m-a rugat să o plimb la castrul roman. Ce gros se îmbrăcase!

1

Mai întâi ridica degetul arătător. Și degetul, plin de cicatrice, uscat ca un pește ținut la vînt, se oprea cîteva clipe în aer, lîngă tîmplă, apoi se mișca ferm și smucit, încît tremurau și borurile pălăriei de pai. La scurt timp după gesturile acestea (interpretate ca purificatoare, de luare-aminte, muștrătoare, prevestitoare, de iertare, pilduitoare și într-o mulțime de alte feluri), era auzit cum rostește: *de trei ori s-a pogorît Maica Domnului din ceruri ca să-i arate sprijin și încredere lui Onufrie*. Glasul suna de fiecare dată la fel, nici mai vesel, nici mai posomorît, nici mai grăbit, nici mai tărăgănat. O spunea de nenumărate ori pe zi – dimineața, cînd îi trezea cu o trompetă de tinichea pe ucenicii prea dedulciți la somn, ceva mai tîrziu, cînd pregătea pensulele și vopselurile și cînd împărțea ajutoarelor sale șpacluri, mistrii și treburi, înainte și după prînz, cînd își așeza palma grea, ca binecuvîntare, pe creștetele vizitatorilor care nu ocoleau cutia milei, la asfințit, cînd încetau cu toții lucrul și se strîngeau în jurul unui pilaf, al unei iahnii sau al unei tocane de bureți. O spunea și seara, în singurătate, înainte de rugăciuni și de culcare, în coliba lui din apropierea bradului cu nouă vîrfuri și a micului paraclis ridicat la poalele acestuia. Atunci amenința cu arătătorul către peretele de la miazănoapte, fiindcă din stînga icoanelor și a candeliei credea el că vin duhurile rele.

2

Ce de lucruri au nevoie de explicații! Bunăoară, de ce poartă părintele pălărie și de ce una de pai, cu boruri largi, cînd soarele nu e mereu arzător, iar anul e lung și are atîtea anotimpuri. Înainte de toate, trebuie știut că de la vîrsta de șase ani (o vîrstă aproximativă, pentru că nimeni nu poate ghici data nașterii unui copil găsit pe malul rîului), dintr-o duminică de octombrie în care fusese prima dată la bîlci, nu mai umblase cu capul descoperit. Văzuse acolo un scrînciob, urși dansatori cu belciuge în nas, o femeie pictată pe obraji și pe burta dezgolită purtînd un șarpe uriaș atîrnat de gît, un bărbat costumat în balaur tricefal, gata oricînd să arunce flăcări pe nări, doi căluți

dolofani, unul cu pete cafenii și plete blonde, iar celălalt cu barbă sură și nemaipomenit de păros de la genunchi în jos, niște saci mari din piele de bivol, umpluți cu nisip, în care se înghesuiau să lovească cu pumnul toți vlăjganii, o panteră cu botniță și cu lanțuri de ocnaș la picioare, negustori, tarabe și corturi de tot felul, o pistă improvizată de popice, un pitic plimbându-se pe catalige, o mulțime de gură-cască, o barcă aflând de o schelă din lemn, folosită ca leagăn pentru douăzeci de persoane, țigani cu duiumul, un cățel cîrlionțat, îmbrăcat în rochiță, care scheuna în ritmul unui acordeon, cîteva mese pe care se învîrteau întruna cărți de joc și bancnote mototolite și, undeva printre toate celelalte (asta ținea minte cel mai bine, fiindcă, dormind prin grajduri, prin poduri, prin pătule de porumb, prin cotețe, pe unde apuca, se gîndise la propria piele), un moș care vindea prafuri contra ploșnițelor, căpușelor, puricilor și păduchilor. A mîncat o turtă dulce în formă de inimioară și a băut o cană de bragă primite pomană de la o precupeață, dar ce a înțeles din toată ziua aceea, deși la bîlci poate i-ar fi prins bine contrariul, a fost că nimeni nu rîde de el dacă are ceva pe cap. În zori, cînd să pornească cu baba Vuța spre tîrg, bătrîna se oprise bodogănind în mijlocul curții, se dusesse în tindă (nu înainte de a-și scuipa de trei ori în sîn fiindcă se întorcea din drum), scotocise ceva vreme într-o ladă, scosese de acolo un clop hărtănit și i-l îndesase pe urechi. N-a aflat niciodată dacă o făcuse de milă, ca răsplată pentru că-i căra aproape doisprezece kilometri, peste cîmp, sacul cu mieji de nucă și cu cocoșei de zahăr ars sau ca să nu se facă ea de ocară din cauza ciudățeniei lui. Oricum ar fi fost, a luat-o ca pe o faptă bună, între cele mai bune din viață. S-a ocupat cu grijă de clop imediat cum au ajuns înapoi în sat, fără să-i pese că postavul lucea de prea multă purtare; i-a cîrpit cu ață roșie, prima pe care a găsit-o, găurile făcute de molii, i-a întărit cusăturile, l-a curățat de scame și l-a strîmtat cît să nu-i mai cadă peste sprîncene. Nu s-a mai despărțit de el timp de opt ani, scoțîndu-l din cap doar noaptea, după ce se asigura că nimeni nu pîndește să-i vadă părul. Rar, cînd clopul devenea prea mic, nu atît pentru că ar fi intrat la apă (de spălat, nu-l spăla, îl mai uda uneori ploile), cît pentru că el însuși creștea neconținut, mai dădea drumul întăriturii, material era destul, doar răposatul fusese un om căpos în toate privințele. A continuat, în tot acest timp, să-și taie moșul din creștet de cîteva ori pe zi, ascunzîndu-se, căuțînd cîte un loc, indiferent unde-ar fi fost și ce s-ar fi întîmplat, în care să fie ferit de privirile celorlalți. Avea mereu în buzunarul pantalonilor foarfeca pe care-o are și acum, cînd ridică o mînăstire într-o smerită cinstire a

Sfintei Născătoare de Dumnezeu, cea care *de trei ori s-a pogorât din ceruri ca să-i arate sprijin și încredere*, o foarfecă veche de la bun început, foarte veche astăzi, primită de la popa Nae, cel care l-a poreclit Moțatu. E iarăși greu de stabilit dacă foarfeca fusese un dar sau o simbrie plătită unui copilaș, de data aceasta pentru bătutul și vînturatul păstăilor galbene de fasole, din care el, copilașul, alesese într-o miercură din septembrie 1931 vreo zece banițe de boabe albe, curate, gata să fie puse de preoteasă la fiert. În orice caz, în memoria și în inima adultului care s-a copt din acel copilaș, e vorba tot de-o faptă bună, între cele mai bune din viață, chiar dacă popa Nae îi zisese Moțatu cu mult înainte de a-l fi primit în biserică și de a-l fi botezat Gherghe, așa cum a vrut, în amintirea unui frate mort la Turtucaia, femeia care îl culesese în scutece de pe malul râului și care, măcar pentru atîta lucru, se cuvenea să-i fie considerată mamă adoptivă. Și Moțatu i-au spus întotdeauna, nimeni nu l-a strigat vreodată Gherghe, nici măcar ea, cea care îl găsisese, îl ridicase pe picioare și, tîrziu, pe la doisprezece ani, cînd arăta deja a bărbat, îl dusesese în casa Domnului pentru a nu rămîne un păgîn. Dar, de cînd căpătase clopul de la baba Vuța și pînă a părăsit satul în care îi cunoșteau cu toții ciudățenia, porecla a sunat tot mai mult a nume de om și mai puțin a batjocură. Asta s-a datorat cîtorva împliniri: după bîlci, într-o seară, cu palmele lui ca niște lopeți, i-a spart buzele unuia, i-a învinețit nasul altuia și l-a făcut să umble cocîrjat pe-al treilea dintre băieții care-l urmăreau și-i smulgeau de pe cap bucata aceea de postav ponosit; peste opt luni, cînd felcerul, cam amețit după un parastas, se găsisese să-l strîngă în brațe pe ulița mare și să-i arunce clopul în șanț, l-a mușcat atît de tare de mîină, încît a fost nevoie urgentă de patru copci; altădată, într-o toamnă friguroasă, cu ploi care uitau să se termine, a ars ca prin minune, noaptea, una dintre căpițele lăsate pe arie de Nițică, cel care-i agățase clopul de felinarul birtului și care încercase să-l prindă de moț și să-l ridice pentru a și-l recupera; în fine, chiar în ziua botezului, cînd se îmbrăcase pentru prima oară în cămașă albă, o cămașă care-i aparținuse celui alt Gherghe, cel care își dăduse sufletul la Turtucaia, și-a înfipt degetul lui arătător, neobișnuit de lung, pe atunci fără nici o cicatrice, în urechea stîngă a țații Sorica, lăsînd-o pe jumătate surdă fiindcă striga din tot pieptul să nu fie primit în biserică slujitorul Necuratului. După acel ultim episod, nu s-a mai legat nimeni de clopul lui, chiar dacă, nevăzut de ochi străini, moțul de dedesubt, un smoc foarte gros de păr aflat la două degete deasupra frunții, creștea cam douăzeci de

centimetri la fiecare patru ore și era retezat, ca și acum (cînd nu mai e vorba de Moțatu, nici de botezatul Gherghe, ci de călugărul Onufrie), cu regularitate de ceasornic.

În satul acela de cîmpie, din care el a plecat pentru totdeauna pe la cincisprezece ani, așa, din senin, într-o după-amiază cu zăduf și praf, în care pe cer, în lipsa norilor, se tot înfoiau și se strîngeau ghem stolurile de grauri, circularaseră destule povești pe seama moțului lui nemaivăzut. Una spunea, ca și cum un pruncuț ar fi avut păr, și nu puf, că de smocul acela l-ar fi apucat mama lui adevărată cînd l-a azvîrlit pe prundiș și că, văzînd bunul Dumnezeu așa blestemăție, însemnase locul. Alta, în care trebuie să fi crezut nesmintit și țața Sorica, zicea că acolo unde-și vîră coada Bată-l Toaca nu poate să rămînă lucru curat și că a știut biata femeie, cine-o fi fost ea, de ce și-a lepădat copilul. Versiunea care nu lăsa în uitare faptul că Moțatu fusese găsit la rîu a doua zi după Sfîntul Ilie vorbea de sporul fără seamăn al părului ca de-un rod al pămîntului, fiindcă el, plodul, stătuse lungit ca un dovleac, că doar la cît de micuț era nu se ținea în fund și nici nu mergea de-a bușilea și se așezaseră binefacerile proorocului, adunate, peste părul lui, în loc să se împartă peste castraveți și peste roșii, peste grîu și peste secară. Baba Silca, la care se duceau cu toții ignorîndu-l pe felcer cînd nu dădeau de cap vreunui beteșug și care scotea binele și răul din ierburi, din flori și din rădăcini, socotea că fierturile din părul lui (căuta cu osîrdie smocurile pe care el le arunca din patru în patru ore, descoperind rareori cîte unul) vindecă mai bine ca orice reumatisme, semn că moțul nu crește din piele, ci din osul capului, dacă nu chiar din creier. Popa Nae, chestionat de aștepta ori asupra subiectului, mulțumit altminteri nu doar de cum bătea și vîntura băiețandrul fasolea, ci și de cum culegea prunii, stivuia sacii cu făină și mălai, scotea cartofii, țesăla caii, prindea crapii, strîngea și ardea gunoiul, tăia via, tundea oile și multe, multe altele, se rezuma de obicei să constate că sînt ascunse tare căile Domnului. Într-o Duminică a Floriilor, constrîns de dreptcredincioase să-și spună părerea (îl încolțiseră în ușa bisericii, vociferînd, dînd din mîini, potrivindu-și întruna baticurile care alunecau pe frunțile transpirate), se făcuse alb-verde la față, apoi stacojiu, pe urmă iarăși alb-verde (chipul lui cu fălci mari și frunte mică semănase preț de-un minut cu un uriaș ou de rață) și proclamase Sărutul dat Leprosului drept cea mai importantă învățătură a Sfintei Scripturi. De altfel, în acea împrejurare, popa îl căutase pe băiat prin mulțime, îl luase în brațe, îi scosese clopul (a fost singura dată cînd el

a acceptat docil să-i fie capul descoperit) și-i pupase cu năduf moțul, care tocmai se apropia de lungimea maximă dinaintea tăierii, douăzeci de centimetri. Țanțoș ca un pământuf, părul lui din creștet lucise negru-albăstriu în soare, provocând o exclamație colectivă de uimire și potolind femeile. Dar istoria moțului aceleuia nemaîntîlnit, istoria, și nu mitologia lui, în forma ei pură, neviciată de fabulații creștine sau de erezii (o formă la care prea puțini au acces în absența mamei naturale), e cu totul alta. Tînăra Stanca, fată cu lada de zestre mică și cam goală fiindcă era orfană de tată și avea cinci frați, altfel cu cozi galbene ca mierea ajungîndu-i pînă la brîu, bună dansatoare la hore, repede surîzătoare și deschizătoare de ochi dulci, a rămas grea după dragostele ei de-o săptămînă cu un jandarm venit în satul ei de deal, iarna, pentru o crimă petrecută la crama conacului. Fătul n-a vrut să-i iasă din pîntece nici cu vin de buturugă fiert, nici cu zeamă de brusture, nici cu coacăze pisate în ceai de lubărdură, așa că, puțin înainte de Paște, a fugit la Buzău și de acolo, cu cîte-o căruță, pe jos, cum se nimerea, la Brăila, unde știa că trăiește o soră de-a lui taică-su, pe care n-o văzuse în viața ei. N-a găsit-o. Au găsit-o pe ea în schimb, rebegită, flămîndă, murdară și speriată ca un cîine de pripas, turcii care păzeau un siloz. Își făcuse culcuș în vîrfurile unei movile de grîu înalte de cîțiva metri și mîncă fără oprire, din căușul palmei, boabele tari și aurii. Și Allah e bun uneori, nu ca Domnul Dumnezeuul nostru, dar poate fi și el bun cînd e vorba să salveze o ființă năpăstuită, care, în doar trei-patru zile, după niște băi fierbinți și niște mese omenești, se preschimbă într-o fată frumușică și harnică, cu zîmbete și supunere. Au izgonit-o ceva mai tîrziu, cînd burta devenise mare și supărătoare. Venise o toamnă caldă, blajină, așa că a putut să supraviețuiască în bălți, printre ape stătute și păpurișuri, învățînd cum poate fi mulsă o vacă sălbăticită dacă-i legi vițelul de-o salcie sau de-un plop, cum pot fi aduși racii la mal dacă le miroase a mortăciune, cum se prinde cîte un somn bătrîn, la vîltoare, cu un caras cît palma, cum se deosebesc ciupercile bune de cele otrăvitoare, folosind cruciulița de argint de la gît. Ajunsese în luna a șaptea și nu poftea nimic din ce nu era sub ochii ei, dar, din ce vedea acolo, își dorea din toată inima, tremura, vărsa lacrimi, țipa, se tăvălea pe pămîntul clisos cu miros de izmă și putreziciune, se ruga în genunchi, își smulgea din părul care-i atinsese genunchii și-și zgîria obrajii pentru niște ficat de rață. Și asta după ce se oprise aproape de bordeiul ei, ca o pauză de neînțeles în drumul către locuri fără crivăț și ger, o colonie de rațe sălbatice. Negre-albăstrii, cu moțuri caraghioase, subțiri și grozav de

gălăgioase, erau atît de multe, încît atunci cînd se ridicau deasupra smîrcurilor parcă se întuneca cerul. De fiecare dată cînd îşi luau zborul, neştiind dacă plecau definitiv sau doar se mutau ceva mai încolo, în căutare de apă caldă şi de bancuri de peşti, ea strîngea pumnii cu furie, pînă cînd unghiile făceau să plesnească pielea palmelor şi să sîngereze. Existau pe insulă, departe, la capătul nisipos dinspre oraş, cîteva case şi, din cînd în cînd, făcea cu stăpînii lor un negoţ sumar; dădea icre pentru sfoară şi cîrlige, pentru chibrituri priponea cai greu de prins, se ducea cu poala plină de mure, kilograme întregi şi se întorcea cu o litră de gaz. A obţinut de la ei, de la oamenii aceia încruntaţi şi tăcuţi care o priveau ca pe-o sperietoare, care o batjocoreau şi o înşelau neîncetat, două găleţi de borhot dintr-o grămadă rămasă lîngă un cazan de ţuică. Le oferise în schimb o ştiucă lungă de un metru, care încă mai mişca. Toată după-amiaza, cu meticulozitatea fetei învăţate să depene borangicul de pe gogoşile viermilor de mătase, să ţeasă la război şi să împletească colaci pentru pomeni, umpluse cu resturile fermentate şi îndelung distilate de corcoduşe burţile a sute de peştişori – obleţi, roşioare, plătici şi batce, bibani şi strapazani, mîrliţe, gherţoi şi cosaci – care intraseră în plasa ei amărîtă, obţinută cu săptămîni în urmă contra unui pui viu de căprioară. Dibuisse raţele cînd se întuneca, strînse pe-un lac mic, ferit de vînt, erau cu nemiluita, poate către o mie, moţăiau deja, mai măcănea rar cîte una, fără vlagă. Stanca (al cărei nume n-a fost cunoscut de copilul pe care-l purta în pîntece, deşi Moţatu îşi visase să-l afle, mai puţin Gherghe, deloc Onufrie), s-a apropiat fără zgomot, s-a udat şi s-a noroit pînă la pulpe strecurîndu-se printre tulpinile încă verzi de stuf şi a împrăştiat pe apă, în strat subţire, plevuşca ei alcoolizată. Raţele n-au simţit-o, iar ea a trăit o noapte lungă de aşteptare, fără somn, în care s-a tot gîndit şi s-a tot rugat ca planul să-i reuşească şi în care plodul din burtă s-a zbătut ca niciodată. Dimineaţa, cînd soarele se pregătea să răsară, iar aburul fluviului se rărea, se destrăma în fîşii lăptoase, colonia de raţe şi-a luat zborul pentru ultima oară, cu un filfîit grozav de aripi. Nu i-a părut rău, fiindcă a cules patruzeci şi nouă de păsări bete. Le-a spintecat şi le-a mîncat ficatul crud; chibrituri şi lemne mărunţite mai avea, dar nu mai avea răbdare. Şi-a spălat gura şi obrajii de dîrele sîngerii, a dat tot ce strînsese, setca, gazul, o pătură şi o cratiţă afumată, pentru a fi trecută Dunărea cu barca şi a pornit pe jos, pe cîmpurile de-acum pustii şi înnegrite de focuri, către satul ei de deal. Undeva pe drum, într-o pădurice de salcîm, a născut un băiat. L-a

învelit într-o pînă albă, pe care, încă de la Brăila, din vremea vieții la siloz, o spăla zilnic, și l-a așezat la soare, pe-un pătuț de crengi și iarbă, pe malul unui rîu. Nici nu observase că pruncul are în creștet un moț lung cît tot căpșorul.

După ce a luat în plină și exclusivă proprietate o bască aproape nouă (cum specios formulase judecătorul din Focșani căruia îi curățase streșinile și-i crăpase două căruțe de lemne), Gherghie s-a despărțit de clopul ajuns tare ca tabla. Plata aceea pentru cățăratul pe acoperiș și pentru izbitul cu toporul nu fusese îndeplătoare, ci o ceruse el, insistent, spre mirarea celui care-l tocmise, un bărbat corpulent, roșu în obraji, asemănător în multe privințe cu popa Nae. Poate în iarna care a urmat, cînd lemnele s-au mistuit în sobe și în godinuri și cînd e de așteptat să fi ieșit la iveală, în șoproan, trei smocuri groase de păr negru-albăstriu, magistratul va fi înțeles totuși ceva din pretenția băiatului, dar ce mai conta. Clopul de la baba Vuța n-a fost aruncat la gunoi, ci, în seara aceleiași zile, așa decolorat și bătucit cum era, a fost așezat în Cimitirul „Maica Precista“, sub o piatră de mormînt îngrijită, cu îngeri nurlii la colțuri. Pe 14 septembrie 1941, apusul a fost roșu-vinețiu la Focșani, semn prevestitor de vînt, poate de furtună, dar el n-a văzut culorile cerului sau, dacă le-a văzut, n-a avut ochi pentru ele. Mergea fără oprire pe străzi (sub numele de botez, despre Moțatu nu mai putea fi vorba, iar Onufrie nici nu era imaginat) și, din cînd în cînd, își pipăia capul, fiindcă nu mai simțea strînsoarea obișnuită pe frunte și pe tîmple. A umblat cu bascul cadrilat, din fetru moale, aproape un an, pînă cînd orașul acela și toate orașele prin care a trecut, deși locuri în care oamenii nu-i știau ciudățenia și nici porecla veche, au început să-i pară reci și fățarnice, chiar dușmănoase. Migra neîncetat, se îndrepta mereu spre nord-est, inconștient, căci într-acolo, datorită cursului istoriei, spațiul se mărise și era loc destul de înaintare. S-a oprit și la Mîinăstirea Neamț, nu ca un omagiu înlesnit de toponimie pentru calculele și alianțele Mareșalului, ci ca să se adăpostească de-o ploaie rece, care-l udase pînă la piele. Și a rămas acolo. Mai întîi, păstrînd luni bune basca în carouri galben-verzui, care proba că judecătorul rîvnise cîndva să joace golf, băiatul a fost o slugă oarecare, ducînd la păscut pe pajiștile grase cireada sihăstriei, rînind în grajduri, cosind fînul și adunîndu-l în clăi, mulgînd vacile, transformînd taurii tineri, cu ajutorul unui cuțit încovoiat și al unui fier înroșit, în boi vrednici și ascultători. După prima spovedanie la părintele Caliop (cel care i-a rămas multă vreme duhovnic, chiar și după ce Mareșalul fusese

executat, Regele abdicase silit, iar cel dintîi Secretar-general naționalizase industria), Gherghe al fost chemat de starețul mînăstirii, Radafir, care a ținut să atingă moțul de douăzeci de centimetri cu propriile degete, să-l taie cu foarfeca lui pentru feștile, să-i verifice creșterea timp de o zi, din patru în patru ore, și să-i încerce arderea, pentru a verifica dacă mirosul e de porc pîrlit, ceea ce ar fi însemnat și a însemnat că băiatul e un biet miel al Domnului, sau dacă se ridică cumva miasme de pucioasă, ceea ce, ferit-a sfîntul! ar fi indicat cu totul altceva. Imediat după acel episod, starețul i-a dat dezlegare să intre în biserică cu capul acoperit și i-a poruncit să nu mai lepede pe unde nimerește smocurile retezate din creștet, ci să le strîngă într-un sac (șase pe zi, patruzeci și două pe săptămînă, o sută optzeci în aprilie, iunie, septembrie și noiembrie, cîte o sută optzeci și șase în alte șapte luni și o sută șazeci și opt în februarie, fără a mai socoti și corecția anilor bisecți) și să i le predea personal, de cîte ori calendarul atinge cifra 1. Ce făcea starețul cu atîta păr a rămas neclar pentru Gherghe. El a renunțat la hainele lumești pentru schimă prin iulie '43 și, tot atunci, a înlocuit basca cu potcapul. De data aceea nu s-a mai dus în cimitir, ci a ales ca loc de veșnică odihnă pentru stofa cadrilată scorbura unui fag, unul singuratic, umbros, pe care-l știa de cînd umbla cu vitele. Potcapul era croit din dimie aspră, așa că fratele Onufrie (Gherghe iese pentru o vreme din scenă) a trebuit să se obișnuiască cu o mîncărime neîncetată și nesuferită la ceafă și mai sus de urechi. Dar, după noua schimbare a numelui, a fost nevoit să se obișnuiască și cu altele. Ca rasofor, primea doar la sărbătorile mari cîte un pahar cu vin roșu, fiindu-i interzise mastica, rachiul, secărica și țuica pe care înainte, în pribegia lui și chiar la grajdurile mînăstirești, le bea des și cu tragere de inimă; era obligat să citească ore întregi din cărțile sfinte, deși la început abia deosebea literele între ele și-i era imposibil să le așeze singur pe hîrtie; a aflat că foamea e chinuitoare nu numai cînd nu găsești de lucru sau nu-ți dă nimeni de pomană, ci și cînd ești pus la post negru (fiind surprins vineri seara în cuibarul găinilor, unde mîncă ouă crude, primise treizeci de vergi usturătoare la fund și fusese închis o săptămînă într-o chilie strîmtă, în care găsisse o găleată cu apă și un hîrdău); îi amorteau picioarele de la statul în genunchi, îl durea mijlocul de la mătănii, deprindea rugăciuni și cîntări pline de cuvinte neînțelese, i se usca gura rostindu-le sau îl ustura gîtul, însă cîteodată simțea ceva nedeslușit în interiorul lor, poate în ritm, în cadență ori în melodie, poate în felul de-a fi și în puterea celor cărora le erau adresate, nici el

nu-și dădea seama, ceva care-i încălzea pieptul ca un ceai fierbinte, îi făcea bărbia să tremure și, chiar în absența fumului de la lumînări, îi umezea ochii. Fratele Onufrie se găsea pe atunci la primii pași, miraculoși, ai iubirii, dar cum sentimentul îi fusese străin șaptesprezece ani, recupera timpul pierdut și se comporta ca un copilandru gata să zgîndărească și să sîcîie ființa dragă. Odată, în biserică, într-o pauză din frecatul dușumelelor, înțepase încet cu foarfeca pulpa stîngă a Pruncului, pe cînd Acesta dormita la pieptul Mamei. Era în ajunul Sfinților Mihail și Gavril și, de-a doua zi, sub tutela celor doi arhangheli, intrase pe un lung și stăruitor drum al dobîndirii iertării, la capătul căruia o vedea mai mult pe Fecioara Maria și mai puțin pe Iisus. Avea să așeze, în timp, sute de buchete de flori lîngă icoana aceea, să spună mii de rugăciuni în fața ei și să ude tenace cu lacrimi preșul pe care îngenunchea, pînă cînd acesta căpătase o pată de putreziciune la unul dintre colțuri. Altceva îi afectase însă ritmurile vieții după călugărire. Participînd la utrenie, la vecernie, la miezonoptică și la celelalte slujbe, avînd un program de lectură și de masă strict, se văzuse nevoit să-și modifice orarul tăierii moșului. Trecuseră uneori, pînă la intrarea în noul ritm, șapte sau opt ore între două scurtări ale smocului din creștet, așa încît descoperise ce se întîmplă cu părul dacă e lăsat în voia lui. Se albea rapid, se făcea păstos, apoi curgea ca ceara topită, arzîndu-i pielea capului și provocîndu-i o durere ca de dinți. Curios este că, exact în perioada aceea de suferințe trupești, în care avea de rezolvat o problemă de matematică nu tocmai simplă, cum să împartă douăzeci și patru de ore în șase intervale egale, astfel încît toate sorocurile să-l găsească liber, ferit de privirile celorlalți, Onufrie afla ce înseamnă bucuria. Nu era o stare cronică, nici nu putea fi așa, erau momente, rare, imposibil de anticipat sau de conservat, în care nu se gîndea la ceva anume, nu avea de-a face cu persoane sau cu fapte, momente în care totul, în sens fizic, se golea în el, iar golul acela era umplut de altceva, nedefinit. Uita atunci de mîncărima de la ceafă și de deasupra perciunilor, de somn, de privirea severă a starețului Radafir, de jocul unora dintre frați cu iepuroaicele vîrîte în cușca îngustă a iepurelui, de vorbirea sîsîită a părintelui Caliop, de gustul ciorbei de varză murată, de paginile gălbejite și pătate ale ceasloavelor, de mirosul dulceții de fragi și al zerului proaspăt, de muncile și intrigile mînăstirești și de nenumărate alte lucruri. Și ce bine era.

Între potcapul din dimie scămoșată și pălăria de pai (cumpărată dintr-o piață la cîțiva ani după împușcarea ultimului

Secretar-general), a mai purtat o capelă soldățească fără stea în cinci colțuri și fără stemă, o broboadă uzată, o căciulă din blană de ied de capră neagră, o șapcă de doc și din nou un potcap, diferit cu totul de cel dintîi, prin stofa moale și plăcută atingerii și prin căptușeala din satin. Fiecare dintre acestea i-a marcat o etapă a vieții, fie că a fost vorba de Gherghe, fie de Onufrie. Capela, așa spălăcită și lipsită de însemne militare cum era, indică perioada muncii silnice, imediat următoare scoaterii tinerilor din mînăstiri spre a fi vindecați de misticism. Broboada, cu rezonanța ei feminină, cu înclinația către travesti, e simbolul evadării de la mină și al fugii prin teritorii întesate de razii și controale. Căciula are o tentă înșelătoare, duce cu gîndul la vînătoare, adică la vărsare de sînge, or el, de cînd întepase cu foarfeca pulpa sîngă a Pruncului, căuta fervent iertarea și n-ar fi făcut rău nici unei ființe (mai tîrziu, ca ieromonah, cînd o bună creștină îi spusese cu uluire și ceva dezgust că are un păduche în barba albă, Onufrie răspunsese – eh, e și el o făptură a Domnului). În realitate, acel ciudat acoperămînt al capului, croit anapoda din blana unui ied găsit mort printre stînci, amintește lungă pustnicie și căutare de ascunzători în munți. Șapca n-a protejat prea multă vreme smocul de păr negru-albăstriu, însă e semnul reconcilierii lui Gherghe cu lumea, într-un moment în care a putut ieși din grotele alpine și din păduri, după ce a înțeles că pedepsele lui au fost șterse împreună cu ale altora, iar acest lucru se chema amnistie. I-a urmat cel de-al doilea potcap, atît de arătos și de nesupărător, care nu doar că a reoficializat numele monahal, dar i-a și îngăduit să trăiască în locul din care, cu două decenii mai înainte, fusese smuls sub amenințarea puștilor și suit, alături de alți frați, într-un camion cu prelată kaki. Cît privește pălăria de pai cu boruri largi, cu care este văzut astăzi în poiana de la Piatra Roșie, acolo unde a construit și a pictat deja un mic paraclis lîngă un brad cu nouă vîrfuri și unde, ajutat de ucenici cu tuleie și coșuri, se străduie să înalțe o biserică și cîteva chilii, ea e proba sau măcar consecința *celeia de-a treia pogorîri a Maicii Domnului din ceruri ca să-i arate sprijin și încredere lui Onufrie.*

3

Și ce era cu mulțimea de cicatrice? Degetul lui arătător de la dreapta, cel pe care-l ridica atît de des și îl agita cu osîrdie, nu era plin de tăieturi obișnuite, dobîndite fără voie în timpul vreunei munci sau cine știe cum, ci, de la încheietură și pînă în vîrf, pe partea cărnoasă,

fără unghie, era brăzdat de zeci de linii orizontale, mici, apropiate una de alta. Toate erau rodul propriei mâini, sînga, firește, și fuseseră făcute de foarfeca lui nedespărțită, pe care-o primise în copilărie de la popa Nae pentru bătutul și vînturatul păstăilor de fasole, foarfeca bine ascuțită cu care își reteza de șase ori pe zi moțul din creștet și cu care, demult, chiar în ajunul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril, deranjase somnul micului Hristos la pieptul Fecioarei. Fiecare tăietură, închisă cu vremea și preschimbată într-o dîră subțire, măsura încă un an scurs de la *cea de-a doua pogorîre a Maicii Domnului din ceruri ca să-i arate sprijin și încredere lui Onufrie*. Cînd începuse să-și cresteze degetul, o ceremonie dureroasă inițiată în munți la 16 mai, atunci cînd alții își serbează la casele lor ziua de naștere (ceea ce în cazul lui, de copil abandonat pe malul rîului, era imposibil), trecuse exact un an de cînd Sfînta Maria își făcuse apariția lîngă grupul de deținuți tocmai ieșiți din mină și, fără să fie văzută ori auzită de altcineva, fie gardieni, fie camarazi, îl îndemnase să traverseze curtea pustie, fără frică, și să se ascundă într-un vagonet. Liniile de pe deget, înghesuite una într-alta, în bună parte suprapuse, nu puteau fi numărate, dar trebuie să fi fost în jur de cincizeci.

Nu e neapărat nevoie ca Marele Allah sau Profetul să-și mai amintească cu ce se hrănea dromaderul fotografului în țara lui natală, e de ajuns că odată, după ce puiul fusese înțărcat de costeliva lui mamă, cineva s-a îngrijit de el și nu l-a lăsat să se prăpădească. Iar de când a sosit aici, Aladin și-a schimbat în așa măsură alimentația, încât nici nu mai contează cum stăteau lucrurile înainte de-a fi fost vîndut și suit pe vapor. Preferințele lui acum sînt varza fiartă, merele și ciocolata, dar, trăind sub semnul camaraderiei, mănîncă orice, mai puțin ceea ce reprezintă fobiile ori reținerile culinare ale stăpînului. Așa se face bunăoară că, domnul Sașa nepuțînd vedea în ochi ciorba de burtă sau ocolind perele fiindcă îi provoacă urticarie, Aladin n-a gustat niciodată din lichidul galben-smîntîniu și n-a avut parte de dulcile și zemoasele fructe. Cu deprinderea lui de-a înghiți tot ce i se oferă, și-a depășit de ani buni condiția de ierbivor, dar nu în felul porcului, care, pentru foamea nestăvilită și pentru predispoziția la îngrășare, a primit eticheta de omnivor, ci într-un chip deosebit. Aladin nu doar că acceptă din mîinile fotografului și soarbe cu plăcere o ciorbă de vită sau una de pasăre, nu doar că înghite pastramă de oaie și chiftele de pește (trecîndu-le și pe unele, și pe celelalte prin complicatul proces al rumegării), dar mestecă de Paște ouă roșii (necojite) și, de Crăciun, ceva șorici, tobă și caltaboși. Chiar pentru un animal, în particular *camelus dromedarius*, nu este asta – întreabă deseori domnul Sașa, la o bere, la o cafea – o probă de convertire?

Cei doi s-au cunoscut la Tîrgul de duminică, la marginea Brașovului, unde fotografu, cu ochelarii lui fumurii și cu un mecanic auto alături, cerceta mașinile străine. N-a găsit ceva de cumpărat. Ar fi fost un Opel Kadett gri, cu patru uși și o mie șase sute de centimetri cubi, dar avea un preț cam piperat pentru cît ulei pierdea pe la semeringuri. Mai era un Fiat Punto curățel, alb, însă avea un joc suspect la volan și-i bătea un cap de planetară. Tot umblînd prin furnicarul acela, domnul Sașa a obosit la un moment dat să mai privească motoare și caroserii, să întrebe și să asculte, să se tocmească, să se sfătuiască pe șoptite ori prin semne cu însoțitorul lui, să încaseze ghionturi în mulțime și să se frece de tot felul de

neunoscuți, să-și păzească buzunarele. Și s-a îndreptat către marginea talciocului, unde, sub un umbrar improvizat, se vindeau sucuri. Își potolise setea repede și-și aprinsese o țigară, când a observat nu prea departe, peste prelata unei dube, vârful unei cocoșe și un cap cafeniu, lunguiet, la capătul căruia buzele și nasul fremătau, lăsînd să se vadă niște dinți uriași. Aladin era încă pui, nu unul care să mai depindă de țița mamei, dar pui. Cînd fotograful s-a apropiat, a ridicat coada și a dat drumul unei balegi negricioase, pe care a strivit-o imediat cu toate cele patru copite. Țsta-i noroc mare! a zis domnul Sașa și, în ciuda protestelor mecanicului auto, a numărat șase sute de dolari și i-a așezat în palma lunganului din fața lui (un electrician întors de cîteva săptămîni din Iordania, care luase animalul pe mai nimic dintr-un bazar, nu-l tăiasse, ci se chinuise să-l transporte trei mii patru sute douăzeci de kilometri, pe apă și pe uscat, pînă în satul lui de mai sus de Bran). Pe drumul către casă, într-o camionetă descoperită, fotograful a descoperit, tot uitîndu-se pe gemulețul din spate al cabinei, că pe gîtul dromaderului sînt opt puncte albe, mari ca o alună, care desenează un octogon aproape perfect.

Cum și cît a influențat acea formă geometrică regulată destinul lui Aladin e greu de stabilit. Sigur este însă că viața lui poate fi împărțită în două mari perioade, a căror linie de separație n-a fost trasată nici pe criterii geografice (trecerea de pe un continent pe altul, de la o climă la alta), nici prin puterea religiilor (părăsirea islamului pentru spațiul creștin), nici după obișnuințele stomacului (pasul de la fundamentalismul vegetal către carne), nici de scurgerea zilelor, lunilor și a anilor (preschimbarea copilăriei în maturitate). La Aladin, firul s-a rupt datorită unei juninci maronii aflate la primele călduri, pentru care a dăruit gardul din țambre al curții și pe care a fugărit-o prin pădurea de fag și molid, a lovit-o, a dezmiardat-o, a înghesuit-o într-o rîpă bolovănoasă, plină de urzici, a atins-o pe botul umed și cald cu limba lui aspră, a izbit-o în coapse cu fruntea și a încălecat-o cînd a fost limpede ce înseamnă voința și pofta unui cămiloi tînăr. Înainte de-a trăi chinurile facerii, biata vițea a cunoscut prin intermediul unui medic veterinar, urmașul celui care redactase demult o monografie a urbei, cît de dureros este un avort provocat, fără anestezice. Dromaderul, pentru a nu fi schilodit sau otrăvit de vreunul din prea mulții proprietari de vite (oameni care nu-și doreau în gospodărie o vacă cocoșată sau vreo cămilă cu coarne și uger bovin), cu acordul resemnat al fotografului și prin mijlocirea aceluiași veterinar lipsit de veleități literare, a rămas fără testicule.

Pînă în ziua în care, întîmplător, în incinta castrului au ieșit la iveală nu monede și ulcioare, nu săbii, pumnale și săgeți, nu coifuri, zale, podoabe și opaițe, nu statuete și nici vase de templu, ci oase, mii de oase ale cine știe cîtor morți îngropați laolaltă, Aladin fusese un obișnuit al cetății. Domnul Sașa mergea acolo mai des ca în parc, la stația telescaunului sau la cascadă, iar registrul lui de încasări și plăți, catastiful de căpăfii al oricărui liber-profesionist, arăta limpede că amatorii de poze printre ruinele fortificațiilor erau mai numeroși decît oriunde altundeva. Dromaderul păștea liniștit în apropierea zidurilor de piatră, multe surpate, acoperite de mușchi și ierburi gălbejite, primea tot felul de lucruri de la vizitatori, bomboane, pufuleți, napolitane și biscuiți, gumă de mestecat și ciocolată, fructe, i se ofereau uneori și țigări, iar el le mesteca cu plăcere, mai ales pe cele mentolate. Fotograful intervenea într-un singur caz, cînd Aladin era îmbiat cu bere, vin sau țării. Alcoolul îi făcea rău (și domnul Sașa știa asta), nu după tipicul indigestiilor, amețelilor ori al durerilor de cap, ci ca și cum ar fi redeșteptat năvalnic, fără o țiintă anume, simțul acela de care bisturiul veterinarului îl depousedase. Ce se putea vedea în asemenea situații e remarcabil, mărturie stau cele cîteva fotografii în care dromaderul pare să aibă cinci picioare, dar ce se petrecea e înspăimîntător, într-atît de bezmetică era fuga lui și într-atît de neobișnuite îi erau răgetele. De obicei însă, Aladin arăta blîndețe. Și nenumărați erau aceia – excursioniști de o zi sau de weekend, oameni în concediu, străini în trecere – care doreau să-și immortalizeze trupurile, chipurile, vestimentațiile și euforiile pe covorașul arab așezat între gîtul și cocoșa dromaderului. Se suiau ușor temători pe-o scăriță de aluminiu, apoi mica scară era dată deoparte și ei zîmbeau către aparatul domnului Sașa, știind prea bine că în fundal, atunci cînd fotografia polaroid avea să prindă contururi și culori, se vor zări meterezele și munții. Cînd se iscau discuții legate de preț sau ca simplu exercițiu al fanteziei, domnul Sașa povestea ceva despre o fictivă legiune romană, formată exclusiv din egipteni călărind cămile, care ar fi luat în stăpînire acele pămînturi. Pentru interlocutorii neîncrezători, fotograful făcea trimitere la Antoniu și Cleopatra.

Localnicii se fotografiau rar, foarte rar în cîrca lui Aladin, o făceau cu reținere și doar dacă poza era destinată unei rude ori unui prieten de departe, nicidecum albumului de familie. Dromaderul nu reprezentase ceva ieșit din comun mai mult de-o săptămînă după apariția în oraș, se buluciseră cu toții să-l vadă, bîrfiseră îndestul și pretutindeni hotărîrea domnului Sașa de-a-l cumpăra, după care îl

clasaseră, îl trecuseră definitiv la categoria lucrurilor și ființelor care merită doar dispreț. Se mai discutasese scurt timp despre el la episodul cu juninca, dar asta nu însemnase că exotismul lui ar fi fost resuscitat. De curînd, se întîmplase la fel și cu bolivienii care cîntau în fața Hotelului „Carmen“. Vreme de trei-patru zile, nenumărați ochi iscoditori priviseră cămășile înflorate și pelerinele andine din piele de lama, bentițele brodate și eșarfele, fluierale, flautele și tamburinele, chipurile măslinii, mustățile negre și stufoase, iar tot atîtea urechi ciulite ascultasera melodiile acelea bizare. Țăstia-s țigani pîrliți! strigase într-o după-amiază casierița de la cinematograf și rîsesse tare și batjocoritor, cît să nască în jur alte rîsete, fluierături și prostii. Și se încheiasse cu ei. Din fericire pentru cei cinci mariachi (ca și pentru Aladin și fotograf, de altfel), locurile erau pline de turiști.

În micul oraș de munte erau așteptați să sosească acum alți sud-americiani, argentinieni de data asta, nu muzicanți de stradă, ci din acea specie rară de cercetători apărută la mijlocul anilor '80, după guvernarea a patru junte militare, pentru a da celor uciși o identitate și familiilor cîte un trup de înmormîntat.

2

Și nu avea doar popoul ca o căpșună și călcîiele ca niște mere, se adunaseră la Jojo fructe multe și înmiresmate, unele la vedere, ca într-o salată cu frișcă și puțin rom, altele ascunse cine știe pe unde, ca sub glazura unui tort. În seara în care porniserăm împreună spre castru, după povestirile și după brandy-ul Eugeniei Embury, eram predispus la tot felul de comparații horticole, mai puțin cu specii din tagma legumelor, iar ea n-a încercat să mă schimbe. M-a ținut ceva timp de braț, mai ales că imediat după ce ieșisem din casă a început ploaia și am fost nevoiți să ne adăpostim sub o singură umbrelă. O făcea dezinvolt, titlul de lord al bunicului îi dăruise probabil, pe calea sîngelui, știința apropierei și distanței de un necunoscut. Altfel, se juca mult: micșora pașii, îi iuțea, sărea peste bălți sau le ocolea cu brațele ridicate ca niște aripi, imita ciripitul păsărilor, mîrîitul și lătrăturile cîinilor pe care-i întîlneam, a răspuns gălăgios unui cîrd de gîște înviorate de atîta apă și a rîs de motorul gripat al unei mașini, copiindu-i sunetul cu buzele. Pe drum, mă gîndisem deseori să tac, mi se părea că o plictisesc, dar ea intervenea întruna, vorbește! vorbește! și eu vorbeam. E uimitor cum am reușit să vorbesc aproape trei ore, mai întîi mergînd și apoi în cerdacul cabanei dintre ruine, casa

arheologilor, cum îi spuneau prin oraș, unde ne așezasem pe scaunele cele mai depărtate (cerdacul avea formă de dreptunghi și noi îi găsiserăm diagonală), am vorbit despre campaniile și strategiile militare romane, despre viața în garnizoanele izolate, despre mirajul capitalei imperiale și despre viciile soldaților, despre podoabe și igienă, despre pedepse și recompense, despre vin. Fructiera din fața mea trebuie să fi fost plină și bogată în soiuri, fiindcă, mai târziu mi-am dat seama, n-am scos un cuvânt legat de obsesiile mele de atunci, întreruperea săpăturilor arheologice și controversatele întâmplări ale gropii comune. Jojo, cu bărbia sprijinită în palme, m-a ascultat și m-a privit. Ce puteau fi ochii ei? Nuci? Smochine? Mult după ce se întunecase (ne întrezăream chipurile datorită unui felinar), m-a întrebat de ce romanii nu luau cu ei în războaie și în stăpînirea provinciilor femei ușoare de acasă, sclave măcar, ca să nu mai fie siliți de fierbințelile firii să caute răcoarea prin străini și să dea naștere altor popoare. N-am știut ce să-i răspund. Ne-am întors tot la braț, deși nu mai ploua, iar umbrela era închisă. Am fixat următoarea înfîlnire peste cincisprezece ore.

Pentru tanti Paulina, enigma provocată de zațul de cafea s-a lămurit într-un mod neașteptat. Sub chiuveta din bucătărie, pe perete, se întindea tot mai mare o pată mucedă, stropii se prelingeau prin crăpături, așa că a trebuit să cheme un instalator. Venise un nene guraliv, la vreo șaizeci de ani, care i-a sărutat mîna și nu s-a dat înapoi de la un păhărel cu vișinată, un mărunțel simpatic care îi zicea coană-mare (iar ea nu se supăra) și care a întins pe jos, înainte de a se apuca de lucru, atîtea scule și accesorii, încît te ducea cu gîndul la o intervenție genetică. Folosise mai întîi, nu înainte de a-și pune mănuși, un ciocănel și o daltă fină de tîmplar pentru lemnul de esență moale. După ce cojise zidul de stratul copt de umă, trecuse la o bucată de șmirghel, apoi la un clește chirurgical cu care îndepărtase ultimele rămășițe de zugrăveală. Cînd a ajuns la gletul de var mustind de apă, s-a ridicat din poziția lui chircită, a oftat și a clătinat din cap: coană mare, e rău! scurgerea e terminată, probabil e țeavă de plumb... Paulina a oftat și ea, o fi, dragă, o fi... și s-a așezat neputincioasă pe-un scaun, cu palmele în poală. Mărunțelul a lăudat vișinata (ca s-o oblige pe tanti să-i mai toarne), a sorbit puțin, și-a lins buzele și a ales dintre nenumăratele lui unelte un șpaclu. Ne explica faptul că trebuie evitate șocurile, izbiturile și a prezis la un moment dat că, dacă nu cresc pensiile, ăștia o să importe în curînd și bătrîni, nu doar gaze naturale și grîu. Rîcîia încet tencuiala, vorbea de ultima factură

telefonică și de prețul doctoriilor, cînd s-a auzit un clinchet. Din perete, printre mîinile lui, a căzut pe pardoseală un ban murdar, care s-a rostogolit pînă la ușa bucătăriei. Era un cocoșel de aur. Fusese bătut cu siguranță sub Napoleon al III-lea, cu gravura galică de rigoare și, la începuturi cel puțin, circulase cu valoarea de douăzeci de franci. Tanti Paulina n-avea nevoie însă de precizări numismatice, ci de apă și extraveral, în vreme ce nenea, dezinteresat și el de detaliile istorice, a golit repede două păhărele de vișinată și a pus mîna pe ciocan. Țeava de scurgere era cu adevărat de plumb și era fisurată, dar ce mai conta?! dumneaei a strîns într-o tigaie (primul obiect mai încăpător care i-a ieșit în cale) o sută optzeci și șase de monede. Chicotea ca o fetiță (vezi, puiule, vezi! să mai rîzi tu de mine, să nu mă mai crezi! și ghicitul... și visele... să mai spui tu că astea sînt nerozii!), mergea de-a bușilea, a intrat sub masă și s-a întins pe burtă pentru a se uita sub dulapul cu vase și sub frigider, a săpat chiar ea cu o lingură în mortarul ud și fărîmicios, a ciocănit cărămizile pentru a fi sigură că nu mai sună pe undeva a gol, apoi, deodată, a pus tigaia cu bani cu tot pe aragaz (nici unul dintre focuri nu era aprins) și s-a prelins pe-un scaun. Tremura. Și era foarte palidă. Instalatorul se îndepărtase de păhărel, stătea rezemat de pervazul ferestrei cu brațele ațrînînd ca niște sfori, privea cu ochi mari către gaura cenușie de sub chiuveță. Mi-a cerut o țigară și, pe la jumătatea ei (tanti nu mai era în bucătărie, plecase în camera mea, acolo unde se afla fotografia ei nupțială, aceea cu sigla „I.F. Kissling, Ploesci, Foto-Glob“, și unde putea să-i vorbească lui Iorgu și să-i mulțumească în voie), mi-a mărturisit că se lăsase de fumat de nouăsprezece ani. Pufăia ca un elev de gimnaziu aflat la primele încercări tabagice, scruma întruna. Ceva mai tîrziu, a primit din partea Paulinei o sticlă nedestupată cu vișinată și cinci monezi lucitoare, pe care ea le alesese la împlinire și le frecase cu manșeta capotului. Seara, cînd rămăseserăm singuri, tanti a curățat cocoșeii cu pastă de dinți și cu o periuță, i-a întors pe-o parte și pe alta, pe cîtiva i-a mușcat, a scos de cine știe unde o față de masă din damasc și, pe pînza albă, i-a aranjat în cerc, în triunghi și în tot felul de alte forme geometrice, a desenat cu ei linii frînte și spirale, a încercat să-i grupeze în fișicuri, cîte doi, cîte trei, cîte patru și tot așa, pînă cînd a obosit și a înțeles că nu va izbuti să-i împartă perfect, fără să rămînă de fiecare dată cu o grămadă mai mică. I-am explicat atunci (eram și eu la al treilea păhărel de vișinată) ce e divizibilitatea și ce înseamnă un număr prim. S-a uitat la mine ca la unul dus cu sorcova, mai ales

că refuzam cu încăpăținare (ești un catîr, asta ești! îmi spusese) să fiu în vreun fel răsplătit. Pentru prima oară de cînd locuiam cu chirie acolo, a bătut la ușa mea după ce mă băgasem în pat, nu adormisem, a deschis puțin, nici cît să-i încapă capul, și a șoptit: ce ți-e și cu arheologia asta, dragă, nu găsești în cetățile alea vechi ce găsești în bucătărie...

Cu comoara din perete s-au petrecut multe într-un timp scurt, chiar dacă tanti n-a urmat decît în parte planurile făcute în miercurea aceea friguroasă, cînd simțise nevoia să-și acopere spatele cu pledul cărămiziu și cînd zațul din ceașcă, cercetat scrupulos cu lupa, îi vestise că va primi niște bani neașteptați. Uitînd intențiile pilduitoare de atunci, din jenă, descoperind alte priorități sau, poate, dintr-o gentilețe pe care ți-o îngăduie doar posesia, n-a trecut la proiectatele învățături către prietenele ei. Nu i-a mai dăruit Paraschivei M., pentru a-i redefini mărînimia, închipuita cruciuliță de aur cu filigran arab și piatră neagră de turmalină, n-a mai trecut pragul saloanelor cosmetice și al magazinelor de optică încît să presare sarcasm peste cochetăria Mioarei Fotiade, n-a mai cumpărat haine destinate vilegiaturii, vreo valiză din piele de vițel ori un cățel intolerant cu pisicile ca să-i comunice Eugeniei Embury reproșuri vechi, nerostite încă. Tanti Paulina s-a comportat cumpătat și cu frica lui Dumnezeu. A dus cocoșeii la bancă și i-a schimbat în lei de azi, a deschis un cont curent și a constituit cîteva depozite cu scadențe și dobînzii diferite (cum rezumase faptele funcționarul de acolo, un băiat fascinat de propria cravată), s-a îngrijit de familie în logica simplă a sîngelui care nu se face apă și a legăturii din fața altarului. Prin mandat telegrafic, a expediat sume importante surorii ei Lucica și nepotului Virgil, cel pe care-l visase ademenit de femeia cu părul roșu pe podul acela înalt, intrat într-un balans aiuritor și care se salvase de la electrocutare (atunci cînd adormise în cada de baie cu robinetul deschis și cu aeroterma în priză) nu atît datorită siguranțelor automate, cît coborînd (în vis) pe cîmpul plin cu flori, cotropit de razele întretăiate ale celor șase sori. Cum era de așteptat, cei doi i-au telefonat în ziua în care poștărița le sunase la ușă și le alungase destule probleme financiare, încercau să fie cît mai drăguți, dar, după replicile lui tanti, trebuie să fi fost doar crispați și curioși, în vreme ce dumneaiei evita o discuție despre proveniența banilor. Către finalul conversației, a rugat-o pe Lucica să amîne vizita la care se gîndea, explicîndu-i că va pleca ea înșăși într-o călătorie; nu putea renunța la ce citise limpede în ceașca de cafea, trata de acum semnele zațului ca pe niște porunci. Înainte

însă de-a porni la drum, înainte chiar de-a fi ales o destinație și de-a se fi hotărît asupra celorlalte date ale voiajului (durată, mijloc de transport, număr de stele al pensiunilor sau al hotelurilor la care va înnopta și cîte altele), Paulina s-a îngrijit de mormîntul lui Iorgu. A înlocuit crucea veche, turnată în beton după un tipar anost răsîndit prin tot cimitirul, cu una cioplită în marmură albă, avînd nu doar numele și fotografia lui ceramică, ci și pe ale ei, o cruce suplă, pe care meșterul pietrar scrisese cu dalta un singur vers, din Șt.O. Iosif, „Și cețuri ies din negre văi“. Era o frîntură din strofa de suflet a răposatului, cît se putea reține enigmatic și etern dintr-un tablou pastoral cu tînguiuri de tălăngi, un fel de cenzură a decesului, dragă, îmi explicase tanti, căutînd să mă facă să-i înțeleg gestul binevoitor, dar și reținerile. În rest, fără vreo legătură cu preferințele lirice ori de altă natură ale soțului, împrejmuisse locul de veci cu un gard scund din fier forjat și-l acoperise cu cîrciumărese și dalii pitice.

A ieșit pe ușă într-o dimineată de joi, devreme, gata să urce în autocarul care oprea la gura parcului și care avea ca țintă ultimă Grecia (ea zicea muntele Olimp, ca să fie respectată acea literă „o“, de trei ori prezentă în desenele zațului de cafea). Era înnorat și vînt, m-am arătat încă o dată îngrijorat de greutatea bagajului și am insistat să o conduc, nu s-a mai împotrivit ca în ajun, știam amîndoi, pe tăcute, că ajutorul meu nu privea geamantanul cu iz de naftalină, ci emoțiile ei. În stație, mai aștepta cineva autocarul pentru Atena, domnișoara doctor ftiziolog, șefă de secție la preventoriul T.B.C., o femeie aproape de cincizeci de ani, scundă și uscată, cu care Paulina s-a salutat cordial, deși se cunoșteau doar atît cît oricine se cunoaște cu oricine într-un orașel de provincie. Cînd cealaltă s-a îndepărtat puțin, cît să verifice încuietorile valizei, tanti mi-a șoptit că se împlinesc iarăși prezicerile din ceașcă de vreme ce nu va avea parte de-o călătorie solitară. Ce fericită era, de fapt, că nu va fi singură! M-a rugat încă o dată să-l caut și să-l ascult pe Dumitru M., soțul Paraschivei, și a pornit scaldată de transpirații către aerul tihnit al Mediteranei.

E o binecuvîntare să fii cu Jojo într-o casă mică și curată, bătrînicioasă în multe privințe, dar cu pereții proaspăt dați cu var, cu trei ferestre îndreptate către răsărit și către fagul înfoiat ca un curcan, cu alte două așezate spre miazăzi, avînd în față trandafiri și o tufă înflorită de iasomie, cu veranda umbroasă în care lenevesc balansoarele și cu lucarna mică, prin care se strecoară asfințitul. Trebuie să fie vară, aproape de solstițiu (și era), numai atunci soarele

între muntele după care se pierde de obicei și cuprinde triunghiul de sticlă din acoperiș. Sînt dîre gălbui sau roșiatice pe tavan, ca să le percepi mișcarea și intensitatea e nevoie să stai tolănit pe spate, pe podea ori într-unul dintre balansoare, să o ții strîns în brațe pe Josefine, să nu te desprinzi din acel loc și din acea înlanțuire pînă nu vine înserarea. Culorile împrăstiate pe fondul alb duc cu gîndul la vișine sau la cireșele pietroase, la zmeură ori la rodii, dar atunci cînd pielea ta se lipește de pielea ei, cînd pe spate, chiar pe șira spinării, îi alunecă o bobită de transpirație în care licărește la rîndu-i amurgul, cînd pe unul dintre genunchi i se ivește o pată de la apăsarea cotului tău, cînd pe gîtul ei pulsează tremurat omușorul, iar buricul i se strînge, apar unele după altele prunele, pepenii galbeni, fragii și strugurii albi, caisele și merele ionatane, și duplele, și cîte și mai cîte. Balansoarele Paulinei au un scîrțuit ușor, dar el nu se mai aude cînd soarele se stinge ca un bec, deodată, și cînd Jojo deschide degetele mîinilor ca niște evantaie. Și fiecare zi se încheia cu apusul ei, eu și Jojo zăvorîți în casa lui tanti, pe cînd dumneaei vizita temple, mînăstiri și golfuri marine cu apa atît de limpede, încît ochii ei suferinzi, obosiți de vîrstă și de miopie, distingeau dansul algelor peste scoici, peste crabii, peste peștii care îi sîrneau pofte culinare, un dans înnobilit de particule sclipitoare de nisip care absorbeau ceva dintr-un alt soare, altundeva și la altă oră. Eugenia Embury, pe care o priveam deseori în curtea de alături, mai ales diminețile, cînd stropea florile (și le rupea petalele veștejite, și le cerceta bobocii, și le curăța jur-împrejur de puii vioi și neobrăzați ai buruienilor), știa că nepoata ei e plecată la București pentru a programa un examen important. Pe chipul ei se citea chiar și de la distanță pacea, iar atunci cînd lua în brațe o pisică sau cînd le chema pe toate la masă, pentru noi, în absența brandy-ului, se năștea un nou prilej de-a lua cîte-o gură de ceai, ca omagiu. Cu ulcerul o duceam mai bine, s-ar putea ca hainele și desuurile de femeie tînără împrăstiate prin casă să fi avut un efect terapeutic necunoscut de medici. Rezerva mea de țigări era însă pe sfîrșite, așa că am căutat o dată în punga cu șosete din șifonier. Am găsit acolo un pachet de Viceroy (semănam cu verighetile care uită unde-și ascund proviziile), dar și un plic pe care Paulina îmi trecuse cu litere mari și rotunjite numele. Înăuntru erau douăzeci și două de monede de aur, din acelea bătute sub Napoleon al III-lea, cu o valoare inițială de circulație de douăzeci de franci. Poate tanti înțelese ce e divizibilitatea, poate se gîndise la vîrsta lui Jojo. Oricum ar fi fost, aveam țigări!

Pământul era sfărâmicios și osemintele se desprindeau ușor. Soldații lucraseră la început cu cazmale și lopeți, chiar cu un târnăcop (obișnuiți mulți dintre ei să scoată cartofi și gulii), dar trecuseră după aceea la unelte mai blânde. Săpau cu șpacluri și mistrii de zidărie, curățau fiecare os sau oscior cu niște perii moi, un fel de pensule. Mai rău era când ploua, fiindcă groapa comună se umplea cu apă. Uită-te la ei cum se tăvălesc în mocirlă! sunase o constatare în timpul unei răpăieli, parc-ar fi porci. Și cam așa era; cel care vorbise (cu o ceașcă în palme) și colegul lui (ronțăind pîine prăjită) priveau din cerdacul cabanei (casa arheologilor, cum o numeau prin oraș), iar jandarmii, purtând pelerine și cizme de cauciuc peste uniforme, tropăiau în noroi, pipăiau prin pământul clisos, renunțaseră la șpacluri și la perii, zgîrmau direct cu degetele și spălau oasele în bălți. Cîte unul aluneca și cădea, dar asta se întîmpla rar, de regulă își puneau piedică, se îmbrînceau, inventau tot felul de trucuri ca să-i trîntească și pe cei rămași mai curați. Obiceiul acesta provocat de ploi, jocul, a încetat odată cu apariția colonelului-magistrat Spiru. Ca multe alte lucruri.

În ce privește închiderea șantierului arheologic (ajuns de pe la mijlocul lui aprilie în perimetrul armurăriei), responsabil a fost comandantul poliției locale, gogoșarul hominid, cum îl numise un doctorand tăcut din fire. Și tot doctorandul, care studia înzestrarea și tehnicile de luptă ale legiunilor nord-dunărene, schițase după trei înghițituri de rom un portret al polițaiului: mustață stufoasă, ochi vicleni, o burtă în care nu cresc două perechi de gemeni, ci se vîntură doar gaze. Maiorul ordonase întreruperea oricărei activități în zona castrului după ce un băiețel de unsprezece ani, căutînd rîme pentru un pescuit la mreană, găsise un craniu care nu părea nici de cîine, nici de oaie. Iar puștiul, care-o zbughise speriat împreună cu prietenii lui (după acea descoperire consemnată și comentată de ziare în prima săptămîină a vacanței de vară), le strigase și arheologilor ceva, scurt, în vreme ce trasau pe iarbă următorul pas al săpăturilor, unul care i-ar fi apropiat de încăperile fierăriei. Nu înțeleseseră nimic din cuvintele lui, dar mai tîrziu cineva și-a dat cu părerea (e vorba de tanti Paulina, într-una din discuțiile interminabile cu chiriașul ei) că, fugind de mama focului, copilul trebuie să-i fi deochiat. Deși groapa comună se afla departe de situl roman, la mai mult de-o sută de metri, șeful poliției se arătase ostil sincronismului și euristicii, cum zicea medicul legist, nu îngăduise dezvelirea cuptorului și a camerelor adiacente în

paralel cu investigațiile lui. Și ce investigații! Mai întâi apăruseră niște sergenți și niște plutonieri care păzeau zi și noapte ruinele și-i alungau pe curioși, pe urmă se apucaseră să care osemintele la sediul poliției, cu roaba, acoperite pe drum cu o foaie de cort. Opinia profesorului, care plasa osuarul în jurul anului 1800, nu domolise elanul maiorului, nici măcar nu-i provocase îndoieli, cu toate că aparținea unuia care văzuse mai multe morminte antice ori medievale decît prinsese el hoți de buzunare. De altfel, ca universitar, ocupat pînă peste cap cu studii, conferințe, cărți în lucru, prelegeri, șansonete și crize de bilă, profesorul plecase curînd după episodul acela, lăsîndu-i pe ceilalți să lumineze o minte cețoasă. Și le spusese așa: băieți, eu n-am timp de murături, ocupați-vă voi de gogoșar și chemați-mă cînd e gata! Or, ofițerul, care nu dădea doi bani pe armele centurionilor (săbii, zale, lăncii, coifuri, pumnale, scuturi, arbalette, catapulte și cîte vor mai fi fost sub pămînt), nu se lăsase pus la saramură sau la oțet; mai degrabă el se îngrijea de ei, îi perpelea la foc mărunt cum se coc vinetele pentru zacuscă. În trei împrejurări diferite (scobindu-se într-o ureche, netezindu-și mustața, slăbind nodul cravatei), afirmase că niște tinichele ruginite nu înseamnă nimic pe lîngă atîtea oase de om. Ca să îngăduie redeschiderea șantierului arheologic, voia un document lămuritor despre morții aceia, zeci, poate sute, iviți în circumscripția lui dintr-o argilă numai bună pentru lipit sobe, cerea probe care să scoată din discuție revolverele comuniștilor și să-i infirme teoria. Domnilor, e păcat, intervenea periodic medicul legist, prea mult sînge rău pentru un milițian! Și sorbea din ceaiul sau din cafeaua cu care era tratat la casa arheologilor, mereu mirat de furia relatărilor despre un personaj care, credea el, înghițise ceapă pînă i se coclise creierul.

Doctorul se număra printre puținii acceptați în cerdac. Iar cerdacul era umbros în zilele însorite și uscat în timpul ploilor. Mai erau invitați sau primiți acolo domnul Sașa, fotograful, care-și lega dromaderul de mica balustradă a scării, Titu Maeriu, trimisul foștilor deținuți politici la deshumarea osemintelor acelora neștiute, cîtiva gazetari care înclinau către versiunea masacrului republican, dar priceuseră că șeful poliției țintea doar avansarea în grad, nepoata doamnei Embury, cu prospețimea ei, un biolog din oraș cu barbă de navigator olandez și porniri de nereprimat împotriva maiorului după ce pierduse alegerile locale. Revenind la medicul legist, nu neapărat la costumul lui bej, se înfîmpla să aibă apariții senine, în care nu contrazicea pe nimeni. De obicei, buna dispoziție era consecința

noptilor din hotel în care-l vizita o jurnalistă amatoare de vinuri negre și de mîngîieri domoale ale popoului lui mai lat decît umerii, la capătul cărora dormea neîntors. Iar într-unul din acele momente relaxate, diurne, ulterioare cabernetului și aprinderilor tactile, venise cu ideea uriașului puzzle cu mii sau zeci de mii de piese, la care lucrau asiduu magistrații militari. Cum adică? întrebase într-o doară cineva, fără să bănuiască urmarea, o descriere amplă și alambicată în care doctorul a imaginat groapa comună golită pînă la fund, cu toate rămășițele trupești întinse de procurori pe iarbă, răsfirat, umplînd incinta castrului, cu colonelul Spiru plimbîndu-se printre ele cu mîinile la spate, ridicînd rar cîte-un os și încercînd să-i descopere corespondentul, greșind de multe ori alăturările, enervîndu-se și pedepsindu-i pe bieții jandarmi cu comenzi culcat-drepti ori cu serii de flotări, pășind în continuare ca printr-un labirint, tot mai repede și mai derutat, deloc dispus să renunțe, visînd la finalul în care scheletele recompuse aveau să stea aliniate unul lîngă altul, zeci, poate sute, fiecare într-o alcătuire perfectă, cu nici un element lipsă și în nici un caz cu un humerus ori măcar cu un metacarp așezat altundeva decît i-ar fi fost locul. Ca replică, o voce din cerdac propusese o partidă de macao sau un tabinet. Și se găsiseră amatori, între care și stăpînul dromaderului, fiindcă nu-și închipuiau că Spiru sustrăgea el însuși falange ale degetelor mici și le ascundea sub un teanc de cămăși albe, lucru care l-ar fi împiedicat (din lipsa pieselor) să ducă puzzle-ul la bun sfîrșit.

Alături de maior, nici procurorii nu erau agreați la casa arheologilor. Odată, sub niște rafale reci, un căpitan ud flească se străduise să zîmbească și căutase adăpost, dar i se recomandase să-și cumpere o umbrelă. Altă dată, pe zăpușeală, chiar colonelul sperase la un petec de umbră, însă i se arătase pădurea și i se vorbise de-un izvor răcoros din vecinătatea unui pin. Urmăreau din cerdac evenimentele gropii comune, nu scăpau nici un detaliu, dacă tot le era interzis să cerceteze armurăria castrului, măcar se bucurau de spectacol în ce companie voiau. Au asistat, de exemplu, la revenirea osemintelor de la sediul poliției, o întoarcere fără glorie. Le căraseră aceiași sergenți și plutonieri, tot cu roaba, doar că nu le mai acoperiseră cu foaia de cort și-și pierduseră aerul de cocoși umblînd printre găini. Semănau cu niște vrăbii înfrigurate, care nu știau cum să dispară mai iute din fața unui motan bătrîn, încă îngăduitor, cu pomeți ascuțiți și trese de colonel. Se apropiiau încet, poate din cauza pantei și a greutății, răsturnau roaba unde li se comanda și plecau în

grabă. Fiindcă drumurile lor se repetau și nu era niciodată clar dacă scena se derula pentru ultima oară, în cerdacul cabanei se puseseră pariuri frumușele, din care doctorandul, cel care studia înzestrarea și tehnicile de luptă ale legiunilor nord-dunărene, câștigase cît un sfert de salariu. Apoi arheologii au fost martorii „marelui inventar“, care începuse prin amplasarea a patru mese de voiaj pe laturile gropii comune, lîngă care se postau în fiecare dimineață procurorii cu părul nealbit. Sub supravegherea colonelului Spiru, albit de ceva vreme, magistrații împărțeau soldaților pungi transparente cu mărimi diferite, potrivite de la femur la tars și de la tibie la sacrum, pe care lipeau la returnare etichete albe cu un număr de cod și cu cîteva observații primare. La nici o săptămînă după debutul operațiunii, meselor le fuseseră adăugate scaune pliante, iar în plus apăruse un șezlong, care putea fi mutat oriunde și chiar era dus peste tot, funcție de pornirile sau de intuițiile colonelului. După ce terminaseră de sigilat în lădițe și de înregistrat în catastife grămezile descărcate din roabă (și după ce-și făcuseră un obicei din prînzurile la Casa Matilda), procurorii trecuseră la straturile de oase din pămîntul sfîrîmicios. Îi interesa dacă identificau urme de glonț, puneau semne de exclamație în dreptul oricărui craniu spart sau fisurat despre care s-ar fi putut crede că suferise lovituri. Cele patru mese de voiaj nu respectau pozițiile punctelor cardinale, dar erau așezate ca-n vîrfurile unei roze a vînturilor, așa că soarele se concentra pe rînd asupra fiecăruia din magistrați. Chiar dacă-și aleseseră locurile în ordine ierarhică, după ceasul și temperatura zilelor de vară, cel atins de dogoare transpira și părea mai concentrat decît ceilalți. Mai rău era cînd ploua, fiindcă groapa comună se umplea cu apă. Atunci privitorii din cerdac intrau în mica odaie a cabanei, singura, care ținea loc de vestiar, magazie, sală de mese, birou și destule altele, încercau să-și găsească un scaun în balamucul și-n înghesuiala de-acolo, așteptau să fiarbă ceva în ibricul pus pe aragazul cu butelie, poate lapte, poate vin cu zahăr și mirodenii, măcar unul dintre ei se întreba cum de așa o hardughie fusese botezată casa arheologilor.

4

Așa cum pasiunea farmacistei pentru *Viețile Sfinților* nu era străină nimănui (scria zi de zi pe rețetele bolnavilor numele prăznuit de calendarul ortodox, adăugînd în descrieri sumare, pline de prescurtări, una din suferințele îndurate ori din minunile înfăptuite de

cel sanctificat), așa cum le erau cunoscute tuturor aversiunea domnului Sașa față de vaci (de când dromaderul fusese castrat) și căderea poștașului în patima băuturii (după ce nevasta lui confundase verdele de Paris cu agheasma și-i lăsase patru copii de crescut, doi la școală și doi la grădiniță), așa cum știa oricine că Pilotul, ca secretar de partid într-o cazarmă a aviației, acum colonel rezervist, nu zburase niciodată, tot așa Dumitru M. avea fișa lui publică, bogată în date. Era cel mai bătrîn om din oraș (unii vorbeau de nouăzeci și patru de ani, alții de nouăzeci și șapte, destule voci garantau că a trecut suta, se ajunsese și la presupunerea că urmează să împlinească o sută opt), purta pălărie și cravată de cîte ori ieșea în lume, umbla cu baston (mergea încă la cinematograf, deși adormea regulat în sală, indiferent de subiectul filmului și oricît de gălăgioasă ar fi fost coloana sonoră), nu chelise, mînca greu și zdravăn (martore erau vînzătoarele de la băcănia din cartier, de unde cumpăra costiță, ouă, ficat și rinichi de porc, marmeladă și miez de nucă, foarte rar pește, doar în sezonul scrumbiei), stăpînise ca supus al regelui o fabrică de țigle și șamote și cîteva terenuri petrolifere (doi-trei milițieni pensionari se jurau că în permisul lui de conducere, emis în '34 sau '35, la rubrica profesiune, ar fi stat scris industriaș), iar sub comuniști, ca șef de echipă al faianțarilor de la Sovrom și apoi al drumarilor de la Sfatul Popular, fusese un om vesel și îngăduitor (care credea cu tărie că relele trebuie date la spate, făcînd deseori un gest cu mîna ca și cum ar fi aruncat ceva către fund). Existau însă și informații privilegiate în legătură cu el, cum ar fi fost aceea că, din camera lui de mansardă, vîna simplu și iscusit porumbei, pe care-i gătea ca un maestru, la cuptor, cu foi de dafin și sos de vin alb. Aflasem întîmplător și cam abuziv de îndeletnicirea bătrînului, suind o scară în spirală, întunecoasă, la capătul căreia se găsea o ușă în care ciocănisem cu sîrg. Nu se grăbise nimeni să-mi deschidă, nici nu se auzise vreo voce care să mă cheme înăuntru, apăsasem pe clanță ca un necioplit, nu atît pentru că-i promisesem Paulinei că mă voi duce acolo, cît pentru Jojo, care rămăsese o vreme singură, adîncită în detaliile manichiurii și pedichiurii, întinzînd cu migală oja ei neobișnuită, oliv, obligată să respire prin ferestrele întredeschise parfumul tufei de iasomie sau miasmele cotețelor din vecini, după cum voia vîntul, așteptînd semnalul convenit al soneriei, un țîrîit lung, urmat de trei scurte. Era cam tîrziu să-l vizitez pe bătrîn și probabil inutil, îl căutasem cu o săptămînă înaintea sosirii acelor antropologi din Argentina despre care știau cu toții foarte puțin și de la care așteptau foarte mult, un fel

de jurați care, dintre atâtea versiuni contradictorii privind groapa comună, aveau să proclame ca adevărată numai una. Și nu înțilnisem, când am intrat, o încăpere pustie ori pe locatarul ei dormind buștean, ci un om care mă privea intrigat și sever, de pe scaunul așezat într-o laterală a ferestrei, după perdea. În linie clasică, portretul lui arăta așa: tenul alb ca făina, pe frunte cădeau şuvițe de-asemenea albe, dar ca untul gras, ochii căprui-spălăcit nu se lăsau cotropiți de ridurile de la colțuri, gura fugea într-o parte trădînd o mai veche pareză facială, bărbia ieșea rotunjoară dintre obraji și gușă, nasul nu era nicicum, nici cîrn, nici acvilin, nici ascuțit, nici borcănat, nici mare, nici mic, părea un etalon pentru operațiile estetice. Prin expresie, portretul acela insufla autoritate și paciență, concentrare, deranj și răbdare, mirare, suveranitate, larghețe. Dumitru M. nu căuta să ascundă ceea ce făcea și nu dădea explicații unui intrus. Îmi ceruse să-mi găsesc un loc în odaia încinsă de acoperișul de tablă, să tac și să nu-l încurc. Folosea o lansetă scurtă și elastică la fel ca în pescuitul de vară la șalău, pe mulinetă avea un nailon cafeniu, la capătul căruia atîrna o ancoră mică, garnisită cu boabe de porumb. Așeza din cînd în cînd montura pe pervazul ferestrei, cît mai discret, într-un loc momit cu coji de pîine și cîțiva pumni de boabe, privea într-o oglindă rotundă, potrivită la marginea biroului cît să nu-i scape nimic din ce se întîmpla afară, dar să nu poată fi observat. Gonea vrăbiile și gaițele cu un șuierat scurt, recupera nada din fața păsărilor acelora hrăpărețe, pline de oase și zgîrciuri, așteptînd porumbeli. Încea uneori un fel de gîngurit, însă coardele lui vocale, cred (sînt convins, de fapt), erau lipsite de virtuți ademenitoare. Prima captură a venit cam la douăzeci de minute după ce ajunsesem, un filfiit puternic de aripi a învolburat perdeaua, era un guguștiuc sur, grăsăncioc, căruia i-a sucit gîtul repede. Abia atunci bătrînul s-a ridicat și mi-a întins mîna, amabil, poftindu-mă la o ceașcă de ceai cu lapte. Datora obiceiul, a precizat de la bun început, saloanelor prerenpublicane. Ceva mai tîrziu, după ce îi făcusem cunoscute așteptările mele și după ce apucase să ridice din umeri și să clatine hotărît din cap (nici măcar nu-mi părea rău că n-are habar de osemintele din incinta castrului), a mai prins două porumbițe. Ultima, cam sfrijită, cu un guler alb-violet, s-a zbătut atît de tare, încît a dărlîmat oglinjoara. Nu se spărsese. Ce bine! a zis, ar fi venit șapte ani de nenorociri... Și a reumplut ceștile, a acoperit păsările cu un șervet umezit în oțet și, întorcînd pe toate fețele ancora aceea mică, aurie, care-și făcuse prea destul datorია, s-a hotărît să o înlocuiască cu un cîrlig nou. Nu e ca la buzele de pește, domnule, au

ciocurile tari, îndoie metalul, îmi explica în timp ce degetele lui se poticneau la nodurile firului, o singură dată am găsit altceva, cînd am agăţat un porumbel călător, avea cartilagii fragile şi un mesaj idiot la ineluşul de la picior, „munţii sînt înalţi“ sau aşa ceva, n-am rezistat să nu fac o supă cu chimen şi tarhon, cu smîntînă, a ieşit dulce, iar pe columbofil l-am descoperit după o săptămînă, era Pilotul, aşa cum bănuiam, se plîngea unor dudu în holul poştei că i-a dispărut voiajorul, şi fusese atîta ani secretar de partid în mai multe unităţi ale aviaţiei, fără să decoleze, fără să urce într-o carlingă măcar, ce m-am bucurat! Mai tîrziu, Dumitru M. a întrerupt o poveste de vînătoare cu mistreţi, de dinainte de naţionalizare şi de toate celelalte: te cam muţi de pe-un picior pe altul, tinere, bîîi din pantof, te plictisesc? vrei să ştii unde-i closetul? I-am arătat ceasul deşteptător, ticăia pe-o policioară aproape de umărul lui şi i-am spus că dacă nu ajung în jumătate de oră în parc, pe a şasea bancă numărînd de la havuz înspre foişorul fanfarei, risc să întristez foarte tare pe cineva. Se luminase: ah, deci aşa, deci aşa, cînd e vorba de femei nu se discută... Mă ridicasem să plec şi n-am refuzat invitaţia la prînzul de-a doua zi, chiar dacă nu mă grăbeam către parc, ci să nu pierd asfinţitul sub lucarna mică din casa Paulinei.

La coborîre, peste scîrîitul treptelor din lemn de brad s-a auzit zăvorul unei uşi şi mi-a ieşit înainte Paraschiva, soţia bătrînului, cu un şal legat la mijloc, cu ochelari de miopie severă şi c-o farfurioară cu biscuiţi în mîini. Cunoştea o mulţime de lucruri despre mine, de la nume la sîcîielile ulcerului, de la profesie la incapacitatea de-a mă lăsa de fumat, de la dorinţa de-a vedea şantierul arheologic redeschis la slăbiciunea pentru muzica negrilor; mi-a înşirat totul iute, într-o introducere curtenitoare, parcă ar fi rostit cîteva consideraţii despre vreme. Sursa informaţiilor era cu siguranţă tanti, preabuna mea gazdă şi protectoare (măcar opinia ei despre The Mills Brothers era inconfundabilă, dacă nu şi celelalte), şi nu m-am putut abţine să n-o pomenesc supărat, provocîndu-i sughiţuri pe cine ştie ce insulă din Mediterana, cînd poate îşi alegea vestimentaţia pentru cină sau cînd se pregătea să scrie ilustrate. Cît despre Paraschiva M., o fiinţă din care senectutea nu ştersese îndeajuns latura imperativă (condusesse cîndva procesiunile alpine ale asociaţiei „Iisus lumina lumii“ şi plănuiise construirea unui schit la grota Sfînta Veronica), mă îndoiesc că merita în dar cruciuliţa cu piatră neagră de turmalină, lucrată în aur, cu filigran arab. Îi spuseseam că mă grăbesc peste poate, că sînt pe fugă, iar ea mă ţintuise în capul scărilor, să-mi descrie

miracolul cuțitașului din mașina de tocat. Ascultînd-o și refuzînd biscuiții la care mă tot îndemna, am terminat două țigări. Se trezise puțin după miezul nopții, la încheierea postului, așteptase pînă la unu, unu și-un sfert, cît să nu cedeze poftelor stomacului imediat, după săptămîni de renunțări, și încercase să toace carnea pregătită de cu seară pentru chiftele. Mașina se blocase însă de la primele rotiri ale manivelei, o desfăcuse împiedicat, mîinile n-o ascultau, fusese gata să spargă ceașca cu gălbenușuri, descoperise că dinăuntru lipsea cuțitașul, deși se îngrijea să-l dea la ascuțit de două ori pe an și să fie mereu la locul lui. Îi băteau tîmplele, tavanul se înclinase la stînga, pe urmă la dreapta (semănase cu un hamac văzut de dedesubt, susținea), evitase să-și ia tensiunea cu aparatul din noptieră convinsă că va citi pe ecran o cifră îngrijorătoare (un aparat german, domnule, electric, de la fiica mea...), răscolise toată bucătăria, golise dulăpioarele, eliberase rafturile și nu găsise nimic. În timp ce vorbea, ochii i s-au aprins sub lentilele groase, o șuviță din pieptănătura ei îngrijită s-a ridicat pe frunte ca o pană de apăș. Se rugase, plînsese, pe urmă se mai liniștise, dar fără să adoarmă sau să fie în stare de altceva, spre dimineață îi telefonase femeii pe care-o aștepta la curățenie și-i ceruse să aducă altă mașină de tocat. Era una albastră. O fixase atent de blatul mesei, o umpluse cu bucățele de carne, în primul rînd cu ce culesese din interiorul mașinii ei verzi și-i învărtise brațul. Se mișca cum trebuie, a rîs, a întreat-o pe femeie ce-i face nepoțica, asculta cum fetița învață poezii cu gîze și animale, cum tușește și desenează căsuțe, pînă cînd a apărut un scrișnet ciudat și mecanismul a refuzat să mai funcționeze. Fusese gata să leșine, abia nimerise pe-o ladă (ochii îi erau de-acum incandescenti: el plesnește! de mult plesnește că nu mă abat de la poruncile sfinte! iar postul... cine doamnă, am întreat, soțul dumneavoastră? nuuu, eh, săracul! e păcătos și încăpățînat, dar nu el, domnule, Necuratul...), nu se mai simțise în stare de nimic, o ajutase femeia venită la curățenie, palidă deodată, tăcută. Dar cît de bun fusese cu ea Domnul Dumnezeuul nostru al tuturor! Dintre șuvițele de carne scoase din pîlnia mașinii, în liniștea aceea din bucătărie, o liniște care sfîrșia ușor, ieșise un obiect cu forma unei cruciulițe, avînd ștanțată cifra 5. Domnule Petruș, îmi șoptise (și cîteva lacrimi ajunse pînă la buze se uneau acolo într-o picătură mare), înțelegeți!? cuțitașul meu era în mașina de tocat a bieteii femei și Tatăl Ceresc a trimis-o ca mesageră, să-mi arate că El nu mă lasă, că mă iubește. Soarele nu se mai pregătea să apună, apunea de-a binelea, iar eu am sfătuit-o să strîngă mai tare pe viitor

Încă de la sosirea în oraș, antropologii argentinieni au contrazis o mulțime de așteptări. Au apărut pe nepusă masă, cu un microbuz, dezamăgindu-i într-o dimineață de marți pe toți aceia care-și închipuiseră o primire festivă în gară, pregătită din vreme, cu steaguri alb-azurii ca tricourile dungate ale lui Batistuta și Maradona, cu fanfară, cu primarul purtînd bandulieră tricoloră și ținînd un discurs de întîmpinare, cu noua profesoară de franceză traducînd în spaniolă și amintind prin bronzul gambelor și al genunchilor de măslineiul andin, cu fetițe oferind flori, cu mititei și bere împărțite privitorilor de filiala locală a partidului de guvernămînt. Patru dintre ei purtau blugi și al cincilea bermude, tricoul unuia avea mînecele franjurite de-o foarfecă, pe maioul altuia era imprimat chipul Papei, la gîtul celui mai înalt se balansa o cruce cît un pistolnic, arătau în orice caz altfel decît apar oamenii de știință în reprezentările comune și erau mai tineri decît ar fi trebuit să fie. În plus, a vorbi despre ei la persoana a treia plural, genul masculin e corect, dar nu și precis. Fiindcă grupul număra trei bărbați și două femei, ceea ce domolea în proporție de aproape jumătate visurile unor domnișoare de-a cuceri inimi și de-a traversa oceanul.

În jurul gropii comune, acolo unde existau atîtea controverse, patimi și suspiciuni legate de timpul și de împrejurările morții, cei cinci fuseseră socotiți cîndva niște salvatori. Doar indivizi cu aură providențială ar fi părăsit malurile estuarului Rio de la Plata ca să ajungă în celălalt capăt al lumii (într-un castru lăsat de Aurelian pe seama barbarilor și a secolelor), ar fi studiat maldăre de oseminte (imuni la istoria recentă a locului în care aterizaseră) și ar fi dat un verdict clarificator (cu încurcate consecințe locale și naționale). La drept vorbind, în așteptarea avionului pornit pe deasupra a două fluvii reunite, Paraná și Uruguay, se conturase o singură mulțumire generală: povestea mormîntului colectiv se apropia de sfîrșit. În rest, aparatul de zbor despre care se presupunea că va survola orașelul, munții și fortificațiile romane, născuse o sumedenie de speranțe particulare, unele mărturisite, cele mai multe secrete. Comandantul poliției, bunăoară, care continua să propovăduiască monoton și tot mai neconvingător varianta unei execuții sumare din anii '50, ar fi renunțat la multe pe lume, chiar și la ceapă, numai ca să-i audă pe

pasagerii avionului atestînd crima politică. Nu-l îngrijora că interviurile și declarațiile cu care se îndeletnicea de la începutul verii s-ar fi putut răzbuna curînd, transformîndu-l într-o caricatură, cît zvonul care nu mai era zvon, ci informație, privind trecerea lui prematură în rezervă. Din postura căutătorilor de senzațional și a făuritorilor de personaje exemplare, după ce creditaseră versiunea și ticurile maiorului, după ce-l descriseseră ca pe-un justițiar care dă în vileag un asasinat cumplit și se opune ștergerii urmelor, cei mai mulți dintre jurnaliști mizau și ei pe o concluzie fastă a necunoscuților din cealaltă emisferă, își doreau o confirmare pentru tot ce așezaseră pe hîrtie sau rostiseră la microfon săptămîni la rînd. Titu Maeriu – în următoarele circumstanțe: cu ani din viață petrecuți după gratii, cu cazne îndurate, știind că zeci de mii alții n-au putut îndura ce era de neîndurat și s-au dus pe lumea cealaltă, mirat că pretinsa lui libertate de după amnistie s-a mărginit la căsnicie și la o teză de doctorat privind rezistența tunelurilor în straturile de roci sedimentare, convins că aceora care plecaseră din închisori înspre cer le crescuseră aripi și fuseseră așezați la dreapta Tatălui, conștient că n-a meritat mai mult decît ei, întrebîndu-se dacă a fost sau nu mai norocos, observînd în jur cît de ușor le e oamenilor care nu știu, nu se miră, nu sînt convinși și nu se întreabă – se ruga bunului Dumnezeu ca acei străini din Buenos Aires să nu tulbure pacea îngerilor și să îngăduie cinstirea celor uciși cu secera și ciocanul. În lungile lui momente de singurătate, în plimbări sau în camera de hotel, schițase și apoi proiectase cu toate amănuntele ingineresci opt variante ale aceluiași monument. Îl vedea ridicat lîngă groapa comună, cu fața spre răsărit, închipuind nu supliciul, ci lumina care-i urmează, nu lacrimile viilor, ci recunoștința lor.

Toți ceilalți, procurorii militari, medicul legist și arheologii, cunoșteau prea bine vîrsta osemintelor, în măsura în care o astfel de cunoștință nu presupune precizie matematică, ci un calcul aproximativ, cu marja de eroare la nivelul anilor ori deceniilor. Și vîrsta nu era dublă, nici triplă, ci de patru-cinci ori mai mare decît considerau adepții ideii masacrului postbelic. Magistrații, doctorul și istoricii intuiau și cauza acelei morți în masă, bănuiau și motivul unei înhumări atît de necreștinești, doar se căscaseră gropi comune și la ciuma lui Caragea și la nenumărate alte molimi. Le era imposibil însă să se facă crezuți, primii fiindcă erau asimilați unor cățeluși ascultători ai fiilor, ginerilor, nepoților și băieților de casă ai comuniștilor, aflați la putere după ce tații, socrii, buncii și protectorii

fuseseră alungați, ultimii din pricina meseriei lor cam abstracte și a faptului că n-aveau nici un rol în schema oficială a investigațiilor. Mai mult, prezența colonelului Spiru în fruntea echipei Parchetului, un ins care (scriau ziarele) făcuse școli la Leningrad și slujise în tribunale militare încă din tinerețe, anula și cele mai mici șanse de credibilitate. Poate acesta era un motiv, nu unicul, pentru care arheologii preferau atitudinea contemplativă, neînghițindu-i pe procurori și îndepărtându-i de cerdacul cabanei ca pe unii cărora le duhnesc picioarele. Acolo, în cerdac, când nu erau de față oameni drăguți care-ar fi fost răniți de-o asemenea fantezie (cum ar fi fost trimisul foștilor deținuți politici), tot cizelau și adăugau elemente noi unei epopei care pornea deodată cu epoca Antoninilor, de la adopția de către septuagenarul Nerva și desemnarea ca succesor la tron a lui Marcus Ulpius Traianus, guvernatorul Germaniei Superioare, parcurgea războiul transdanubian din 101-102, care îngăduise, deopotrivă, punerea pe coji de nucă a celor mai viteji dintre traci și redobândirea insignelor pierdute în cursul campaniei lui Cornelius Fuscus, se lega de războiul din 105-106 prin podul ridicat peste fluviu de Apollodor din Damasc, includea inaugurarea din 133 d.Ch., sub Hadrian, a apeductului coloniei Ulpia Traiana Augusta Dacica (fapt care pusese capăt unei nesuferite perioade de igienă precară) și construirea castrului aceleuia izolat dintre munți (situat acum într-o mică stațiune balneară), trecea de marea retragere din 271 a administrației, a plutocraților, a populației urbane și a armatelor imperiale, traversa hăul bicefaliei și al disoluției romane, cuprindea luptele intestinale din Constantinopole, asediile turcilor selgiucizi și triumful din 1453 al lui Mahomed al II-lea, mergea apoi în viteza caravelor către Indii și dintr-o eroare de navigație a lui Cristofor Columb, nu a busolelor, găsea țărmul amero-indian, se identifica cu gloria și cu prăpădul conchistadorilor conduși de Hernando Cortez, descria aruncarea ancorelor unor corăbii (la ordinul lui Pedro de Mendoza) într-un estuar orbitor în răsăritul soarelui, semănând astăzi și în februarie 1532 cu o întindere de argint, botezat Rio de la Plata, cuprindea declararea formală a independenței Argentinei la 9 iulie 1816 (datorată cumva, cu întârziere, lui Bonaparte), venea agale prin istoria modernă și contemporană și ajungea la expertii aceia în stabilirea vechimii unor rămășițe trupești, care aveau să stingă flama provocată de uriașul mormînt colectiv și să facă posibilă reluarea cercetărilor la armurăria castrului izolat dintre munți (situat acum într-o mică stațiune balneară). Spus pe scurt, Traian (Optimus

Princeps) domina din umbră întreaga construcție epică a arheologilor, fiindcă fortificațiile care adăposteau involuntar groapa comună îi purtau pecetea de prim împărat provincial, iar cei cinci experți de peste Atlantic, prin latura lor hispanică, una care nu-i era străină nici lui avînd în vedere că văzuse lumina zilei în orașul Italica (Betica) din Spania, în anul 53 d.Ch., îi puteau fi considerați descendenți extrem de îndepărtați. În ce-i privește, procurorii militari nu erau așa imaginativi, sperau pur și simplu să se termine totul, să fie clar că n-au încercat să falsifice proveniența și vîrsta oaselor și să meargă acasă.

Antropologii argentinieni sufereau de o boală națională cronică, „los desaparecidos“, a cărei fază acută, febrilă se consumase de mult. Copii de-o șchioapă sau în clasele primare la revenirea ca președinte a lui Juan Domingo Perón (după două decenii de exil), la moartea lui cam precipitată și la preluarea șefiei republicii de către ultima soție, a treia, Isabel Martínez (succesoarea Evei Duarte, cea semisanctificată încă trăind sub numele Evita), martori inocenți ai scumpirii vieții cu 355%, ai grevelor interminabile, ai demonstrațiilor de stradă și ai atentatelor comise de diferite fracțiuni insurgente (care au dus cifra victimelor, în numai șase anotimpuri, la 700), ei, plozii aceia, au văzut cum la 24 martie 1976 generalul-locotenent Jorge Rafael Videla, comandantul forțelor armate și al juntei care tocmai dăduse o lovitură de stat, se instala la putere și decreta legea marțială. Deveniți între timp elevi de gimnaziu și asaltați de discursurile oficiale privind reinstaurarea ordinii, au omis infantil să observe anumite lucruri și întâmplări, mai ales că se putea vorbi întemeiat de un declin al violențelor vizibile. La urma urmei, pe atunci, pînă-n 1978 cel puțin, erau doar niște puști hipnotizați de El Mundial ca de-un șarpe boa, gata să se încaiere și să-și consume micile economii pentru tricouri, ceasuri, abțibilduri și șepci cu Gauchito, decupau din ziare și din reviste pozele jucătorilor favoriți, sorbeau cuvintele lui Cesar Luis Menotti, credeau în harul lui de strateg, în tăietura dură a maxilarelor și în ochii lui scăpărători ca zăpezile veșnice de pe Aconcagua. Iar în vara lui '78, cînd ziua încercuită de afită vreme în calendar a coincis chiar cu ziua care începuse și cînd, spre seară, s-a auzit primul fluier al arbitrului, la Rosario, la acel tern R.F.G.-Polonia 0 la 0, au înnebunit de-a binelea. Printre norii de confeti care acopereau nu numai tribunele stadioanelor la fiecare bătălie a echipei naționale, ci țara însăși, sub scandările acelea frenetice și sacadate (imitabile fonetic cam așa: Ar-hen-tina!!! Ar-hen-tina!!!), au tremurat

lîngă idolii care-și croiau drum către trofeul suprem, au suferit cumplit la eșecul din grupe în fața Italiei (cu atît mai mult cu cît unul din zece compatrioți era la origine macaronar), s-au bucurat cu lacrimi cît sîmburii de lămîie la izbăvitorul scor 6-0 din partida cu Perú (deși undeva, în locul acela neidentificabil anatomic, dar intitulat for interior, simțeau picături de rușine măcar cît boabele de cafea), au strigat pînă au pierdut legătura cu corzile vocale cînd Mario Kempes, cu pletele lui unduitoare și cu mișcări de pumă, a înscris primul gol din finală, au ovaționat pasele magice ale lui Ardiles, fandările lui Luque și alunecările lui Passarella (niște mișcări indescriptibile de tango), și-au ros unghiile ca și cum și le-ar fi smuls cînd Nanninga a egalat pentru Olanda, au răsufolat adînc și supraviețuitor, ca salvați de la înec, cînd Rensenbrink a trimis mingea în bară în minutul '90, au făcut pasul către prelungiri ca un pas către maturitate și au intrat în stare de transă, alături de un popor întreg, cînd zeul Kempes (El Goleador) și Bertoni au dus tabela la 3-1 și au confiscat Cupa Jules Rimet, aruncîndu-i pe argentinieni din plin regim militar în starea de campioni ai lumii. După clipa aceea irepetabilă, în care măsurarea pulsului ar fi fost imposibilă din cauza vitezei numărătorii, în care antrenorul Menotti era aruncat înspre cer de soldații lui credincioși din teren, iar un copilandru (ceva mai copt decît viitorii antropologi) plîngea în hohote pe gazon din postura de rezervă, nebăgat în seamă de nimeni, deși avea să fie rebotezat El Pibe d'Oro (Copilul de aur) peste numele lui real, Diego Armando Maradona, și avea să intre în galeria marilor artiști (în ordine alfabetică, între Mann și Marcello), în fine, exact în momentul acela s-a sfîrșit beția fotbalului, s-a așternut liniștea de după vuiete și vacarm, ochii s-au reobișnuit cu chipurile, cu obiectele și cu realitatea înconjurătoare, au clipit mirați, pe urmă contrariați și speriați, mai tîrziu înfricoșați. Pe fondul de declin al violențelor vizibile, violențele invizibile o luaseră razna. Oamenii erau ridicați din autobuze, de pe trotuare aglomerate, din parcuri, de la slujbele lor, de la mesele berăriilor, din piețe sau de la cinematograf, unii măcar se mai bucurau de cîteva guri de aer familial în propriile case, în special noaptea, cînd erau smulși din așternuturi, scoși cu forța pe ușă și aruncați în dube cu faimă de dric. Nu se întorceau. Nici a doua zi, nici duminica (chiar dacă o crezuseră cu toții zi liberă de la Dumnezeu), nici săptămîna, luna ori anul care urma. Iar cei cinci elevi de gimnaziu, fără să se cunoască pe-atunci, fără să știe unul de soarta altuia și cu atît mai puțin știind fiecare ce soartă îl așteaptă, au fost atinși în acea

perioadă de germenii bolii „los desaparecidos“, o boală incurabilă când e vorba de dispariția tatălui, a unui profesor drag, a bunicului, a vânzătorului de la gelateria din colț și a unui vecin obișnuit să împartă bomboane ȋncilor, să ridice zmeul cu băieȋandrii și să bată mingea cu cei ăroră le mijise mustaȋa. Boala lucra lent și ascuns, ca multe din maladiile păcătoase, nu ataca un organ vital dintre cele clasice, ci tocmai locul acela neidentificabil anatomic, dar intitulat for interior, în care se formaseră niște picături măcar ăȋ boabele de cafea după victoria cusută cu aȋa prea albă din partida cu Perú. De altfel, pentru ei cinci (care se aflau încă în stadiul de degete de sine stătătoare și nu bănuiau ăă, împreună, vor forma cândva o mână), meciul acela se transforma pe zi ce trece dintr-o gogomănie, dintr-o farsă prost regizată, în simbolul felului de-a fi al ofiȋerilor superiori și al lui Jorge Rafael Videla. Un simbol vizibil. Dar cum trebuie să fi arătat unul nevăzut? Răspunsul la întrebarea aceea, îȋi spuneau copiii care nu mai erau copii, ci adolescenȋi, l-ar fi putut da numai dispăruȋii, „los desaparecidos“, cu condiȋia să mai fi fost în viaȋă. În martie 1981, apele juntei militare au prins însă dintr-odată să se agite, să devină cenuȋii și să freamăte ca în prag de furtună, iar Videla a fost depozadat de instrumentele puterii de ătre feldmareȋalul Roberto Viola. La scurt timp, din postura de elevi în colegii laice sau catolice, cei cinci nu l-au mai regăsit pe feldmareȋal la șefia statului, fiindcă locul îi fusese luat de generalul-locotenent Leopoldo Galtieri, printr-o miȋcare de iluzionist. Cum starea economiei naȋionale semăna cu un teren viran mocirlit și plin de baleȋi (pe care abia se desfăȋuraseră lupte de tauri sub ploii abundente), cum dispariȋia unuia, a doi, a cincizeci sau a o sută de argentinieni se transformase în dispariȋia a treizeci de mii, cum cei treizeci de mii aveau cel puțin trei sute de mii de rude și prieteni, fără a mai pune la socoteală cunoscuȋii, amicii, clerul, sufletele miloase, apărătorii cauzelor drepte și pegra amatoare de manifestaȋii zgomotoase, cum Republica Argentina nu număra mai mult de treizeci și șapte de milioane de suflete, iar zvonurile, hainele de doliu ale mamelor și semisacralitatea Evitei Perón erau mai vii ca niciodată, Leopoldo Galtieri a mizat la 2 aprilie 1982 pe o a doua mare scamatorie. Și procedeul, extrem de complicat în sistemul contemporan al iluzionismului internaȋional, i-a reuȋit pînă la un punct, fiindcă se bizaia pe sentimentul patriotic al privitorilor – un sentiment aprig și înălȋător, viguros, fără nuanȋe și ezitări, ȋnținut la naftalină încă de la căderea cortinei peste El Mundial. Ce mai contau treizeci de mii de dispăruȋi (poate fugiseră cu ibovnice, poate

delapidaseră și se făcuseră pierduți, poate emigraseră, poate doar își înscenaseră arestarea, poate, poate, poate, cine mai știe), ce însemnau ei în raport cu onoarea și cu bravura de-a smulge din mîinile albișorilor de englezi Las Islas Malvinas, tărîmul acela paradiziac (altminteri cam sterp și bătut de vînturi), căruia sclifosiții ăia îi pîngăriseră pînă și numele, schimbîndu-l în Falkland Islands? Pe un asemenea fundal, devenise secundar pînă și faptul că Osvaldo Ardiles, mijlocușul care purta (în chip unic) numărul 1 pe tricoul de joc și în inimile tuturor, dădea tot ce avea mai bun pentru un club londonez, Tottenham Hotspur, de la care primea și salariul. Galtieri era călare pe cai mari, iar scufundarea aceluia ultramodern distrugător cu însemnele Royal Navy, HMS Sheffield, l-a urcat o săptămînă sau două pe-un bidiviu înaripat, în șaua căruia mai stătuse doar legendarul comandant Manuel Belgrano, unul din părinții patriei, în septembrie 1812, în bătăliile cu spaniolii de la Tucumán și de la Salta. Britanicii au în general mult umor, dar nu pe cîmpul de luptă, iar în cazul acela (primul război *live on TV*) s-au dovedit posaci de-a dreptul. Nu numai că scamatoria nu i-a amuzat, dar au dat în așa măsură peste cap reprezentafia generalului-locotenent, încît l-au făcut să cadă din spinarea bidiviului zburător în dizgrația propriului public. Așa se face că la 14 iunie, puțin înainte de debutul altui El Mundial, España '82 (pe care campionii *en titre* aveau să-l părăsească prematur și cu coada între picioare), generalul-maior Reynaldo Bignone și-a asumat cu gravitate și simț de răspundere funcția supremă în stat. Ceea ce însă nu observase nimeni pe parcursul celui de-al doilea număr de iluzionism al lui señor Galtieri, sub fascinația valurilor înspumate și a șrapnelelor care mîngîiau Malvinele, a fost existența unui al treilea truc, mic, puțin spectaculos, eclipsat de grandoarea celui aflat în plină derulare. Fusesse vorba de distrugerea în cazărmi și-n alte spații ale armatei, sub oblăduirea războiului, a majorității covîrșitoare a documentelor care-i priveau pe dispăruți. Și au ars atunci domol, fără ca fuioarele subțiri de fum să poată rivaliza cu pucioasa și negura exploziilor, tone și tone de înscrisuri purtînd ștampila „strict secret“, ordine de arestare și execuție, liste peste liste cu numele celor smulși dintre semeni ca bălăriile sau ca dinții stricați, recomandări exprese pentru personalul din camerele de tortură, note și concluzii ale interogatoriilor, strategii și dispoziții pentru pierderea urmei morților, a biografiilor și a identității lor. S-au mai transformat în scrum hărțile care cuprindeau amplasamentele centrelor de detenție, au ajuns funingine schemele de personal și statele de plată,

stenogramele unor întruniri ale consiliului juntei și ale marelui stat major (deși cele două foruri erau unul), benzi magnetice, fotografiile și colaci de peliculă, chiar agendele personale ale ofițerilor care făcuseră să funcționeze mașinăria aceea cumplită, care nu uruia, nu se defecta și producea cantități imense de jale. Apoi a bățut vîntul și cenușa s-a risipit. Asta ar fi o explicație, una între mai multe, pentru care ciudata maladie „los desaparecidos“, privată de informațiile-cheie referitoare la originea și la evoluția ei, lăsată practic fără datele clinice de parcurs (cum ar fi, la alte boli, rezultatele analizelor de sînge, spută și urină, radiografiile, nivelul tensiunii arteriale etc. etc.), prinsese rădăcini adînci în cei cinci elevi de colegiu (și în alte cîteva milioane de argentinieni) și devenise incurabilă. Cît despre generalul-maior Reynaldo Bignone, tot pregătind pasul înapoi de la regimul militar la democrație, cu precauție și fără zor, cît să se-aranjeze multe și să nu fie organizate alegerile în pripă (doar timp era destul și nu dădeau turcii pe malul drept al estuarului Rio de la Plata), a constatat într-o dimineață umedă de octombrie, cînd oamenii treceau pragurile centrelor de vot, că se menținuse șaisprezece luni la putere, că inflația sărise de 900% și că datoria externă a țării (pe care nu trebuia s-o restituie personal) atinsese cote fără precedent. A surîs și s-a retras în culise. Intrînd în scenă în aceeași zi de octombrie a lui 1983, dar abia către miezul nopții, după anunțarea rezultatelor preliminare ale scrutinului prezidențial, Raúl Alfonsín, liderul Uniunii Civice Radicale, a surîs și el. Surescitat de victorie, extenuat de campania electorală, încrezător în capacitățile sale și în predestinare. Titlul de doctor îi împrumuta ceva din optimismul medicilor abia ieșiți de pe băncile facultății, care nu se îndoiesc că pot vindeca și cazurile disperate. După numai două luni, a luat ființă CONADEP (La Comisión Nacional para los Desaparecidos), cu zece din membri numiți de președintele Alfonsín și cu alți trei desemnați de deputați. La 29 decembrie, într-una din zilele în care trîndăvia e-n toi, Ernesto Sábato (însuși scriitorul) a fost ales în unanimitate diriguitor al acelei comisii care n-avea îndrituiri judecătorești, ci numai rolul și datoria de-a colecta informații, de-a cerceta fapte, de-a elabora rapoarte periodice și de-a transfera curților dosarele privitoare la crime. Și s-a petrecut un fenomen mai puțin obișnuit: deși a tocat săptămîni bune cu constituirea propriilor departamente interne (al Depozițiilor, pentru Documentare și Prelucrarea Datelor, al Procedurilor, cel Juridic și, în sfîrșit, cel Administrativ, fără de care nimic nu poate funcționa), CONADEP nu s-a conformat cutumelor valabile pentru

toate comisiile care investighează ceva. Mai precis, nu s-a rătăcit în stufoșenia detaliilor, nu s-a transformat în sală de scrimă (destinată duelurilor politice și de orgolii) și nici n-a ascuns sub preș murdăriile adunate. Totuși, așa cum ceva e putred în Danemarca, sigur trebuie să fi fost ceva putred și-n Argentina. Președintele Senatului, bunăoară, spre diferență de omologul său de la Cameră, nesocotise decretul căruia comisia îi datora nașterea și refuzase să se numere printre moașele și doicile acelui for independent, privîndu-l de numele și de competența a încă trei membri. A urmat, previzibil, băgarea bețelor în roate, cu caracterul ei insidios și ocult, gata oricînd să împiedice înaintarea căruței și s-o răstoarne. Se pare însă că spițele roților au fost tari, în orice caz mai tari decît bețele pe care le rupeau bucățele, fiindcă un prim raport al CONADEP a văzut lumina tiparului în 1984, cutremurînd în egală măsură tiparnița și pe tipografi, pe cei cinci elevi din colegii laice ori catolice (ajunși în anul terminal ori în penultimul) și pe toți cititorii de limbă spaniolă. Mai mult, acel compendiu al atrocităților nu s-a rezumat la spațiul lingvistic original, demonstrînd curînd și vorbitorilor de engleză, prin intermediul editurii newyorkeze Farrar Straus Giroux și sub titlul *Never Again* (*Nunca Más*), că adjectivul „terifiant“ are cuprinderi nelimitate. Textul avea ca fundament 50000 de pagini de depoziții și cercetări, pe care le comprimase în nenumărate cazuri individuale și într-o stare de fapt generală (descrierea amănunțită a mașinăriei care nu uruia, nu se defecta și producea cantități imense de jale). În cele 340 de lagăre destinate opozaților juntei, anonime, cît mai izolate și mai rătăcite într-o suprafață națională de 2780000 de kilometri pătrați, regulile de căpățîi fuseseră brutalitatea nesecată și capriciul absolut. Toți cei aruncați în iadurile acelea miniaturale își trăiseră zilele (de fapt restul zilelor) legați la mâini și la picioare, aproape orbi din pricina glugilor care le acopereau ochii, înfomețați, lăsați să zacă în propriile excremente sau cufundați în latrinele soldaților. Deținuților le era imposibil să comunice unul cu altul, iar maltratările la care erau supuși trădau refulările sexuale ale militarilor detașați în locuri așa pustii, parcurgeau vechi metode ale inchiziției, rafinamente ale sadismului asiatic și tehnici noi inspirate de curentul electric. Una dintre caznele ultime, des întrebuintată în anii în care trei generali și un feldmareșal se perindaseră la conducerea republicii, fusese îngroparea pînă la gît a corpurilor vlăguite și lăsarea unor capete inerte în soare, să se coacă și să crape ca pepenii. Din mărturiile puținilor supraviețuitori, a reieșit că interogatoriile nici măcar nu

țineau informații anume, ci erau doar prilejuri de tortură gratuită, tratate mai întâi ca sarcini de serviciu, pe urmă ca forme de alungare a plictiselii și ca sport în sine, stîrnind imaginația, abilitățile și pasiunea jucătorilor. La un moment dat, se ivise însă o problemă tactică serioasă: cadavrele. Pentru mințile care, la adăpostul caschetelor, pusese ră la cale (și apoi la punct) acel vast sistem penitenciar (plutind neștiut pe deasupra tribunalelor și a închisorilor oficiale), chestiunea s-ar fi vrut rezolvată, și chiar fusese rezolvată o vreme, prin gropi comune bine ascunse și camuflate. Doar că numărul morților, mare, prea mare, surprinzător de mare chiar și pentru strategii întregii operațiuni, nu mai permitea aplicarea planului inițial. Și atunci, preciza raportul întocmit de CONADEP, avioanele armatei fuseseră scoase din hangare și alimentate cu combustibil, fuseseră ghidate către piste de decolare și umplute cu o încărcătură mai puțin obișnuită – trupuri omenești în ultimul hal, stafidite, supte, umflate, ofilite, strîmbe, tumefiate. Avioanele își luau zborul (declarau piloții amintindu-și că toți băieții visează mai devreme sau mai tîrziu să devină piloți), survolau uscatul și parte din ocean, deschideau trapele concepute pentru desanturi și dădeau drumul de la mari altitudini corpurilor acelora, să le înghită apele Atlanticului. Întîmplarea face (poate de-aici remușcările piloților și gîndurile despre dorințele băieților) că unii dintre morți nu erau chiar morți, iar gemetele și horcăielile lor se-auzeau limpede în carlingă înainte de saltul final. Și mai era ceva: locuințele dispăruților fuseseră prădate, iar proprietățile lor vîndute și revîndute, ceea ce însemna că boala „los desaparecidos” îngăduise unora, nu piloților, în orice caz, să-și umple teșchereaua și să privească senin spre viața civilă de după viața în uniformă. Una peste alta, comisia adusă pe lume (prin operație cezariană) de doctorul Raúl Alfonsín a izbutit în iarna lui 1984 să facă vizibil invizibilul. A existat un minut (sau poate au fost mai multe) în care părul s-a ridicat măciucă în capul națiunii și-n care nările au uitat să respire, tot atunci bocetele mamelor s-au transformat în țipete asurzitoare, chipurile mamelor s-au albit ca laptele de mamă, iar ochii mamelor s-au bulbucat așa de tare, încît păreau să sară din orbite, să se împrăstie în cioburi pe caldarîm și să ardă ca acidul sulfuric tot ce-ar fi atins. După minutul acela (sau cîte or fi fost), politicienii au pregătit discursuri pioase, au îmbrăcat haine cernite, și-au dres glasurile invers decît de obicei (încît să sune dogit, răvășit, nu limpede și impetuos) și s-au arătat oamenilor pentru a le dovedi starea lor de șoc și de indignare. Ministrul Justiției a renunțat

vremelnic la cravatele în culori vii și a promis tot felul de lucruri, în timp ce Justiția însăși, ca aparat, ca mecanism în permanentă funcțiune, servilă, dar și nepăsătoare față de numele și de spusele unui ministru trecător, a făcut și ea scurta pauză de-un minut (evaluând situația, rumegînd parcă promisiunile), după care a reluat neobosita ei alergare în jurul cozii. La urechile celor cinci absolvenți de colegiu, trecuți și de surescitanta încercare a bacalaureatului, ajungeau din cînd în cînd noțiuni precum principiul răspunderii individuale (și nu colective), absența probelor incriminatorii la adresa unor persoane (de obicei cu multe trese pe epoleți ori cu vipușcă la pantaloni), lipsa de competență a curților civile în cauze privitoare la militari (iar un corb ce-i face altui corb?), prezumția de nevinovăție (cînd existau asemenea vinovății!), ofensa adusă autorității (cu consecința proceselor de calomnie), garantarea proprietății (chiar și cînd fusese dobîndită pe căi îndoielnice) și așa mai departe etcetera și așa mai departe etcetera. Purtători ai virusului „los desaparecidos“, cei cinci au fost mai afectați de imaginea mamelor secate de lacrimi decît de neputința democrației de-a o rupe cu trecutul. Și au ajuns să studieze la universități nord-americane, alături de sute de compatrioți suferind de aceeași maladie, specializîndu-se cu toții într-un fel de antropologie criminalistică de la care sperau (alături de mamele împietrite) să-i ajute la descoperirea morților din pămînt, dacă nu și a celor din ocean, la identificarea lor, rînd pe rînd, încît fiii să se întoarcă în sfîrșit acasă, chiar și-n sicrie sigilate, și să se odihnească în mormintele propriilor familii, nu pe pustii. Sub cultul Super-Bowl, NBA și NHL, s-au bucurat mai reținut cînd puștiul de odinioară, El Pibe d'Oro, matur și zvăpăiat în vara lui 1986, a agățat o minge cu mîna (mîna lui Dumnezeu, a zis mai tîrziu) într-o partidă de soccer cu albinoșii și sclifosiții de englezi (care nu se mai săturau să pocească un nume suav, Las Islas Malvinas) și și-a purtat echipa către finala cu 114500 de spectatori a El Mundial-ului mexican, pe „Azteca“, unde prin vrăjitorie, cu sprijinul aghiotanților săi, Valdano și Burruchaga (amîndoi cu prenumele Jorge), și prin comunicare neîntreruptă cu Santa María Madre de Dios, i-a îngenuncheat pe nemți și i-a aruncat din nou pe argentinieni, de acea dată nu din plin regim militar, ci din haos economic, în starea de campioni ai lumii. Pe urmă, inflația a galopat pînă la 1200%, rata șomajului s-a apropiat de fierbere, optimismul inițial al președintelui Alfonsín s-a preschimbat în rictusuri, gesturi acrite și angoase, iar foștii bursieri în Statele Unite s-au răspîndit în interiorul triumphiului aceluia gigantic, cu baza pe

Tropicul Capricornului, cu vârful în țara de Foc, cu latura vestică pe crestele Anzilor Cordilieri și cu cea estică, lungă de 2200 de mile marine, pe coasta Atlanticului. Nu puteau fi zăriți în împrejurimile marilor orașe și nici în vecinătatea șoselelor sau a căilor ferate, pentru simplul motiv că junta militară plasase gropile comune în locuri cât mai pustii. Încercarea de a-i întâlni echivala ziua cu căutarea acului în carul cu fîn, fiindcă se făcuseră pierduți, împreună cu boala lor incurabilă și cu meseria proaspăt dobândită, în nemărginirea pampasului, mai ales în partea lui apuseană, aridă și fără precipitații, în pădurile necuprinse de araucaria și de fag austral, pe platourile măturate de vânturi ale Patagoniei, în câmpia biciuită de ploii torențiale Gran Chaco, pe pantele munților, printre lacurile și zăpezile de dinainte de ghețurile veșnice din sud, în zone din nord în care era perceptibil vuietul cascadei Iguazu, pe un fel de cercuri concentrice, imaginare, care închideau la mijloc laguna Mar Chiquita. Cu oarecare străduințe, investigatorii aceia care dibuiau mereu rămășițe trupești și care făceau ca dispăruții să reapară cu numele și cu coșciugul lor, ar fi putut fi găsiți prin tavernele din sate și târgușoare, seara, bînd și ascultînd rock, pălăvrăgînd, dorindu-și să adoarmă ușor și să doarmă neîntors. După ani și ani de scotociri prin triumghiul care măsura 2780000 de kilometri pătrați și care fusese botezat țara Argintului, mult după ce Carlos Menem (ca președinte peronist pursînge) domolise inflația, deficitul bugetar, balanța de plăți și alte asemenea abstracțiuni, bramburindu-le pe urmă la loc, puțin după ce Menem îi cedase puterea lui Fernando de la Rúa și după consumarea altor trei regaluri fotbalistice (Coppa del Mondo, World Cup și La Coupe du Monde), una din echipele de antropologi, o mîină cu cinci degete, a sosit într-o dimineață pe aeroportul din Buenos Aires pentru a decola spre o mică țară europeană, controlată cîteva decenii de sovietici, ca să dea un diagnostic altei gropi comune. Fuseseră invitați acolo de un guvern cu destule muște pe căciulă (roiul se întrezărea printre rîndurile scrisorilor diplomatice, parcă se auzea și bîzîitul), dar și de foștii deținuți politici, care credeau în neutralitatea și în priceperea lor. Cele două femei din grup s-au dus la toaletă înainte de îmbarcare și s-au ușurat. Bărbații nu s-au sinchisit, doar avea și avionul closet. În schimb au uitat pe-o banchetă a aeroportului niște ziare și o paranteză deschisă: (pînă-n noaptea aceea dezmățată dintre milenii, numită un timp 31 decembrie 1999, iar, după bățiile orologiilor din catedrale și după salvele nebunești de artificii, 1 ianuarie 2000, cînd se scurseseră douăzeci și patru de ani de la lovitura de stat a

generalului-locotenent Jorge Rafael Videla și șaptesprezece ani de la surîsul generalului-maior Reynaldo Bignone, nu fusese condamnat sau judecat nimeni, dar absolut nimeni, pentru răspîndirea cu bună știință a virusului „los desaparecidos“, pentru îndolierea mamelor și pentru infectarea atîtor foruri interioare).

6

Pe Eugenia Embury o poți amăgi cu inima ușoară, observînd că atîtea pisici și flori nu mai lasă loc pentru suspiciuni, știind că letargia micilor feline și miresmele plantelor îndreaptă ochii către trecut, și nu spre ziua care tocmai se scurge ori spre timpurile care vin. Să o minți este însă o samavolnicie, nu fiindcă e vorba de o îndreptățită purtătoare a titlului de lady, nici fiindcă e o persoană delicată, cu părul alb prins totdeauna în coc, ci pentru că adevărul nu o irită, oricare ar fi înfățișarea lui. Prin urmare, ca să nu comită un asemenea păcat, Jojo a trebuit să plece la București, chiar dacă numai din dimineața și pînă în seara aceleiași zile, să reprogrameze un examen studentesc de la care absentase altădată, în vremurile fără metafore-fructe în care nu ne cunoșteam. Hotărîserăm împreună că acel drum este obligatoriu, urmărind-o de nenumărate ori pe bunica ei din spatele perdelelor cu volane din casa Paulinei, șușotind, încercînd să compunem un chip al lordului cît mai apropiat de ceea ce trebuie să fi fost, din frînturi de relatări, din rînduri epistolare citite pe ascuns, din deducții, din fizionomia pe care ne-o dezvăluiau puținele fotografii, din secvențe imparate în buna tradiție a logicii, din firimiturile materiale ale scurtei lor vieți conjugale (care însemnau o buiotă din cauciuc natural, o duzină de evantaie japoneze, cîteva pipe și atlasuri geografice, un mic revolver ferit cu iscusință de percheziții, o cupă de șampanie). Amînam cu abnegație problema examenului de la facultate, telefonînd regulat la secretariat, pînă cînd a devenit limpede că profesorul de meteorologie nu mai poate fi găsit decît într-o miercuri, dispărînd apoi la un congres internațional. Jojo era deținătoarea tuturor tainelor cuplului Embury, ea citise scrisorile, ea văzuse fotografiile, ea descoperise pistolul pe fundul dublu al cutiei poștale, afară, pe fațada casei, într-un loc în care milițienii și securiștii nu căutau niciodată, deși înăuntru răscoleau totul, numai ea avea la asfințit puterea aceea ireală asupra culorilor, transformînd roșul în verde, apoi în bleumarin și mov, prin simpla dezgolire a umerilor și a sînilor. Acceptasem fără rezerve invitația lui Dumitru

M. de-a prînzî împreună fiindcă se potrivea cu acea zi de miercuri, iar după ce am rămas singur, în zori (Jojo ieşise înainte de-a se lumina, ca să nu fie văzută de la ferestrele din împrejurimi şi să nu întîlnească vreun cunoscut pînă la gară), am moţăit o vreme în cada cu apă fierbinte, folosind sărurile şi spuma ei de baie. Mai tîrziu, cînd abia trecuse de opt jumătate, mi-am dat seama de un lucru neobişnuit: priveam foarte des ceasul. Nu mă atrăgea nici una din cărţile de pe noptieră, era inutil să-mi revăd însemnările din caiet (castrul roman era încă sub tutela procurorilor), am deschis la un moment dat radioul, l-am închis repede, am înmuiat nişte rufe fără să le mai şi spăl, m-am dus în curte cu o pătură, soarele ardea binişor şi, după ce mi-a pîrlit puţin spatele, m-a făcut să-mi doresc în sfîrşit ceva, un duş rece. În dulap aveam destulă mîncare, dar nu m-am atins de nimic, ca să-mi sîrnesc cît de cît foamea şi să devin încrezător în virtuţile de bucătar ale celui mai bătrîn om din oraş. Am pornit către el pe la unsprezece, nu direct, pentru că aş fi ajuns în cîteva minute, ci cu ocol mare, pe străzi şi străduţe care urcau spre vechiul garaj al pompierilor, un loc din care, dacă te aşezai cu spatele la clădirile cu desen prusac şi la oraşul întins sub ele, nu-ţi rămîneau în faţă decît munţii. Peste păduri plutea o pîclă văritică, se ridica şi pe văi şi pe coastele abrupte, nu prea mult, nu ajungea la stînci şi bolovănişuri, lăsa neatinsă pata aceea de sub creasta sudică pe care numai ochii cunoscători reuşeau s-o distingă. Toponimia e însă o ştiinţă curioasă, ostilă prezentului, credincioasă trecutului echivoc, gata să pună preţ pe memorii colective incerte şi să nu dea doi bani pe ceea ce poate fi văzut sau pipăit. Pata îndepărtată, o poiană în care pietrele unei mici fundaţii stăteau îngrămădite printre bălării, se numea Coliba finlandezului şi nu în vreun fel, oricare, legat de dimineaţa în care Jojo îşi aruncase hainele în iarbă şi-mi desfăcuse cureaua rîzînd.

Cu toată plimbarea mea, Paraschiva M. s-a îngrijit să nu ajung prea devreme la masă. Mi-a tăiat iarăşi calea la piciorul scării, de data asta cu părul bine prins în agrafe, fără să-mi mai ofere biscuiţi, spunîndu-mi că cine ia în derîdere un miracol dumnezeiesc e un ignorant sau un păgîn. I-am dat dreptate (o minune e o minune, doamnă, m-am trezit citînd-o pe tanti Paulina), dar nu i-am ascuns că am altă părere despre împlinirea nocturnă de la încheierea postului. Şi credeam aşa: cuţitaşul maşinii de tocat nu fusese fixat cum trebuie, se mişcase de la locul lui şi dăduse mecanismul peste cap, ea nu-l observase atunci cînd golise pîlnia şi-l pusese în vreun castron, laolaltă cu carnea (se împlîna cu obiectele mici, am adăugat, mai ales

dacă sînt la mijloc atîtea dioptrii și o asemenea stare, cînd tavanul se clatină ca un hamac), îl căutase în zadar apoi, iar femeia venită la curățenie, grăbită (și-o fi dorit, săraca, să termine cît mai repede, găsiserăm o explicație), îl îndesase în cealaltă mașină, odată cu bucățelele de pulpă, cu ceapa și cu miezul de pîine. Un ignorant sau un păgîn! a repetat cu arătătorul ridicat, a trînit ușa și a tras cu zgomot zăvorul. Eu am suit treptele din lemn de brad, fiindcă bătrînul mă aștepta sus, tușind cît să-și facă simțită prezența, îmbrăcat cu cămașă albă și cu vestă neagră de catifea.

Și ce uimire! Gustul. Gustul porumbeilor. În fața căruia toate păleau, vestimentația amfitrionului, farfuriile de porțelan cu margini ondulate, distanțele riguroase dintre pahare, tacîmurile cu ștanță austriacă, dîra de lumină de pe capacul argintat al platoului și apoi lichidul de dedesubt, licărind și el, acoperind rotunjimile arămii ale păsărilor vîinate în ajun. Scenografia aceea a prînzului avea însă virtuțile ei, sîrnea simțurile, cucerea, pregătea bucuria papilelor gustative, așa cum în copilărie, într-o casă fidelă cartofilor prăjiți, fanteziile mele culinare ar fi fost de neconceput în absența ilustrațiilor din cartea de bucate, care se lăsau mîngîiate, chiar sărutate; o mică desfătare cu pozele viu colorate ale unor fripturi, sufleurii, salate ori budinci, cele mai multe presărate cu mirodenii și verdeață, unele prinse în aspic, la fel de arătoase ca tarteles, cozonacii și șarlotele învelite în zahăr pudră, stropite cu sirop, peste care tronau fructe proaspete sau confiate. Cît îl privește pe Dumitru M., era un artist al gastronomiei, care înnobilase o sintagmă ațîțitoare, porumbei la tavă în sos de vin alb. Îi eram recunoscător. Fumînd, ascultîndu-l, sorbind un digestiv german cu aromă de migdale (primit de la fiica lui, aceeași care-i dăruise Paraschivei tensiometrul).

SCENA 1: Își tamponează buzele cu un șervet. Face un semn peste umăr, înapoi, acolo e un perete alb pe care va proiecta imaginar secvențe de război.

„Ce tare îi invidiam pe șoarecii de cîmp! Nu era greu să-i dibuiești prin iarba pricăjită, mai mult pir, scormoneau după rădăcini, smulgeau țepii ciulinilor ca să ajungă la miez, urmăream cîte-un hîrciog cum dă tîrcoale bălților înainte să se încumete să bea, și cum bea! repezit, cu limba cît un sfert de unghie, reușeam s-o observ din

cînd în cînd cu binoculul, minusculă, nu roz, albicioasă, fără nici o legătură cu blana roșcată, îl vedeam cum dispare într-un loc și reapare în altul, cu nasul gata să primească ce-i aduce vîntul, miros de mușețel, de latrină, de hoit, de fierturi leșioase de la bucătăriile de campanie, îmi plăcea cînd se ridica pe lăbuțele din spate, atent la zgomote și la umbre. Se întîmpla uneori ca gestul acela cercetător să fie și ultimul, fiindcă se găsea cîte-un dobitoc în tranșee care să apese pe trăgaci, din aversiune pentru toate rozătoarele, rude ale șobolanilor, ca să-și treacă plictisul sau pentru vreun pariu cu camarazii. În asemenea situații, hîrciogul nu era citat prin ordin de zi, nici decorat post-mortem. Dar dacă glonțul nu nimerea, el umplea galeriile cu pui, se regula în voie. Ceea ce nouă ne era imposibil. Ne reveneau în schimb destule onoruri, între care monumentele, cu predilecția lor inexplicabilă pentru piețe și gări, masive, mereu încăpătoare pentru lungi înșiruii de nume. Și mai exista compasiunea doamnelor, care-i adoră pe eroi, le aprind lumînări după slujba de duminică și la sărbătorile mari. Cînd zic că-i invidiam pe șoarecii de cîmp, chiar îi invidiam: așa am ajuns să pun mîna pe-o mujică nespălată, într-un hambar, după alți trei ofițeri mai mari în grad. Avea un miros acru ca de iapă alergată peste măsură, era șleampătă, cu ochi apoși și-și strivea ȳțele de una singură, parc-ar fi stors lămîi. În noaptea aia am golit de unul singur o butelcă cu ȳuică, să fi avut un litru, un litru jumate, am plîns și le-am visat pe fetele cu pălării și umbreluțe, vopsite adorabil pe buze și-n obraji, fetele care se mișcau pe scenă ca și cum ar fi fost făcute din cauciuc. Mi s-a povestit dimineața că interpretasem un lung număr de french-cancan și îi ameninșasem cu pistolul pe cei care încercau să mă oprească. Cocoțat pe capota unui camion, aruncînd neobosit din picioare, ridicîndu-mi poalele mantalei în cap, le omagiasem pe tinerele dansatoare, actrițe și cîntărețe aflate atît de departe, într-o lume pierită, despre care unii mințeau că va învia. Fusesem aclamat de trupe, dar și, de undeva din noapte, de uniforme acelea diferite, cu stea la chipiu, care dovediseră că știu să chiuie și să rîdă. Nu mă deranjase nici un foc de armă, ceea ce însemna că hîrciogilor le-a mers bine. Și le omagiasem pe fete pentru veselia lor. Pentru rîsul deocheat care înceta abia cînd intrau în holul larg al casei mele, acolo unde erau cotoprite de paloare. Cercetau temător tablourile, piesele de porțelan și lampadarul, călcau pe covor ca pe plita unui cuptor, îl măsurau de sus pînă jos pe valet și se lăsau la rîndul lor studiate, într-un puseu de curiozitate reciprocă. Ele meritau ciupite de bărbîță sau de lobul

urechii, însă băiatul care le deschidea ușile dinspre salon, le poftea înăuntru, punea muzică la gramofon, în surdina, le turna lichioruri și le invita să se adîncească în fotolii avea nevoie de șuturi în fund, fiindcă nu pricepea că te poți uita la cineva și fără să caști ochii. Le țineam în puf, le răsfațam ca pe regine. Eram stăpînul. Și am rămas multă vreme, pînă la apariția Paraschivei, în epoca în care linia Maginot, în ciuda vîrstei și a neînteruptelor elogii, se arăta încă inexpugnabilă și nu-și pierduse condiția de subiect monden. Francezii inspirau forță, iar eu nu reușeam să le deosebesc pe cele patru surori sosite nu de mult pe strada mea. Le întîlneam la plimbare, la patinoar, la teatrele de vară, fragede, cochete, nedespărțite, copile îmbujorate de frig, de căldură, de praf, de polen, poate o trăsătură a familiei care le făcea să inspire întotdeauna prospețime ori emoție. Ridicam pălăria din politețe, un salut obligatoriu. Pe ea am zărit-o abia într-o seară, din birou, în timp ce moțaiam lîngă sobă privind cum stropii de ploaie jucau pe tăbliile felinarelor. Peste drum se afla o fereastră ca un cerc, un fel de hublou ieșit pentru prima dată de sub tutela draperiilor, și Paraschiva, cu părul despletit, negru, lung pînă la șolduri, pășea somnolent prin odaie. Era acoperită de-o cămașă de noapte transparentă, iar prin voalul lăptos se distingea un trup de fecioară care înțelesese bine ce i se întîmplă și ce va urma. Trebuie să se fi aflat în compania unei oglinzi, preocupată de fiecare detaliu reprodus de sticla argintată, se apleca înainte și-și răsfiga pletele către genunchi, atunci umerii se dezveleau, se arcuia pe spate și se petreceau afită, vîrfurile șuvițelor îi cuprindeau gleznele, o pată se ivea sub pîntece, puțin bombată, ca o pernuță de ace, două mogîldețe cu moțuri cafenii îi creșteau pe piept. Pipa mi se stinsese pe nesimțite, ca o probă că tutunul olandez nu era principala mea pasiune. Cu fața spre mine, Paraschiva și-a descheiat nasturii și a lăsat să lunece veșmîntul vaporos. Picăturile se prinseseră într-o pînză deasă pe geamul rotund, eu am mușcat cu putere din lemnul de cireș, pipa a pîrîit între dinți, s-a crăpat, însă corpul subțire nu și-a arătat goliciunea. De sub țesătura fină a apărut o rochie albastră, din stofă groasă, prin care nu trecea fir de lumină. O rochie austeră, care-i împrumuta deodată chipul și ținuta unei guvernante deprinse la școala austriacă: gîtul rigid și buzele crispate, bărbia înălțată suveran, mîinile împreunate în zona în care stomacul răzbate prin intermediul pilorului către duoden. Becul din camera ei s-a stins curînd, casa s-a posomorît, conturul ferestrei s-a pierdut în întuneric. Scena de voyeurism se încheiase, cea dintîi, aceea care inoculează plăcerea, am

rămas în picioare mult după miezul nopții, lîngă sobă. Nu crezusem niciodată în năluciri, cu atît mai puțin în farmece, afară ploua zdravăn, acoperișurile zornăiau sub stropii uriași. În serile următoare n-am ieșit nicăieri, cerul a fost senin, sticlos cum e numai iarna, și reprezentația s-a repetat, totdeauna la aceeași oră, un dans ațîțător, captivant. Tînăra femeie se obișnuia tot mai tare cu propriile forme și cu rolul în care o distribuise regizorul celest, fremăta, se unduia, pulpele ei zvelte se frecau de mătasea străvezie, era de marmură Paraschiva! după care, cu regularitate, miraculoasa cămașă de noapte era abandonată, lin, și-și făcea apariția acea rochie sobră, insuportabilă. Ne-am căsătorit în februarie, pe un ger vioi, la nici cinci luni de la distrugerea pipei mele din lemn de cireș. Dar înainte de nuntă îi făcusem o mulțime de vizite în casa ca un vapor, rod al înclinațiilor de armator ale arhitectului sau al unor croaziere neînfăptuite. Domnișoara cînta la pian, tenace, interpreta cîteva romane în vreme ce tatăl ei, un sîrguincios funcționar al Justiției, murmură de fiecare dată versurile. Micile concerte le încîntau pe surorile Paraschivei, căci se puteau ocupa în tihnă de trufe, de fursecurile cu stafide și de nucile glasate. Mestecau discret, pentru a îngădui notelor și cuvintelor să răsună clar, doar Eleonora, o mătușă nelipsită de la acele reuniuni, uita uneori de solemnitatea momentului, captivată de cofeturi, și începea să plescăie. Primea imediat un ghiont din partea mamei, vara ei primară, privea cu mirare în jur, își așeza brațele în poală. Cu resemnare. Apoi cerceta modelul complicat al tapetului, linii șerpuite, suprapuse cu figuri geometrice regulate, într-un amestec de verde și galben-muștar. Aflasem despre ea de la un antreprenor, client al fabricii mele, că pe cînd avea cu douăzeci de kilograme mai puțin fusese logodită cu Vlaicu. Și-mi părea rău pentru bietul pilot. În acele zile, dacă nu s-ar fi făcut praf la traversarea Carpaților, aș fi fost dispus să-i construiesc o sută de avioane. Pe buzunarul meu. Mai tîrziu, după două-trei săptămîni de căsnicie, mi-a pierit însă acea pornire. Paraschiva refuzase dormitorul comun, în prima noapte invocînd o migrenă, în următoarele trei punînd indispoziția pe seama grețurilor, pe urmă dîndu-mi de înțeles, în limbajul bunei educații, că are de suportat o menstruație năvalnică, fără precedent, apoi renunțînd să mai găsească explicații. Valetul ocolea vechile obiceiuri, fiindcă doamna nu era deloc impresionată de parfumul lichiorurilor și de noutatea plăcilor de gramfon. Măcar economisise niște bani. Cu aviatorul. Dezmierdările ei le-am cunoscut mai tîrziu, cînd m-a trimis pe front. Toți pleacă pentru țară,

mi-a șoptit în ureche după o cină cu cotlet de vițel și conopidă gratinată, m-a prins de mână și m-a condus în patul nupțial încă imaculat, am urcat scările în vârful picioarelor, ea cu degetul la buze, ca și cum ar fi putut să ne surprindă cineva, eu cuminte ca un câțel, pudel sau caniș, s-a descurcat fără să aprindă vreo lampă, a găsit ușa, clanța, cuvertura de peste așternuturi, a trecut de toate și m-a tras deasupra ei, deschisă ca o scoică. Nu sînt timpuri pentru dragoste, mi-a mai spus către dimineață, înfășurată în cearceafuri, plimbîndu-și degetele pe pieptul meu. Era de marmură! abia începusem să număr drumurile dintre sufragerie și încăperea aceea magică de la etaj, cînd am descoperit dintr-odată frica, mirosul greșos al singelui, păduchii grași din care se putea topi o unsoare acceptabilă pentru bocanci, rîia, gustul pîinii mucegăite, răceala metalică a armelor, dacă nu afectuoasă, măcar salvatoare, frigul, umezeala, grija pentru propria respirație înainte de tumultul victoriei și de țelurile patriei, lipsa noțiunii de umbrelă atunci cînd se pornea sau cînd nu contenea ploaia, admirația pentru șoarecii de cîmp, aflați mereu în căutare de hrană pe pămînturile acelea pîrlogite. Iar ea nu-și mai amintea propriile vorbe, timpurile i se arătau ideale pentru iubire. Nici măcar nu era vorba de-un ofițer de intendență sau de vreun june frumușel, posesorul unui certificat de necombatant. Ci de Iisus Hristos.“

SCENA 2: Vinul, puțin sec, se împacă cu după-amiaza caldă. În stînga bătrînului se află o ladă ghintuită, o să-i ridice capacul cît să iasă dinăuntru aerul stătut al vremurilor de pace.

„De sus, oamenii se vedeau ca niște insecte. Iarna. Pe întinderea de zăpadă, cînd umblau poticnit, semănau cu gîndacii de bucătărie suiți pe-un tavan zgrunțuros, văruiat proaspăt. După ce mă cuprindea frigul, și asta se întîmpla repede, oricîte pulovere, izmene sau perechi de ciorapi aș fi purtat, simțeam nevoia să-i strivesc. Pe urmă îmi trecea. Îmi trebuiau două, trei înghițituri de rachiu ca să mi se facă milă, chiar dacă în cabina macaralei mîinile îmi degerau pe manetele din fier, înghețate bocnă. Îi priveam cum se strîng lîngă focuri și bat din picioare, cum gesticulează cînd se ceartă, cum își tot potrivesc căciulile pe urechi și dau de la unul la altul cîte-o țigară, fără să fie sigur cine fumează și cine nu, fiindcă fumul se confunda cu aburul respirațiilor. Cîștigau și ei o pîine pe șantierele Sovromului.

De fapt, n-o cîștigau, ce Dumnezeu! le era dăruită de comuniști, băieții ăștia inimoși, care ar fi putut să-i înscrie în inventarul înfrățirilor agricole, în rînd cu caii și cu vitele. Parcă în cazul meu n-au pus suflet... M-au învățat meserie. Om în toată firea, după ce mi-au luat casele, fabrica, via, tablourile, bijuteriile și banii, m-au făcut macaragiu. Și lui Pascal, o splendoare de setter irlandez, un prinț, i-au tras un glonț în cap în timp ce se lipise de genunchiul nevaste-mii, pe-o canapea. S-a întins mai lung ca de obicei, un fir de sînge pornit de sub ureche a găsit drumul spre piept, pînă la smocul alb de blană, ochii i-au rămas întredeschși, exprimînd ceva ce comuniștii nu vor putea să înțeleagă niciodată. Paraschiva a țipat, dar n-a fost un țipăt, ci așa, o pustiire, un sunet care nu aparținea corzilor vocale, iar ei au rîs și au continuat să scotocească prin bibliotecă, unul i-a strigat: ce-ai, cucoană, n-ai văzut că voia să te muște?! La minus nouă sau paisprezece sau douăzeci de grade, memoria mea suferea însă un șoc termic, multe nu mai contau, îmi aminteam doar paltonul de vizon. Venisem acasă cu trăsura, după prînz, era imediat după Sfînta Marie Mică, și am întîlnit la poartă un individ slăbănog, fără cîțiva dinți, cu părul dat cu untură, sigur nu cu briantină, tocmai ieșea cu un balot de haine, ezita, nu știa dacă să mă ocolească sau s-o rupă la fugă, spunea întruna că doamna e tare milostivă. Și era. Am recunoscut în brațele lui paltonul, cîteva costume, o pijama de mătase la care-o deranjau nasturii, hanoracul pentru schi. Pe Paraschiva am zărit-o în pragul ușii, zîmbitoare, încercînd să alunge zăpușeala cu un evantai. Nu mi-am folosit bastonul, nici pumnul, am scos portofelul și i-am plătit birjarului două curse, una încheiată și alta în avans, apoi l-am ajutat pe șmecherul ăla să urce și, cu spatele la soția mea, l-am înjurat de mamă. Dar pe un asemenea ger, invariabil, mi se făcea dor de palton. Mai ales că bocancii canadieni, la a căror naționalizare nu se gîndise nimeni, își pierdeau însușirile protectoare. Picioarele mi se transformau în sloiuri, rinichii mă dureau din ce în ce mai tare, pînă cînd prin ianuarie, spre sfîrșit, n-am mai putut răbda și m-am pișat de la înălțimea cabinei. Jetul și pata de jos, aflată la mai mult de zece metri sub mine, pe zăpadă, n-aveau culoare gălbuie, ci una roșatică, cum e căpșunica. Noroc cu rachiul. M-a ajutat să uit și să mai rabd cîteva zile. Consumat în cantități serioase. Era din mere pădurețe și-l cumpăram de la un țigan peltic, un acordeonist care nu-mi cerea bani, ci plăci de gramofon. De altfel, cît am lucrat ca macaragiu, am făcut praf întreaga colecție. Numărase peste șase sute de discuri. Prea rău nu mi-a părut, fiindcă în spital te copleșea căldura. Primisem o pătură

deșirată și murdară, dar soba înghițea atâtea lemne, încît noaptea mă visam la baia publică, în camera pentru saună. Pe deasupra, de cîte ori ardea focul, fumul se strecura prin crăpăturile teracotelor și invadea salonul, împărțind puțină intimitate. Figurile din celelalte paturi nu deveneau invizibile, însă se îndepărtau, se diluau, ajungeau să fie, slavă Domnului, totuna cu decorul. Rămîneau doar glasurile, cu tot felul de tonuri și inflexiuni, discuțiile infinite despre război, legume, crize de ficat și femei, care întreceau efectul oricărui medicament. Dintr-un motiv simplu: teatrul radiofonic mi-a provocat întotdeauna somnolență. Mă dădeam în vînt după o singură voce, cea a lui Ghiță, pentru că dacă n-ar fi fost el, frigul ar fi luat în stăpînire încăperea uriașă în care zăceam, la fel cum făcuse cu restul spitalului. Ghiță, un tapițer suferind de insuficiență renală, n-avea nici o vină că fratele lui era maior de Securitate, în schimb cărbunii țineau cont de acest lucru și se buluceau în soba noastră. Paraschiva m-a vizitat abia în martie, convinsă fiind că a sosit momentul slujbei de maslu. Era îmbrăcată în negru, de la botine pînă la șalul de cașmir, iar chipul ei, chiar și-n așa o împrejurare, avea străluciri de marmură. Știam că soției mele, în călătorii, nu-i plac bagajele voluminoase și nu m-a supărat afișarea prea timpurie a doliului. O însoțea un preot tînăr, aflat după toate aparențele într-un post prelungit, blond, deloc vorbăreț. Mă cercetau cu compasiune, întrebîndu-se probabil unde a ajuns partea din mine care a și părăsit lumea aceasta. Erau drăguți, dar i-am dat afară după un singur minut. Fiindcă nu-mi aduseseră flori. Nici ghiociei, nici frezii, nici măcar imortele. Au plecat în liniște, cu pioșenie, așa cum se cuvine să te retragi din cimitir după ce-ai aprins candela din cavoul familiei. Oftînd, Paraschiva a închis ușa la fel de încet cum o deschisese, în prag trebuie să fi rostit Amin. Cît privește urina mea, ea și-a recăpătat claritatea originară pe la mijlocul lui aprilie. Dintr-odată. Era o zi de miercuri cînd hematiile s-au retras cumiņi în vene și artere, în vasele subțiri răspîndite prin țesuturi. Tînărul doctor și-a șters apăsător lentilele ochelarilor și a studiat mirat, minute bune, lichidul colectat în borcan. L-am imitat de nenumărate ori în săptămîna care a urmat, la closet, în cabina mizerabilă unde admiram nuanțele gălbui răsfirate pe faianță, delicate, ca de limonadă. Fusesem depozitat de-un rinichi, dar era o pierdere rezonabilă de vreme ce cireșii din curtea spitalului se albiseră, invadeți de-o puzderie de flori mici, fragile ca fluturii. Și iarba crudă înconjura clădirea din spatele pavilioanelor, dîndu-i un aer suportabil. Într-un decor înșorit, vioi, poate că ieșirea lui Ghiță de acolo, în coșciug, ar fi arătat altfel. În

primul rînd, noi toți, strînși la ferestrele salonului, n-am fi privit morga ca pe-o construcție respingătoare, nici n-am fi tăcut cu ațita încrîncenare. Apoi rudele lui, adăpostite sub umbrele și pelerine, atente să nu se înfunde în noroi pînă la genunchi, s-ar fi putut gîndi măcar o clipă la locul cu verdeață pe care-l pomenise popa. Am părăsit spitalul primăvara. Cu două sacoșe în mîini, cu certificatul de pensionare într-un buzunar și cu niște ghetete sparte în picioare. Despre bocancii canadieni mi s-a spus că se rătăciseră pe la magazie. Tînărul doctor, alergînd, m-a ajuns din urmă la capătul aleii centrale, aproape de poartă, paloarea îi dispăruse datorită efortului și două pete purpurii îi pigmentau obrazii. M-a condus la braț pînă în stradă, susținînd că-mi datorează foarte mult. I-am răspuns că mai degrabă eu îi sînt dator, dar că în acel moment nu mă pot achita. A surîs. Săracul! Am aflat mai tîrziu că s-a sinucis la Canal, în al cincilea an de închisoare. Se spînzurase cu o funie împletită din bucăți de zeghe, la spălător. Cum n-aveam ce să caut în alt loc, am redescoperit aici cît de inimoși sînt comuniștii. Unsprezece copii, i-am numărat, jucau leapșa în mica livadă de meri, balconul de la etaj era năpădit de rufe întinse la uscat, iar la parter, pe terasă, niște femei curătau fasole, sporovăind, cu o cloșcă cu pui printre picioare. Una dintre ele m-a sfătuit să zic bogdaproste, alta mai în vîrstă, grasă, m-a întrebat de ce naiba n-am murit, fiindcă i se însura băiatul și pusese ochii pe camera mea. N-am înțeles dacă glumea sau nu, sigur era că-n casă se mutaseră cinci familii, iar Sfatul Popular încă ne îngăduia și pe noi, cu chirie, la mansardă. În odaia asta. În care fuseseră înghesuite atîtea lucruri. Am recunoscut un fotoliu din vechea bibliotecă, un dulap, masa de toaletă rămasă fără oglindă, pendula, cîteva icoane. Nu se aerisise de mult și praful se întinsese ca o peliculă tristă, chiar și plicul care mă aștepta pe-o etajeră a trebuit suflat și scuturat înainte să-l deschid. Paraschiva, folosind o cerneală violet, mă înștiința că a ales viața întru Domnul. Îmi cerea să nu o tulbur și mă povățuia să nu sparg peretele nordic al pivniței. Se îngrijise ea mai înainte. Așa sînt vremurile, scria, și răcoarea serii m-a făcut să îmbrac înapoi haina pe care-o agătasem într-un cui. Dacă n-ar fi donat colierul de perle, adăuga, maica stareță n-ar fi primit-o în mînăstire.“

SCENA 3: *Învîrte între degete piciorul paharului gol. I se pare că pe fereastră intră fum de la un foc de frunze, un semn al timpului care a fost și care urmează să mai vină.*

„Nu mai schimbăm o vorbă de șase ani. Înainte aveam dulăpiorul jos, pe hol, îl țineam închis ca ripostă, fiindcă îşi pusese prima proviziile sub lacăt. Când coboram, îl deschiam cu cheița, luam ce-mi trebuia dinăuntru și mă duceam să gătesc și să mănînc în bucătărie. Trăgea cu urechea la ușa ei, auzea bocănitul bastonului și pașii îndepărtîndu-se, zgomotul de vase și tacîmuri, apa curgînd la robinet, știa cînd poate ieși să cotrobăie și să aleagă ce-i place din dulăpiorul meu. De obicei fura dulciuri și fructe, foarte rar brînză. Într-o zi am imitat sunetele alea, am bătut cu bastonul în podea și-am lipăit cu papucii pe loc, tot mai încet, am surprins-o cum apare din cameră și-și umple o ceașcă din borcanul cu miere. Cînd m-a văzut, a țipat ușor și a ridicat mîinile. Mierea i s-a vărsat pe rochie și pe jersey, ceașca s-a ciobit la toartă, borcanul s-a făcut țandări. Am rîs. De atunci nu mi-a mai dat bună ziua. Ce ți-a spus? Că ești ignorant sau păgîn, nu? Să nu te superi pe Paraschiva.“

Dintre călugării, învățăceii și lucrătorii de la Piatra Roșie (și se strînseseră mai mult de douăzeci de suflete de cînd venise vara și începuseră să zugrăvească biserica și s-o acopere cu șindrilă), băiețandru acela, un ajutor de-al dulgherului, mai mereu cu pantalonii suflecați și cu rumeguș în sprîncene, a fost cel dinfii care a văzut moțul negru-albăstriu. Se întorsese alergînd din oraș, unde-l trimiseseră după o lamă nouă de ferăstrău, o daltă și niște clei, nu s-a oprit lîngă schele sau lîngă barăci, a continuat să urce, l-a găsit pe părinte în partea de sus a poienii, pe tăpșanul însořit unde citea întotdeauna după prînz și, cu respirația tăiată, i-a vestit grozăvia de la cetate. Onufrie l-a privit cum gîfîie, cum gesticulează de parcă ar fi căutat cuvintele cu mîinile, l-a ascultat vorbind împiedicat, cu pauze mari, despre un potop de oase de om care nu se prăvălise din cer, ca ploaia, ci ieșise din pămînt în apropierea unui zid surpat. N-a pus întrebări, nu l-a întrerupt, și-a scos încet pălăria de pai și, închizînd ochii, făcîndu-și trei cruci mari, a strîns-o la piept. Ucenicul s-a închinat și el, tăcînd deodată, nu pentru că n-ar mai fi avut ce spune, ci fiindcă după o tulburare atît de mare, care-l zăpăcise, a doua îl amușea. Șuvițe smolite se ridicau din creștetul părintelui, străine de părul lins, alb ca smîntîna, apoi au început să se decoloreze, să se înmoaie ca florile ciupite de ger, lăsînd să curgă o zeamă vineție. După un timp, care poate să fi fost jumătate de minut sau un sfert de ceas, Onufrie și-a potrivit pălăria așa cum îi plăcea, lăsată pe ceafă, a agitat către vale degetul arătător, amintind că *de trei ori s-a pogorît Maica Domnului din ceruri ca să-i arate sprijin și încredere*, s-a grăbit să ia din coliba lui stiharul, patrafirul și cădelnița, a intrat și în micul paraclis pentru cîteva lumînări și, împingîndu-l de la spate pe băiat ca pe-o oaie beteagă, a pornit să vadă ce era de văzut și să tămîieze osemintele de la castrul roman.

Cifra 2 poate fi uneori începutul, originea, deși, în ordinea formală a numerelor, 1 se află la locul lui. În asemenea situații, 1 apare ca o

consecință, are înțeles doar dacă 2 există. Iar acest paradox al matematicii, mai degrabă rod al intuiției mistice decît al deducțiilor carteziene, a fost regula cu care Gherghe (mai tîrziu Onufrie) a înțîmpinat coborîrile protectoare ale Fecioarei din azuriul bolții. Propriu-zis, fără să fi avut loc cea de-a doua apariție a Sfintei Născătoare în viața lui, prima ar fi trecut neștiută, ar fi fost un miracol irosit. A trebuit ca Ea să se întrupeze la gura unei mine, cu o înfățișare suav-autoritară, într-o simbătă, 16 mai, chiar la ieșirea din galerii a deținuților, pentru ca gîndurile lui să alunge ignoranța și să pătrundă taina unei întîlniri anterioare. Onufrie prăznuiește în felul lui unic acea zi, adăugînd la fiecare an scurs cîte-o nouă creștătură de cuțit pe arătătorul de la dreapta, tocmai fiindcă prezentul orbitor de atunci (datorat prezenței orbitoare) îi luminase trecutul și, în bună măsură, viitorul. În săptămînile de după evadare (cînd recăpăta cîte puțin din numele monahal răpit de anchetatori și gardieni) a trăit ca o sălbăticiune, ascunzîndu-se ziua în văgăuni și desîșuri, mergînd noaptea doar cînd luna nu era în putere, ocolind satele și tîrgurile, chiar și stînele și sălașurile din livezi și fînețe, ținîndu-se departe de poteci, de șosele și de calea ferată, trecînd rîurile și bălțile de-a dreptul prin apă, în locuri pustii, niciodată pe poduri, ferindu-se de oameni, fie că purtau uniformă, fie că nu. Nu se grăbea să ajungă undeva anume, la un soroc precis, era un fugar mulțumit cu soarta lui imediată și cu adevărul care i se dăruise de curînd. Vara timpurie îl ferea de frig; era vremea leurdei, a roiniței, a spanacului ciobănesc și a bureților negri crescuți pe fagi și pe paltini, așa că nu îndura foame; i se redeșteptaseră simțurile și instinctele de copil de pripas învățat să se descurce singur, iar peste ele, întărindu-le, se așezase sentimentul binecuvîntării primite din înalturi. Dacă cineva i-ar fi luat urma culegînd smocurile de păr negru-albăstriu retezate și abandonate din patru în patru ore, ruta lui, una atipică și aleatorie, în primul rînd pentru că avea punct de pornire, dar nu și țintă, ar fi semănat la transpunerea pe-o hartă cu mîzgăleala pe hîrtie a unei fetițe răsfățate, în care liniile se întretaie, ba sînt oblice, ba curbe, se duc către dreapta ca să revină la stînga, urcă și coboară brambura. Pribegia aceea, în care timpul n-avea măsură, i-a îngăduit însă să descopere și altceva decît ținuturi noi. Bucuria și afecțiunea, așa proaspete cum erau, născuseră mai întîi întrebarea dacă nu cumva, înainte de înfiriparea memoriei, descinderea salvatoare a Mariei fusese precedată de-o alta. Se temea de păcatul trufiei și a șoptit sute de rugăciuni, îngenunchind oriunde îl cuprindea această frică, pe ierburi

și vreascuri, pe glodul arăturii ori pe mușchi moale de pădure, pe mușuroaie de cârtiță sau în noroi. Întrebarea s-a preschimbat încet, încet în părere, dar probele lipseau, așa că a fost nevoit să caute argumente. Și, într-una din nopțile fără nori, cu lună scăpărătoare, în care nu-și îngăduia să iasă din ascunziș, a apelat la reducerea la absurd. Nu cunoștea noțiunea, dar a presupus ca un elev silitor că Maica Domnului n-ar mai fi intervenit niciodată în biografia lui pînă să fi ajuns în lagărul de muncă. Și, așa închipuind lucrurile, neatînse de pronie, ce s-ar fi întîmplat? Și-a dat seama deodată, stînd lungit într-un lăstăriș de arini, cu stele risipite deasupra, palide, cu unul din obraji sidefui, iar cu celălalt întunecat, că ar fi murit. S-ar fi stins ars de soare, pe-un alt pat de crengi, tot încercînd să se elibereze din pînza albă în care-l învelise mama cea adevărată, țipînd pînă n-ar mai fi avut vlagă să miște brațele și piciorușele înfășate. Or, el încă trăia... Nu era asta dovada că Sfînta Născătoare pășise acolo, pe prundișul rîului, unde-l părăsise Stanca (al cărei nume Ei nu-i putea fi străin, împreună cu chipul și cu faptele)? Sărise din culcușul lui fără să observe pițigoiul și prigoarea care tresăriseră și-și luaseră zborul, țîșnise prin frunzișul țepos, fugise pe o coastă lutoasă, apoi pe muchia unui deal, urmărit parcă de razele lunii, strigînd întruna și cît putea de tare, nu cuvinte, ci prelungiri șuierate ale vocalelor, uneori se împiedica și cădea, dar se ridica și fugea mai departe, fugise și strigase pînă cînd siluetele lucrurilor, copaci, dîmburi, vii, un cătun adormit, linia frîntă a zării, o moară, începuseră să se învîrtă în jurul lui, ca-n scrînciobul acela din bîlciul unde mersese demult cu baba Vuța și unde învățase că e lăsat în pace dacă umblă cu capul acoperit. Și se prăbușise. Pe-un umăr, în leșin, peste niște tulpini de măselăriță. Și-a revenit tremurînd, cu fața zgîriată și murdară, lacrimile se amestecau cu praful și cu pămîntul fărîmițat de pe pleoape și pomeți, își rănise bărbia, și în pielea zdrelită, sîngerie, licăreau pietricele. Nu s-a ridicat, s-a strîns covrig ca un cîine ud, plîngea cu sughițuri, știind de-acum că Maica Domnului trebuie să fi cercetat întinderile din susul și din josul rîului pentru a se convinge că prin preajmă nu calcă picior de om, trebuie să-l fi luat în brațe și să-l fi legănat o vreme, să-l fi scăpat de scutec și de spurcăciunile popoului, să-l fi spălat în apa călduță care băltea pe lîngă mal, doar nu era să-l afunde în șuvoiul rece ca gheața, se poate să-l fi șters și să-l fi învelit cu o bucată sfîșiată din cămașa ori din fusta Ei și, înduioșată de scîncete, să-i fi dat sîn. Același sîn din care a supt și Fiul sau celălalt? ascultase un cîntec de leagăn auzit și de El sau altul? pulpa lui de nou-născut, cea

stîngă, fusese lăptoasă, străvezie sau trandafirie ca aceea a Pruncului, pe care mai tîrziu, în ajunul Sfinților Mihail și Gavril, o înțepase cu vîrfu foarfecii? Plînsul nu i se potolea, fiindcă Gherghe afla imaginîndu-și, se topea și deopotrivă se speria de cutezanța celor imaginate și aflate. Iar lacrimile erau altfel decît lacrimile celelalte, de la Mînăstirea Neamț, deși acelea, prin stăruința și prin abundența lor, făcuseră să mucegăiască un colț al covorașului din fața sfintei icoane pe care mai întîi o împunsese și apoi o venerase. A adormit plîngînd, cu genunchii lipiți de piept, prinși între coate, părănd mult mai mic decît ajunsese să fie. S-a trezit nu cum s-ar fi putut întîmpla, cînd soarele era sus și dogorîtor, ci imediat după ce se lăsase roua, încît găsise alte picături pe frunte și pe haine, de data asta nu rodul ochilor lui. De sete, cu o frunză făcută căuș, aduna bobițe de apă de pe firele de iarbă, dar nu uscăciunea gîtului îi dăduse atîta răbdare. În locul întrebării aceleia care-l măcinase zi după zi (mîncînd, înceta cîteodată să mai mestece și rămînea secunde bune, dacă nu minute, cu gura deschisă și cu dumaticatul neînghițit; se oprea tot mai des în mijlocul vreunei rugăciuni, pierzînd șirul cuvintelor, fiind obligat s-o ia de la capăt), o întrebare care se transformase pe nesimțite în părere (urmărindu-l și ea pretutindeni, în adăposturile lui diurne ori în drumurile vegheate de întunerice), în locul amîndurora mai degrabă, al întrebării și al părerii cu care-și însoțise ultima înserare, de fapt toate serile, multe, dinainte și de după Drăgaică, se ivise peste noapte certitudinea că Preacurata s-a mai îngrijit o dată de el, acolo, pe prundișul rîului, destule ceasuri, pînă cînd a zărit în depărtare încă o femeie, o muritoare, cea care avea să-i fie mamă adoptivă. Îl usturau zgîrieturile de pe obraji, pietricelele din bărbie fuseseră acoperite de o umflătură cît o prună, cu coajă stacojie, îl durea o gleznă, surd, călcase strîmb în alergare sau o sucise la una din căzături. Cîte se petrecuseră de fapt și nu le simțise! Ramurile tăioase care-i plesniseră fața, panta abruptă a dealului, tusea care-i întrerupsese din cînd în cînd strigătele, bătaile inimii fericite peste măsură, dar pusă la grea caznă de fuga lui năucă, loviturile, țărîna care scrișnise între dinți, riscul de-a nu scăpa neobservat bicisnicilor și de-a fi prins. Sosise timpul să-și taie moțul din creștet și a tresărit ca niciodată cînd a scos din buzunar foarfeca primită în copilărie de la Popa Nae. A strîns-o în palmă, a vrut o clipă s-o arunce, dar a renunțat, fiindcă, înainte de-a mai fi un obiect util, foarfeca aceea care tulburase pacea micului Iisus, scrijelind uleiurile unei icoane, devenise o sursă de penitență și de neuitare.

O convingere nu mai e nici presupunere, nici frământare. E o convingere. Ea, de obicei, nu încheie o perioadă de nesomn pentru a aduce tihnă și reverie, ci provoacă alte presupuneri și frământări. Iar Gherghe, care folosise fără știre metoda reducerii la absurd și reușise să ducă demonstrația la bun sfârșit, constata uluit câte noi îndoieli, temeri și iluzii se nășteau dintr-un fapt cert, tocmai descoperit. Își spunea bunăoară, cu spaimă, că detaliile imaginate într-o chestiune sigură, cum era acea primă osteneală a Fecioarei de-a nu-l lăsa să piară, ar fi putut fi rătăcirii blasfemice ale minții lui. Cea dinții pogorîre se petrecuse aievea, era neîndoielnic, dar felul în care-și reprezenta minunea nu era un păcat? Cu ce temei ajunsese să creadă că Sfînta Născătoare îl desfășase și-l curățase de murdăriile dosului? de ce-ar fi fost nevoie ca Ea să-și sacrifice veșmintele și, mai ales (oh, Doamne, asta îl obliga la post negru), de ce să lase buzele lui să-I atingă și să-I cotopească sînul? de ce buzele Ei să fi îngînat cîntece de leagăn? Pe urmă intra într-un hățiș de ipoteze și năluciri, legîndu-le unele de altele, potrivit sau nu. Suportase mai bine decît alții adîncurile minei de cupru și închisoarea de deasupra: liftul-colivie, galeriile strîmte și mocirloase, luminile blege ale lămpașelor, stîncă ruginie pe care-o mărunțeau cu tîrnăcopul, veninul gardienilor, spectacolul firilor și al comportamentelor în zeghe, care aducea laolaltă văicăreli și înverșunare, turnătorii, meschinărie, lingușitorii, camaraderie, gentilețe și milă. Or Preacurata hotărîse să-l cruce, chiar dacă el se obișnuise cu răul și-i rezista. Era, de bună seamă, un argument în sprijinul celeilalte descinderi divine, prima, fiindcă e diferență mare între greu și grav, iar dacă Ea îl scăpase din lagărul de muncă, dintr-o situație grea, cu atît mai mult trebuie să-l fi ajutat într-o împrejurare gravă, pe malul rîului, cînd s-ar fi prăpădit nenumit și nebotezat. Și mai era ceva. Nu cumva, la mină, moartea îi dăduse iarăși tîrcoale fără ca el să fi bănuît? poate avea să fie prins sub vreun tavan surpat ori să cadă într-un puț, poate unul din gardieni, sătul să mai amenințe și să înjure, urma să se joace cu pistolul și chiar să apese pe trăgaci... Iar Maica Domnului, a cărei privire nu aștepte și pe toate le cuprinde, nu numai ce-a fost sau ce este, ci și ce va să vie, se grăbise să-l ferească din calea femeii hîde, care-l amenința cu coasa. Ideea îi plăcea, era ca mierea, dar nu trăda încă o dată vanitate nemăsurată? A înțeles apoi după un asfințit tîrziu, cum sînt încă la începutul lui iulie, culegînd fragi la hotarul întunericului, că ajunsese cu judecata într-un punct înșelător. Ca și cum s-ar fi găsit la o răscruce, tot socotind încotro s-o apuce, neputincios să aleagă, pînă

cînd s-ar fi suit în vîrfurile unui copac mai răsărit, un stejar sau un plop, și ar fi observat uimit că drumul care se deschide spre sînga nu e nici mai lung, nici mai anevoios decît cel care pornește la dreapta și că amîndouă duc în același loc. Încercase ceva vreme să deslușească dacă Ea se arătase pentru a-l salva de la moarte sau doar pentru a-l scuti de suferințele închisorii, de lehamite, dar răspunsul n-avea însemnătate. Oricum ar fi stat lucrurile, consecința era una singură: Fecioara Maria părăsise de două ori odihna și verdeața cerurilor ca să-l știe rămas în viața pămîntească, o făcuse cu un scop, cu un plan, alegîndu-l dintre mulți, unealtă în mîinile Ei ziditoare. Strivea fragii cu vîrfurile limbii, în cerul-gurii, în pungile obrazilor, în spatelul dinților, înghițea sucul dulce-acrișor și abia mai tîrziu restul și nu era în stare el, Onufrie, căruia îi spusese și Gherghie și Moțatu, să pătrundă taina Născătoarei Pruncului Sfînt. Descoperind ce descoperise, nu mai fugise orbește pe pante ori pe culmi, deși erau destule în trecătoarea aceea din munți, nici nu strigase și nici nu chiuiase, ca să-i sune smintit ecoul, umbla de-a bușilea prin beznă, încet, pipăind ierburile cu toate cele zece degete, căutînd și adunînd în pumn ceea ce credea că sînt micile fructe de pădure, mestecînd și înghițind frunzulițe, pietre, furnici, petale, gîndăcei crustoși pe care dacă i-ar fi cercetat la lumina zilei i-ar fi găsit verzi ca fluorina (cu atîta lucru se alesese de la mină, cu numele și sticlirile unor minerale), gustul i se păruse dulce-acrișor pînă către răsărit, iar datoria lui i se părea a fi să se țină departe de păcate, să supraviețuiască cu propriile puteri, prevăzător, pentru a n-O mai sili să-l apere de pericole, să-I aștepte răbdător semnul și pogorîrea din urmă, a treia, în care avea să-i arate sprijin și încredere și să-l învrednicească cu misiunea Ei. Pe firul văii se stîrnise la un moment dat vîntul, unul rece, jilav, anunțînd ploaia sau poate numai zorii, i se făcuse frig și se rezemase de trunchiul unui brad, la adăpost, amintindu-și cu un fel de mirare că în ajun, înainte să fi rupt primii fragi, fusese gata să-și continue călătoria printr-o nouă noapte. Ce mai mărșăluise! Șapte săptămîni, aproape opt, mărînd nu atît distanța față de oamenii în uniformă, cît timpul care îl separa de lumea lor. Și se încheiase. Măcar trupului îi era somn, și brațele, picioarele, pieptul, stomacul moțăiau în voie, lăsînd să vină și să plece tot felul de gînduri înainte ca soarele să fi apărut, cît încă se înviora dîra lăptoasă de deasupra pădurii, printre ele o istorisire care-l privea pe părintele Radafir, șoptită la urechea lui într-o galerie a minei de fratele Arhip, căruia gardienii îi ziceau Buluie Vasile. Preacuviosul stareț, care-i ceruse odată să nu mai arunce pe unde nimerește

smocurile retezate din creștet, ci să le strângă într-un sac și să i le aducă la fiecare întâi din calendar (șase pe zi, patruzeci și două pe săptămână, o sută optzeci în aprilie, iunie, septembrie și noiembrie, câte o sută optzeci și șase în alte șapte luni și o sută șaiszeci și opt în februarie, fără a mai pune la socoteală anii bisecți), avea contract cu un peruchier evreu din Iași, care-și vindea marfa la Bonn și Marsilia. Puțin mai târziu, razele au pișcat ochii lui Onufrie, parcă stătuseră peste noapte în sare.

*

Propriului păr i-a găsit un rost abia în munți, unde, în afara iedului de capră neagră găsit mort printre stînci (din blana căruia își croise o căciulă), n-a mai profitat de darurile vreunui animal, fie să-l fi tuns, fie să-l fi muls sau să-i fi fript carnea, fie altcumva. La începutul toamnei, meșterise o vîrtelniță, fusuri și tot ce-i mai fusese trebuincios pentru a transforma moșurile negru-albăstrii în gheme pentru croșetat, iar din coastele iedului, lăsate la umbră și apoi într-un șuvoi tumultuos, să se spele bine, făcuse un fel de andrele, cu care în timp (și ce de timp!) a împletit mănuși, ilice, un fular, ciorapi, o pătură, două pulovere și chiar un peretar pentru grota lui, pe care a scris *Crezul* cu infuzie de gențiană. La drept vorbind, și rufăria lui intimă era lucrată din părul care-i creștea neconținut și trebuia tăiat din patru în patru ore. Ar fi putut, de-a lungul atîtor ani, să renunțe la izmene, dar apucase să citească odată, după ce deprinsese literele și înlănțuirile lor, *Rînduielile cuviosului Pahomie cel Mare*, așa cum fusese tălmăcită la Mînăstirea Dobrușa, în 1929, scrierea Sfîntului Teofan Zăvorîtul. Și ținea minte mai întâi din cărțulia aceea că „vai aceluia care, lepădîndu-se de lume ca să se sfințească Domnului Iisus Hristos, nu viețuiește potrivit făgăduințelor date Lui!“, iar apoi faptul că însuși stăpînul tabeniților se îmbrăca în straie din păr aspru, încingîndu-se pe deasupra, pentru a răcori fierbințelile trupului bărbătesc. Acolo, printre stîncile la care nu suia nimeni, nici ciobanii cu oile lor, nici oamenii în uniformă, nici călătorii atrași de priveriști și necunoscut, Onufrie, așa cum evadase din lagărul de muncă, fără vreun rucsac în spate ori vreo boccea pe umăr, ducea lipsa multor lucruri, dar, înainte de toate, a Bibliei, căci dacă ascunsese una în cîlții saltelei din dormitorul închisorii, mică, cu litere cît puricele, nu-i dăduse prin cap să o poarte asupra lui și în mină. Și s-a apucat să recompună cu mîna lui ceea ce memoria îi mai aducea în vîrfurile penei de uliu (o peniță sau o pană de gîscă nu se putea imagina la asemenea

înălțimi), folosind pentru cerneală un ulei de afine, iar ca hîrtie coajă de molid, pe care-o presa cu grijă diminețile și o stivua așa cum e uscată cheresteaua. S-ar putea zice că a apărut în cei șaisprezece ani petrecuți acolo o Evanghelie după Onufrie, un text bizar, abundînd în scene și trimiteri la Sfînta Fecioară, în realitate un morman, de fapt mai multe mormane, zeci, cîțiva metri cubi (noroc că se aciuiase într-o groță încăpătoare, în care fusese destul loc pentru depozitare), de fișii de lemn, bucăți de scoarță scorjite și crăpate cu vremea, adunate chiar de cel care caligrafiasse pe interiorul lor, într-o versiune fără precedent, Sfînta Scriptură. Operațiunea aceasta, efortul aducerii aminte, al creației, al pregătirii suportului de scris și al scrisului însuși, a umplut o bucată de timp uriașă, cu anotimpuri, cu hrană și odihnă, cu meditație, cu contemplare de sus a lumii de jos, cu grija de a nu lăsa semne ale supraviețuirii în acele locuri, cu fascinația de a ridica ochii spre a descoperi ceva și mai sus, cu așteptarea calmă, uneori precipitată, a celei de-a treia pogorîri a Preacuratei, pururea mireasă, Cea care avea să-i încredințeze proiectul și vrerea Ei. E bine că Onufrie, pe care-l botezaseră Gherghe și mai înainte îl porecliseră Moțatu, a fost singur, auzind numai el ropotul ploii, adierea, șuietul sau geamătul vîntului de pe creste, căderea fulgilor și a frunzelor, zborul, ciripitul și pașii păsărilor, micile păsări de sîncă, cenușii, sperioase, marile păsări de pradă, tot cenușii, sure, neînfricate, plutind pe deasupra hăurilor și a cețurilor. Apa era de la Dumnezeu, din izvoare vremelnice sau perene, din torenți sau din scocurile din piatră umplute de burnițe, apă totdeauna bună de băut, chiar dacă avea gusturi diferite. De udat, nu era obligat să ude prea multe, fiindcă n-avea aplecare către grădinărit și nu plantase cu mîna lui decît nouă tufe de liliac sălbatic, așezate în cruce, cinci pe o linie îndreptată către răsărit și cîte două în stînga și-n dreapta ei, nu lîngă adăpost, ci mai departe, cît să nu pară că ar fi fost mîna de muritor și să nască curiozitate. Cînd înfloreau toate, și au înflorit de șaisprezece ori, credea că Maica Domnului se va apropia să-și desfete nările cu parfumul stins și să-și frece obraji de petalele mărunte. O aștepta zi de zi fără ca obișnuința să-i schimbe nădejdea, Îi vorbea vrute și nevrute, povestindu-I visele ori întîmplările vechi din satul în care-l porecliseră Moțatu și-l botezaseră Gherghe, din orașele prin care trecuse, din mînăstire, din lagăr, Îi mulțumea deseori pentru pogorîrea dintîi și pentru cea de-a doua, O asalta cu speranțe și cu presupuneri. Cîteodată i se părea că norii se legau într-un chip de femeie, semănînd cu al Ei, iar în nopțile senine, fixînd bolta, găsea pîlcuri de

stele care-I copiau trăsăturile. Trebuia să fie pregătit la suflet și la trup pentru ceea ce avea să vină, așa că dădea asprime ajunării și se spovedea des, duhovnic sieși, cerînd iertare în primul rînd pentru cutezanța de-a mărturisi și de-a ierta deopotrivă și abia pe urmă pentru restul faptelor, între care, mereu, pentru neghiobia de-a fi înțepat cu vîrfurile foarfecii pulpa stîngă a Pruncului, într-o icoană, în ajunul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril. Lumînarea pentru spovedanie și cele pentru slujbele din grotă, din fața catapetesmei pe care-o pictase în prima iarnă, erau făcute din ceară de viespi strînsă cu greu și cîte puțină de prin scorburi, afumînd cuiburile și suportînd înțepături cu nemiluita. Celelalte lumînări le fabrica din rășină, după același procedeu ca pe primele, topind-o la foc și turnînd-o după aceea în tulpini subțiri și drepte de soc, golite de măduvă, în care strecura încet, încet, ca fitil, fire din fosta lui zeghe. În ceea ce privește cuminectura, în absența strugurilor învățase să scoată vinul din zmeură, dar nu-și îngăduia să ia sfînta împărtășanie imediat după ce se spovedea, ci se pedepsea singur, cu severitate, ca un călugăr care descoperă păcate la tot pasul și caută trepte noi ale pocăinței. Odată, Onufrie și-a poruncit lui însuși să bată cîte o sută de mătănii, vreme de douăzeci și unu de zile, fiindcă îi vorbise unui urs, în postul Sfinților Petru și Pavel, cînd își impusese pravila tăcerii. Culegea coada-calului într-un luminiș mocirlos, aplecat pe vine și cu gîndurile în altă parte, ursul apăruse dintre urzici fără să-l fi simțit, se ridicase în două labe și urlase cumplit, îl scuipase și-i dăduse de cîteva ori roată, iar el, uitîndu-și obligația, îl potolise privindu-l drept în ochi, cu arătătorul de la dreapta în vînt, așa cum avea să-l tot agite mai tîrziu, cînd va fi purtat pălărie de pai, spunîndu-i dintr-o suflare descîntecul pe care-l spunea mama lui adoptivă cîinilor turbați, un șir de vorbe ritmate și păgîne pe care n-ar fi crezut că le mai ține minte. Sălbăticiunea se lăsase pe picioarele din față și stătuse locului, pe urmă se lungise pe burtă, cu gîtul și bărbia întinse pe pămînt, scoțînd un sunet gudurat, ca un scîncet. Cînd Onufrie i-a întors spatele și a plecat, ursul l-a urmat supus, la o distanță de patruzeci de pași, fără să se apropie mai mult sau să se îndepărteze prea tare de-a lungul unei săptămîni, așteptîndu-l nopțile în fața grotei, în iarbă, și însoțindu-l ziua în preumblările lui după lemne și ciuperci, după apă, rășină și ceaiuri, părăsindu-l doar după ce fusese alungat cu pietre și strîmbături (sudalme n-a auzit), fiindcă stăpînul lui voia să aștepte în singurătate cea de-a treia pogorîre a Fecioarei și porunca Ei. Au fost canoane mai blînde ori mai grele pe care și le-a impus de-a lungul

pustniciei, cum sînt toate lucrurile pe lume, de la mersul desculț și repetarea la nesfîrșit a vreunei rugăciuni pînă la căratul în spinare al unei cruci butucănoase din lemn de fag și prelungirea postului negru de la crai-nou la lună plină. Pînă și singurătatea lui a avut nuanțe, demonstrînd grămăticilor că adjectivul *deplin*, cu forma lui feminină (care corespunde singurătății), suportă grade de comparație. Căci una fuseseră vremurile cînd uitase de existența semenilor și alta cele în care întîlnea, chiar și rar, semnele lor: urme de bocanc, cîte un muc de țigară, o sticlă goală care păstra mirosul de țuică, un rahat uscat, înconjurat de frunze de brusture ghemotocite și mînjite. Își creștase deja cu foarfeca șapte linii pe deget, ultima încă aducea a rană, și nu a cicatrice, ceea ce însemna că se scurseseră cam șapte ani și un sfert de la apariția Fecioarei la gura minei de cupru, cînd undeva departe, pe un vîrf de care-l separau nenumărate văi prăpăstioase, oamenii începuseră să construiască ceva. Nu-i zărea, distanța era prea mare, nici nu înțelegea ce fac, distingea o gîlmă ca o aluniță sau un furuncul pe un umăr puternic, un punct care devenise licăritor și pe lumină și pe întuneric, cînd ei trebuie să fi bătut foi de tablă pe acoperiș și să fi pornit un generator electric. Mai tîrziu, nu mult după acea zi de 16 mai în care trecea fierul ascuțit pe interiorul arătătorului de la dreapta, ca să iasă din belșug sîngele și să țină o dreaptă socoteală timpului scurs de la ivirea Născătoarei Pruncului Sfînt, fusese a noua oară, ieșise de undeva din pîclă un pilon vopsit în roșu și alb, ridicat deasupra gîlmei aceleia, o probă pentru mulți că era vorba de un releu pentru transmisiuni sau pentru radiodifuziune, un motiv de tulburare și de mîhnire pentru el, care fusese sigur că oamenii de jos înnebuniseră de-a binelea și nu se mai închinau sfintei cruci, ci stîlpilor bălțați. Într-o noapte cu ploaie mărunță și rece, pe cînd încă înșira psalmi din Evanghelia lui pe coaja de molid, tot înmuind pana de uliu în uleiul de afine, a auzit un zgomot ca de tunet și a ieșit să privească furtuna. Afară ploua liniștit, dar pe piscul îndepărtat se vedeau flăcări, ca și cum pilonul și clădirea de la temelie ar fi fost trăsnite. Onufrie suflase în lumînare, își spusese repezit rugăciunile și adormise adînc, cu un fel de zîmbet întipărit pe buze și pe pleoape, doar fulgerul ceresc lovise nesocotita păcătoșilor. În a treia dimineață, pe cînd uda tufele de liliac sălbatic, a găsit la rădăcina uneia dintre ele, chiar a celei dinspre răsărit, o pungă mică, din piele, strînsă la gură cu un șiret. Înăuntru erau un bilet bine împăturit, un creion și o bucată de hîrtie maronie, mototolită, dar curată, pregătită pentru răspuns. N-a avut mult de citit: „Le-am aruncat patru grenade

pe horn. Iartă-mă, părinte!“ . Și a rămas o vreme cu biletul în mână, ca un fluture cucerit cu întârziere de scînteierile exploziilor, deslușind în spatele scrisului neîngrijit și al semnelor de punctuație aflate acolo unde s-ar fi cuvenit să fie că izolarea lui era doar o iluzie, fiindcă ochi străini îl iscodeau din desișuri, de pe țăncuri, din umbra pădurii, îi învățaseră rutele, ceasurile, plăcerile, ghiciseră destule din secretele vieții lui alpine. Prima lui pornire fusese să fugă spre grotă, ca și cum acolo mesajul acela aprig și uimitor s-ar fi șters și lucrurile ar fi redevenit ca înainte, dar a sfîrșit prin a se așeza pe-un bolovan colțuros, trecîndu-și degetele prin barba încîlcită, uitîndu-se cînd în pămînt, la un mușuroi de furnici, cînd la construcția care nu mai fumega, nici nu mai strălucea în soare și nici nu mai susținea stîlpul cu dungi roșii și albe, știind că unui călugăr, chiar dacă a aruncat cu pietre într-un urs, nu-i este îngăduit să izgonească o oaie rătăcită. Cam la o săptămînă, după ce se mai împăcase cu gîndul că un alt suflet de om s-a aciuat în sălbăticia aceea, apucase ciotul de creion (să fi avut patru-cinci centimetri) și-și lăsase mîna să alunece pe peticul de hîrtie maronie. „Eu, nevrednicul preot, cu puterea ce-mi este dată, te iert și te dezleg de toate păcatele“, începuse scrisoarea lui și, înainte de-a ajunge în săculețul din piele și de-a fi ascunsă sub tufa de liliac sălbatic, se întregise cu o binecuvîntare și cu o explicație lapidară despre cum trebuie sorbită sfînta împărtășanie, o înghițitură de vin de zmeură, picurată puțin cîte puțin într-o ghindă seacă, astupată cu un pai. Corespondența lor a fost, de altfel, lungă și intensă, fără să fi depășit vreodată stilul telegrafic și fără ca destinatarul și expeditorul să se fi văzut la față. Unul căuta mila Domnului după ce se încumeta la fapte tulburi, iar celălalt, ca duhovnic, se găsea în fața unor confesiuni pe care nu și le-ar fi imaginat în trecut. Schimbaseră de la bun început locul în care ascundeau misivele, pentru că necunoscutului i se părea că tufele de liliac sălbatic, așa potrivite în cruce cum erau, cinci pe o linie și cîte două la stînga și la dreapta ei, ar fi putut atrage priviri bănuitoare. Și aleseseră drept cutie poștală, una pe care au folosit-o aproape șase ani, o gaură în stîncă ceva mai mare decît pumnul, adîncă atît cît să intre brațul pînă la cot, pe care-o astupau cu o piatră de calcar. În mod obișnuit, astăzi, bărbatului aceuia care-și ascundea chipul, pașii, mișcările, sălașurile, țintele i s-ar spune luptător anticomunist din munți, identitatea lui ar fi pierdută în cenușa timpului și în mirosul muced al arhivei stării civile, nimeni n-ar suprapune un certificat de naștere gălbejit sau o rubrică din *Registrul pentru vii* cu pasaje din

biografia lui, poate trăiește încă și primește o pensie, poate oasele îi putrezesc cine știe pe unde. Atunci, pe cînd împărțeau teritoriile acelea vitrege, legați unul de altul prin epistole rare și concise, a relatat însă cum, într-o cabană, i-a separat pe membrii de partid de ceilalți, i-a pus să ia poziție de dreptți și să cînte imnul regal, în timp ce el le prăjea în ulei carnetele cu seceră și ciocan și-i urmărea înghițindu-le filă cu filă, cu coperti cu tot. A mai povestit, cu nepăsarea lui pentru caligrafie (dar cu respect pentru ortografie și punctuație), cum a tăiat cablul de oțel al unui funicular și cum a oprit partida de table dintre un sublocotenent și un plutonier, perforînd cu un glonț, de la mare distanță, țeasta primului, făcînd-o să cadă chiar în centrul cutiei de joc, cît să arunce pulurile și zarurile pe podeaua birtului în care-și treceau după-amiaza. Spovedaniile lui, așa neobișnuite cum erau, așternute pe hîrtie și nu rostite sub patrafir, în apropierea altarului, nu se rezumau la fapte de arme (unele eșuate, cum fusese planul de deraiere a unui mărfar militar cu însemne chirilice, gonind dinspre est, sau încercarea de-a o salva dintr-o Volgă neagră pe văduva care-l ascunsese în livada ei), cuprindeau și înîmplări fără miros de praf de pușcă, bunăoară tăvălelile cu văduva sub merii și prunii înfloriți, apoi cu rod, cu fructe pîrguite, cu frunzele pălite, desfrunziți, pe urmă înmuguriți și iarăși în floare. Ce e drept, necunoscutul n-a ajuns la iscusința femeilor bisericoase de a-și căuta vini altundeva decît unde le sînt vinovățiile, nu i-a împuiat capul părintelui cu abateri de la strășnicia postului ori de la spusul rugăciunilor, n-a adus vorba, prin mijlocirea creionului, despre o mulțime de lucruri pe care alții s-ar fi grăbit să le facă știute, a ales numai după legea lui ce era de mărturisit, pomenind o dată furtul unui butoiăș cu rachiu și, în cîteva rînduri, tăvălelile lui de unul singur, din clipele cînd îl asaltau pofta și nălucirile în pustietatea dintre stînci. În ceea ce-l privește, la fiecare nouă scrisoare primită (și treceau luni de la una la alta), Onufrie lăsa loc prin purtarea lui la tot felul de comparații zoologice: se strîngea în el ca un arici între țepi sau ca o țestoasă în carapace, despătura răvașele cu teama și curiozitatea unui căprior atent la salturile și pleoscăiturile unei broaște, le rumega conținutul ca un bivol sătul și-l digera greu și îndelung, ca un șarpe pe-un șoarece. Îl ierta întotdeauna pe străin și-l dezlega de toate păcatele, chiar dacă era cale lungă de la blîndețea călugărului pînă la curmarea de vieți ori de la pedepsirea trupului pînă la desfătare. În așteptarea neîntreruptă a Maicii Domnului, Onufrie dăduse peste un fel de Sfîntul Gheorghe, cu chip nevăzut, băutor de tării și cu mädular

învîrtoșat, care se lupta cu balaurul înstăpînit peste orașe și sate, acela care înălțase pilonul vopsit în roșu și alb în locul sfintei cruci și care aruncase călugării, preoții și învățații în temnițe, pentru a-i putea înșela mai ușor pe oameni. Iar dacă răsunau arme și mai curgea sînge (balaurului, dintre atîtea capete, îi era retezat din cînd în cînd cîte unul), atunci trebuia să fie ca la război. Amîndoi, ascet și erou, primul cu trei nume (unul de monah, altul lumesc și o poreclă), ultimul cu numele tănuit (dacă va fi avut vreunul și nu era doar un duh), nu se îndoiau că, la așa vremuri de confruntare, văzduhul se umpluse de ură și de sete de răzbunare (iar norul de praf pe care-l ridicase Volga neagră, dispărînd odată cu văduva, arătase mai amenințător și mai împovărător decît toți norii). Ca vechi combatant înfierbîntat de dogoarea răfuiei, necunoscutul era convins că orice ambuscadă chema la blocadă și orice acțiune provoca represiune, nu din motive care ar fi ținut de rimă sau de alte rigori ale poeziei, ci fiindcă nimic nu întărîta mai mult ca partizanii și ca loviturile lor năucitoare o armată care se credea învingătoare. Nu era departe ziua cînd soldații aveau să împresoare muntele și să ia la scotocit văioagele, grohotișurile, pădurile, tufele, platourile înalte și povîrnișurile, cînd (mulți și deși ca solzii balaurului, își închipuia și Onufrie) aveau să strîngă cercurile căutării înspre vîrfuri, să asmută cîini în toate direcțiile, să împlînte baionetele în mușuroaie și în pămîntul gras al pajiștilor, să aprindă focuri la gurile peșterilor și ale avenelor ca să înăbușe cu fum orice viețuitoare s-ar fi furișat acolo, să treacă prin ciur fiecare palmă de loc, în căutare de urme, dornici să ucidă și să lase corbilor, vulturilor și viermilor un trup înțepenit și rece. Și, pentru ca măcar unul dintre ei să mai știe cerul deasupra capului la sfîrșitul zilei aceleia, era nevoie de prevedere și pregătiri, de imaginarea relelor celor mai mari, ca să le poată fi găsit din timp antidotul, ca la otrăvuri. Străinului nu i se părea destul că foloseau drept cutie poștală o gaură în stîncă astupată cu o piatră de calcar, se temea că, mergînd prea des acolo, tot căuînd mesaje noi, vor sfîrși prin a bate potecă și a se da de gol. Concepușe prin urmare un sistem de semnalizare, pe care l-au respectat cu strictețe de-a lungul anilor, așa încît unul să afle cînd îi scria celălalt, iar bălăriile și iarba să crească în voie împrejurul stîncii, neatinse cu lunile de tălpile ghetelor. Cînd faptele se tot adunau apăsătoare și se cereau cuprinse într-o epistolă spre a fi iertate, pe trunchiul unui brad uscat rășăreau cîteva pălării mari de iască, fixate nici prea sus, nici prea jos, ca să poată fi observate de ochii care le înțelegeau rostul. Cînd tot ele,

faptele, își găseau izbăvirea în cuvintele înșirate de slujitorul Domnului, iasca se muta pe-un paltin prăbușit, din putregaiul căruia se înfruptau fel și fel de gîngănii, pe care le ciuguleau păsări mici, pradă pentru dihori, ulii, rîși și nevăstuici. Cît despre misive, ardeau curînd după ce erau citite, scrumul fiindu-le risipit în apă, să se mistuie. Codul lor secret nu se limita însă la vestirea corespondenței, pînă și țapii avertizau turma printr-un fluierat cînd se iveau primejdii, iar lupoacele înghesuiau puii în gropi și scorburî. Ascunzîndu-și înfățișarea, numele, adăposturile și cărările, necunoscutul își păzea bine pielea, dar nu-l putea lăsa la voia întîmplării pe îngăduitorul lui duhovnic, pe care-l zărise cîndva însoțit de-un urs blînd ca un cățel și-l privise uneori tăindu-și smocuri de păr din creștet și înfundîndu-le în buzunare. Deloc preocupat de precauție și detalii, așa cum nu era preocupat nici de asemănarea tot mai mare cu sălbăticiunile (barba îi crescuse pînă la buric și hainele lui arătau ca o blană răpciugoașă), călugărul se purta ca un copil împăcat cu zilele copilăriei, nu neajutorat, nici inocent, ci nepăsător la vrăjmășia stîrnită printre oameni. Nu ceruse protecție, nici nu și-o dorise vreodată, se întîmplase cumva peste capul lui ca bărbatul acela care copia ceva din Sfîntul Gheorghe să aibă și însușiri de înger păzitor. Și dintr-o brînă sau pe vreun horn abrupt se rostogoleau pietre atunci cînd apărea o amenințare, o creangă de fag era prinsă în coroana unui din molizii știuți doar de ei, iar Onufrie, oriunde ar fi fost, trebuia să se refugieze în grotă și să-i acopere intrarea cu perdele de iederă și cu bolovani dinainte adunați. Iarna, avalanșa era pornită cu bulgări, creanga de fag era înlocuită cu un cocoloș de paie care imita un cuib și iedera cu un pin tăiat, înfipt în zăpadă. Conveniseră și asupra unui semnal pentru grozăvii, pentru situația aceea unică și gravă, amețitoare, în care soldații s-ar fi lipit unul de altul pînă cînd balaurul s-ar fi întrupat din ațîția solzi și ar fi început să șuiere căutîndu-i. Într-o așa împrejurare (năprasnică? necruțătoare?), s-ar fi auzit croncănitul unui corb de trei ori și, după o pauză, de încă două, pe urmă croncănitul s-ar fi repetat cu aceeași cadență, și pe-un perete de stîncă cenușiu, înalt, uscat mai mereu fiindcă stătea cu fața la sud, ar fi început să șiroiască apa și să lucească în soare. Ultima parte a înțelegerii lor, un fel de confirmare a dimensiunii și a iminenței pericolului, presupunea ca străinul să se fi aflat prin apropiere la invazia uniformelor, să fi ajuns să dărîme stăvilarul prin care, mai demult, schimbase cursul unui izvor. Lucrurile, cum vin ele de la Dumnezeu, nu sînt însă împliniri ale previziunilor, așa că războinicul

acela zgîrcit la folosirea gloanțelor și a grenadelor (nu fiindcă n-ar fi avut împotriva cui să le îndrepte, ci datorită precarității rezervelor de muniție) n-a mai apucat să ridice bușteanul așezat în calea apei și, chiar dacă ar fi făcut-o, n-ar fi folosit la nimic, pentru că inamicul îi înconjurase într-o dimineată ploioasă, în care peretele de stîncă era ud, iar soarele, îngropat sub nori. În ziua aceea de neocolit, pe care-o intuise încă de la biletul găsit sub tufa de liliac sălbatic și o acceptase odată cu cuminecătura picurată puțin cîte puțin într-o ghindă seacă, în acea zi despre care, cu fiori, își imaginase atîtea și pe care o tot trecuse în seama viitorului, Onufrie turna lumînări din ceară de viespi, atent să strecoare fitilul în pasta gălbuie. S-a mirat mai întîi de pasărea care orbecăia prin potopul de afară gălăgioasă și neobosită, a scăpat apoi din mîini vasul fierbinte, n-a simțit arsura de pe dosul palmelor, a ieșit în ploaie trăgînd după el mănunchiurile de iederă de deasupra intrării, fără să mai rînduiască unul peste altul bolovanii, a fugit către pîrîul din stînga grotei (cum fusese învățat într-una din scrisori) și, călcînd doar prin albia îngustă, a urcat pînă a găsit alunul îndoit deasupra șuvoiului, s-a prins de tulpina lui și s-a cățarat fără să atingă pămîntul (ca să nu lase urme la îndemîna oamenilor și a cîinilor), a trecut în copacul de alături ținîndu-se de crăcile alunecoase și de-acolo în bradul în care-i fusese pregătită ascunzătoarea. N-a tremurat, nu și-a pierdut cumpătul, nici n-a stat să asculte vocile ajunse la un moment dat chiar sub el, a simțit în nări fum de țigară și a văzut cîteva bonete militare, a tot încercat să-și dea seama dacă ochii Preacuratei aveau și ei culoarea echipamentului cazon.

Lungă vreme, din toamna furiei balaurului pînă-n toamna care-i urmase, apoi din acea toamnă pînă într-o toamnă nouă și alte trei anotimpuri, n-a mai primit vești de la străin. Ba îl credea mort, ba în viață, se ruga pentru el știind că rugăciunea se strecoară unde nu izbutește gîndul, fusese gata uneori să dezmoștească și puterile sfîntului maslu, dar se abținuse să facă o asemenea slujbă ca să nu oblige binele să se aleagă de rău și, Doamne ferește, din separarea lor, să triumfe răul. În tot acel timp al întreruperii corespondenței, al revenirii la pustnicia de nimic tulburată, adăugase nenumărate pasaje ciudatei lui Evanghelii, ceea ce nu însemnase doar înaintarea cu pași mari pe cărările Mîntuitorului și ale Fecioarei (mai ales ale Fecioarei!), ci și creșterea îngrijorătoare, peste orice închipuiri, a proporțiilor operei. Înainte de-a fi o reconstituire aproximativă a spuselor și a miracolelor Mamei și Fiului (mai ales ale Mamei),

Biblia aceea se arăta a fi în termeni practici un corp uriaș, compus din mii ori din zeci de mii de fîșii de lemn lungi și subțiri ca șindrila, sau puțin mai late, un corp care se mărea de la o săptămînă la alta, prin adăugarea unor versete noi și implicit a noi baloturi de coajă de molid. Din cauza stivelor ridicate pînă la tavan, abia dacă mai era loc în grotă pentru un culcuș și pentru un ungher în care să se poată respira. Catapetasma, pictată cu vopseluri stoarse din tot felul de plante, fusese acoperită și ea de pachetele voluminoase, iar Onufrie se vedea nevoit să scrie, să gătească și să mănînce, să meștească și să se roage într-un spațiu strîmt ca o debara. În privința posibilității de-a reciti fragmente vechi din acea Scriptură, chiar dacă lăsase culoare de trecere între grămezile de scoarță (cărți și capitole distincte altminteri), lucrurile se dovedeau a fi prea complicate. Scrierea se întinsese din fundul grotei înspre intrare, așa încît începutul și părți întregi care-i urmaseră (episoade timpurii, Nașterea, scene din copilăria Pruncului sau, altfel spus, tinerețea neprihănită și tandră a Mariei) rămăseseră în spate, înghesuite, iar pînă acolo devenise foarte greu de răzbătut din cauza traseului labirintic, a pînzelor de păianjen, a surpărilor și a întunericii (lumînările se stingeau pe drum din lipsă de aer și chiar dacă ar fi ars cum se cuvine, tot n-ar fi ajutat la nimic, pentru că lemnul ori mucegăise ori se uscaseră, gata să se aprindă oricînd). Apoi, presupunînd că ar fi găsit paragraful căutat (și șanse ar fi fost, fiindcă nu lucrase în devălmășie, ci în ordine și cu scrupulozitate), ce-ar mai fi putut descifra pe-o coajă de copac folosită ca hîrtie atunci cînd era albicioasă și netedă, încă plină de sevă, dar care crăpase și se fărîmase în bucăți? Ceea ce fusese demult încheiat conta însă mai puțin, penele de uliu erau mereu ascuțite și afundate în uleiul de afine, cu așa tocuri și așa cerneală cuvintele aduceau noi cuvinte, un rînd îl chema pe altul, timpul se scurgea cu precarele lui unități de măsură: rețezarea smocului de păr negru-albăstriu, anotimpurile, ziua și noaptea, anii numărați de la apariția Preacuratei în vecinătatea minei de cupru. Își creștase a șaisprezecea linie pe arătătorul de la dreapta, iar tăietura de cuțit era prinsă sub o coajă groasă, negricioasă, cînd într-o dimineață călduță, cu vînt din sud, apăruseră iarăși pălării de iască pe trunchiul bradului uscat. Erau rupte de curînd, albe pe burtă și gri spălăcit deasupra, parcă îi opriseră respirația și, chiar dacă nu le știa gustul, nici nu le atinsese, îi dăduseră amețeli ca ciupercile otrăvitoare. Aproape uitase drumul către cutia poștală, în fața ei crescuse un măceș și, scotocind în gaura din stîncă, țepii îi zgîriaseră mîinile. Punga de piele, decolorată și

petică pe-o parte, era strîns legată la gură ca întotdeauna; biletul dinăuntru îl anunța că oamenii în uniformă proclamaseră amnistia și-i explica altfel decît toate dicționarele cuvîntul acela ademenitor, care încerca să răspîndească ideea că libertatea ar putea fi dăruită, și nu doar cîștigată. Pipăia cu buricele degetelor pagina de caiet, pe una din părți erau socotelile unui copil, adunări și scăderi, pe cealaltă, textul care nu mai semăna cu o telegramă, dar încă disprețuia caligrafia. Străinul nu-l încuraja să se întoarcă printre semeni, nici nu-l descuraja, credea totuși că mai devreme sau mai tîrziu va hotărî să coboare în lume. Și-l îndemna să se îmbrace ca toți ceilalți, să-și taie barba și să se tundă scurt, să fie reținut și tăcut ca o umbră rătăcită printre trupurile vii (e vremea umbrelor, susținea necunoscutul, ele le scapă printre degete!), îl sfătuia să ocolească locurile puțin populate, mînăstiri, sate, șantiere, ferme, unde ochi curioși și limbi viclene ar fi aflat prea repede și prea multe despre el, destul cît să sușotească mai departe (și să semneze note informative), îi cerea să se ducă în orașe mari, aglomerate, fiindcă mai ferit va fi în mulțime decît printre cîteva suflete. Onufrie nu se grăbise însă să părăsească munții, tot scrisese și scrisese, mai înfii scurt și afectuos, epistola prin care-l binecuvînta pe străin și-l dezlega pentru ultima oară de păcate, apoi finalul propriei lui Evanghelii, unul pe care nu-l putea comprima și de care nu se putea lipsi. Ca să facă loc stivelor de lemn care cuprindeau faptele Fecioarei de după Înălțare, își mutase lucrurile afară și dormise cîteva săptămîni sub un acoperiș de cetină, un fel de cort. Scrisese în perioade înșorite, scrisese și pe ploaie, cînd sacrificase zeci de bucăți de scoarță și le aranjase deasupra capului ca pe țigle, încît stropii să nu se mai amestece cu uleiul de afine și să transforme literele în pete liliachii. Într-un răsărit mohorît, cu ceață, aprinsese focul să se încălzească și să fiarbă apă pentru ceai, scrisese și atunci pînă către prînz, după care, fără să spele penele de uliu ca la orice pauză, fără să mănînce, se apucase să zidească gura grotei. Așezase bolovanii în șiruri, cu mărimi și forme apropiate, cu muchiile potrivite pentru îmbinări, folosisese ca mortar un pămînt galben, lipicios, frămîntat cu nisip. Cînd mai era ceva vreme pînă să se însereze, ascuțise foarfeca primită de la popa Nae și, odată cu moțul negru-albăstriu, își retezase pletele și-și scurtase barba. Întinsese șirurile de iederă peste peretele nou construit și pornise la vale pe întuneric, cu două coșuri pline cu zmeură, unul să-l schimbe pe haine vechi, celălalt pentru un frizer care să-l radă cu briciul. Nu murmură rugăciuni sau psalmi, ci un cîntecel cu un motan cît un pisoi. În urma

lui, dacă ar fi vorba de semne, rămăseseră prin pădure o mulțime de molizi decojiți.

*

Dintre atâtea meserii n-a deprins nici una prin orașe, chiar dacă avusese o sumedenie de ocupații, câte-o săptămînă, câte două, niciodată mai mult de unsprezece. S-ar putea spune că fusese pe rînd fochist, portar, zidar, măturător, tapițer, camionagiu, bijutier, stivuitor, circar, brancardier, chirstigiu, gropar, brutar și destule altele, purtînd întotdeauna șapca de doc pe care-o obținuse (laolaltă cu niște zdrențe) contra unui coș cu zmeură sălbatică și care se potrivea de minune vremurilor. Faptele se arătaseră însă mai simple decît titulaturile acelea, iar asemănările dintre bresle, mult mai limpezi decît deosebiriile, fiindcă bunăoară a fi fochist, zidar, stivuitor, chirstigiu sau brutar însemnase pentru el (ca începător) un singur lucru – să care de dimineața pînă seara, de obicei cu spatele, dar și cu brațele. Era diferită doar încărcătura din spinare ori din mîini, mai întîi cărbuni și lemn de fag, pe urmă ciment și mortar, lăzi cu cuie și șuruburi, scîndură și căpriori, saci cu făină și drojdie. Vîrse apoi în aceeași categorie, a curățeniei, slujbele de măturător, tapițer, camionagiu, bijutier și circar, strîngînd praful, gunoaiile și frunzele de pe bulevarde, spălînd tot felul de plușuri și lîna din plăpumi, punînd furtunul pe caroseria camioanelor și a remorcilor într-un garaj, lustruind arama încît să pară aur și alpacaia pînă imita argintul, rînind în cuștile sălbăticiunilor, mai ales în boxa unui urs blegit de cufureală, pe care credea că l-a mai văzut undeva. Printre toate îndeletnicirile acelea, munca de brancardier se dovedise o îmbinare a multor altora, un amestec între a fi hamal (dar cu halat alb) și a fi femeie de serviciu (dar bărbat). Căra oameni care suferiseră infarcturi, fracturi, comoții, peritonite, otrăviri, crize de ulcer sau de intestin perforat, leșinuri, pneumoragii, arsuri, pancreatite, blocaje renale și nenumărate alte nenorociri ale trupului, îi ducea cu targa din salvări în camera de gardă, din camera de gardă în saloane, din saloane la laboratoare ori în sala de operație, de acolo înapoi în saloane și, ce e mai trist, uneori, îi muta din saloane la mica morgă din curte; pe de altă parte, era pus să frece pardoseala de pe coridoarele spitalului și din sălile de așteptare (și cît mai era de frecat! iar în spatele cîrpelor ude călcau iarăși ghetete, pantofi și bocanci și trebuia frecat de la capăt). Ca gropar, a participat la o singură înhumare, atunci cînd ursul atins de dizenterie a murit și alți

cîțiva circari l-au înfășurat seara în folii de plastic ca să-l dea dimineața pe mîna gunoierilor. Aflase amănuntele de la un fost coleg înfîlnit în tramvai, se dusesse noaptea la menajerie și furase leșul, săpase mormîntul într-un parc departe de felinare, în beznă, atent la orice zgomot, mai ales la pașii milițienilor care patrolau pe alei cu o lanternă, pe urmă își scosese șapca de doc, își tăiasse moțul din creștet și-l aruncase în groapă, peste urs, slujise în șoaptă cu o lumînare aprinsă, plînsese, apoi apucase din nou lopata și acoperise corpul acela care-ar fi trebuit să putrezească în munți, și nu în mijlocul celui mai mare oraș. Doar ca portar reușise să se odihnească, ba chiar, după înmormîntare, se odihnise prea mult, pînă-l găsiseră dormind buștean în holul clădirii pe care-o păzea, pe la prînz, făcut covrig lîngă calorifer. În tot acel timp urban, puțin peste doi ani, n-a flămînzit decît cu bună știință, atunci cînd ținea post negru și s-a culcat sub cerul liber doar cînd a vrut să soarbă vîntul primăvăratîc sau să închidă ochii sub puzderia stelelor. În rest, a avut ce mîncă și a avut cîte-un acoperiș deasupra capului, a schimbat slujbă după slujbă și loc după loc nu pentru că ar fi fost nestatornic, așa se întîmpla, pretutindeni era tăcut și supus pînă înjura cineva de Dumnezei ori de Cristoși, pînă simțea că e tras de limbă ori urmărit, pînă vedea măgării ca acelea ale bijutierului sau ale zidarilor (care făceau să dispară din sacii, din cărămizile și din grinzile cărate de el), pînă era încolțit de cîte-o femeie (ca-n atelierul de tapițerie, cînd îl pipăise pe fund și între picioare o pistruiată care tot încerca să-i așeze pe față un sîn), pînă era lovit (șoferul, un plăvan blonziu, îi arse o palmă fiindcă nu golise scrumiera din cabina camionului), pînă descoperea pe cineva scotocindu-i printre lucruri (ca la brutărie) sau pînă se alegea praful de iluzii și ferveare (ca la spital, unde stătuse ca nicăieri, unsprezece săptămîni, închipuindu-și că ajută bolnavi și rude îngrijorate, dar se trezise într-o zi cu doi indivizi pe targă, tată și mamă de copii, ambii căsătoriți, un inginer și o proiectantă, surprinși încolăciți pe un birou, rămași îmbîrligați ca doi cîini la montă, altfel un caz medical clasic, numit *penis captivus*). Credea pe-atunci, după cum curgea istoria, că Sfînta Fecioară ar fi trebuit să fie dezgustată de orașe și să-Și întoarcă privirea de la ele, dar era sigur că Ea nu se lăsa cuprinsă de așa o supărare și căuta să împrăști bucurie, măcar firimituri de bucurie, acolo unde încăpea atîta tristețe și unde se petreceau destule mîrșăvii. O aștepta cu înfrigurare (pe străzi, în piețe, în magazine, în autobuze), temîndu-se ca semnul Ei să nu vină pe negîndite și să treacă neobservat, știa că Preacurata se putea

întrupa oriunde și oricînd, fără să se împiedice de faptul că el își recompusese biografia și identitatea pentru a trăi printre oameni. Cît despre oameni, chiar dacă prea puțini dintre ei purtau uniformă, se comportau ca și cum bumbii, epoleții și centurile le-ar fi intrat în vîntre, se obișnuiseră să respire un aer de cazarmă, de frică, din interes, de resemnare, din nepăsare. Locuind în orașe mari, pierdut în mulțime (așa cum îl povățuise necunoscutul acela din munți), văzuse totuși și fața bună a lucrurilor: renunțase să-și mai fie duhovnic sieși, fiindcă ar fi fost un păcat fără seamăn să continue cînd se putea spovedi unui preot, înțîlnea la fiecare patru ore cîte-un tomberon de gunoi în care să arunce smocul negru-albăstriu, intra zilnic într-o biserică (mereu alta, pentru a nu fi luat la ochi) și se ruga în voie înaintea icoanelor Născătoarei, nu mai era nevoit să croșeteze și să croiască haine din propriul păr, primea destule de pomană (așa cum îl îmbrăcaseră la botezul lui întîrziat cu cămașa albă a celuiilalt Gherghe, cel căzut la Turtucaia), nu lipsea niciodată duminicile și la sărbători de la sfînta liturghie (chiar dacă fusese dat afară din vreo trei locuri pentru absențe repetate), se întîmpla uneori să-i fie cald cînd afară trosneau pietrele de ger, a ciocnit ouă roșii și i s-a răspuns Adevărat a-nviat! la Hristos a înviat! Mai presus de toate, i-a ajuns din nou în mîini o Biblie, alta decît cea cu formă și dimensiuni aiuritoare pe care-o zidise în grotă, una cu coperti maronii roase la margini și la încheieturi, cu pagini gălbejite și pătate. A citit și a tot citit, a citit pînă s-a saturat să mai stea ferit în mulțime și s-a urcat în primul tren care pleca din cea mai mare gară a celui mai mare oraș.

Zvonuri și povești se nășteau și în acei ani, se vorbea mai ușor de minuni decît de pămînturile colectivizate, miracolele treceau drept năzăriri ale babelor, în vreme ce discuțiile privind împușcarea cailor sau cotele la lînă, cereale și ouă duceau la anchete și represalii. Onufrie, care-și reluase numele monahal de cum pășise pe treptele vagonului (și care n-avea însușiri de erou popular), colinda prin sate și tîrguri atent la taclalele de la porți, la şușotelile din biserici și cimitire, căuta vești despre posibile fapte ale Fecioarei, urmărind nu atît firul epic al istorisirilor, cît încadrarea lor geografică, ca o șansă de-a le descoperi într-o mare întindere terestră și de-a le cerceta îndeaproape. Pornise spre lacrimile de mir ale Maicii Domnului, vărsate într-un sat din Vlașca (se ghida după toponimia veche, pe care-o știa cu toții), și găsisse acolo, în fața unui cordon de soldați care înconjurau biserica, o gloată pestriță și obosită – infirmi de tot felul (orbi, muți, paralitici, surzi, epileptici) însoțiți de mame, de tați,

de soții, de frați, țigani cu duiumul, plozi, femei plînse din atîtea și atîtea pricini (unele mîngîind cîte-o fotografie), seminariști, securiști, bătrîni ațipiți, curioși de tot soiul, călugări și măicuțe, tractoriști și ciobani. Preotul nu mai fusese văzut de patru zile, de cînd dădea declarații la miliție, într-o casă mai arătoasă decît celelalte, avînd la una din ferestre pozele prăfuite ale unor presupuși hoți de păsări. Se înfiripase și un mic comerț în așteptarea parohului, o țăgancă uscată și alta cu nasul ca un cartof vindeau semințe prăjite, iar o tinerică sprintară se încumetase cu turtă dulce și socată adusă în damigene. Mai înainte, un moș încercase și el cu cruciulițe cioplite în lemn de tei, dar fusese alungat de locotenentul în uniformă azurie. În săptămîna pe care și-a petrecut-o alături de ceilalți sub cerul liber, Onufrie n-a auzit bătaia clopotului (dascălului i se ordonase să nu iasă din casă, și un soldat, înlocuit din șase în șase ore, îl păzea în tindă), a privit ciorile care se odihneau pe crucea din vîrfurile turlei, norii de praf sîrniți peste cîmp și luciul răsăritului pe gîrlă, a ascultat cum unii ziceau că lacrimile pleacă din ochiul drept al Preacuratei și i se opresc în bărbie, cum alții spuneau că se preling din ambii ochi, ajung pe pomeți și picură pe dușumea, a mîncat dudu, o bucată de mămăligă rece pe care i-a dat-o o fetiță, doi covrigi căpățați de la o văduvă, într-o dimineață a trebuit să mintă că are burta stricată, să se ridice din iarbă și să dispară o vreme, cînd se așezase lîngă el un bărbat îmbrăcat prea curat și prea țărănește (parcă era un călușar fără clopoței), care tot turuia despre prostia omenească și despre înșelătoria pe care-o făcuse popa punînd ulei cu pipeta pe-o amărîtă de icoană. Bărbatul îl dibuise, și la întoarcere chiar dacă lipsise mai mult de-o oră, îl bătuse prietenește pe spate și continuase să înșire mizerii, despre banii, preșurile, vasele și prosoapele aduse de credincioși și cărate de preoteasă acasă, despre legăturile certe ale preotului cu bandiții din munți, despre înclinația odraslei preotești, un băiețel de nouă ani, pentru literatura fascistă, despre norocul de-a fi sosit trupele de Interne ca să salveze satul de așa o potlogărie. Ușile bisericii nu s-au deschis cît timp el a așteptat să se deschidă, numai bunul Dumnezeu știe ce se întîmpla cu icoana aceea din spatele ușilor ferecate (după fuga lui, icoana a fost arsă și ușile s-au redeschis); mai demult fusese intrigat de palma primită de la plăvanul blonziu (camionagiul căruia nu-i golise scrumiera), dar îl izbise în testicule pe bărbatul costumat ca la horă sau ca la nuntă, tare, cu piciorul, cît să fi fost prețuit de toți bandiții din munți și mai ales de unul anume, apoi a alergat peste miriști și printre rînduri de porumb, către o pădure. Era

convins că Născătoarea Pruncului Sfânt avea să-i împărtășească altădată planul Ei, peste o zi, peste optzeci, poate peste mii de zile, a apucat-o pe un drum de căruță, a întâlnit o cale ferată și a urmat-o la stînga (potrivindu-și pașii după distanța dintre traverse), apoi s-a topit în zare. A reapărut mai târziu (să fi trecut aproape trei ani) în preajma Săndicăi, Trîmbița lui Dumnezeu, o fată costelivă cu un ochi scurs și cu celălalt căprui, pe care-o duceau într-o căruță cu coviltir. Stătea mereu întinsă, învelită cu pături groase sau numai cu un cearceaf (după cum era scuturată de friguri sau de fierbințeli), vinișoarele de la tîmple și de pe dosul palmelor păreau cînd albăstriu, cînd cenușii (în funcție de lumina soarelui și de stările ei sufletești), bea doar apă și se hrănea doar cu pește fiert (pe care i-l curățau de oase, îl striveau pînă devenea ca o pastă și i-l dădeau cu lingurița), dormea mult, vlăguită de darul ei (o scăldau de fiecare dată valuri de transpirație care-i udau cămașa și așternuturile, dar femeile o spălau în somn, cu grijă să n-o trezească, o ungeau cu uleiuri ca să-și păstreze mirosul de trandafiri, o schimbau și-i primeneau patul), rîdea rar (o dată la un anotimp), cerea cîteodată flori de cîmp (mai ales buchețele de margarete), cînd țipa lung și ascuțit opreau imediat căruța (dacă erau la drum) sau abandonau grăbiți treburile (dacă se întîmpla să fi făcut tabără undeva) și se înghesuiau lîngă ea, în genunchi, cu frunțile lipite de pămînt, cu mîinile împreunate la piept, lăsînd-o să se zvîrcolească cu părul negru despletit, sorbindu-i cuvintele unul cîte unul și pe toate laolaltă, doar cuvintele acelea nu erau ale ei (numai buzele și limba îi aparțineau), erau cuvintele Mîntuitorului, rostite pentru toți muritorii, dar auzite în primul rînd de ei, însoțitorii Trîmbiței Lui. Iar însoțitorii Săndicăi mînceau la rîndul lor numai pește fiert și-și potoleau setea numai cu apă, nu-și îngăduiau să bea nici ceaiuri, umblau întotdeauna pe jos în fața și-n spatele căruței cu coviltir, pribegia lor neîntreruptă era lipsită de destinații (fie și vagi), ținta lor se arăta a fi mersul, ca să se împrăștie țipătul lung și ascuțit și apoi vorbele lui Hristos în cît mai multe locuri, nu neapărat să ajungă la urechile oamenilor, ci să fie purtate de vînt ca polenul și să cadă ca bruma. Nu erau mulți, uneori șase-șapte, alteori către treizeci, acceptaseră la un moment dat să șteargă nimbul de fecioară al fetei, aflînd că uniforme azurii vor să-i risipească și s-o interneze pe Săndica într-un ospiciu. Se duseseră la primăria unui orașel, în fața unui ofițer al stării civile, de unde plecaseră cu un certificat de căsătorie între Trîmbița lui Dumnezeu (cu numele ei din catastife) și Iancu, pescar iscusit (la clean și mreană pe rîuri, la păstrăv în lacurile de munte, la caras, biban și albitură în

bălți), un băiat care-o cunoștea de mică, de cînd părinții începuseră s-o culce în cotețul găinilor și să-i dea de mîncare împreună cu orătăniile. Sub acoperămîntul actului aceuia pe care tronau stema și numele republicii, virginitatea ei a rămas intactă, iar faima s-a mai stins. Cam atunci li s-a alăturat și Onufrie, cînd locuitorii așezărilor prin care treceau nu-i mai luau în seamă, ba chiar îi huleau după ce uniforme azurii se îngrijiseră să se știe că Săndica s-a măritat (și cine-a pomenit o nevastă să mai fie fată mare? cine-a auzit de-o sfință care și-a dat de bunăvoie fecioria?), era perioada în care un american coborîse pe Lună, iar o mulțime de ticăloși, unii cu epoleții și cu gradele militare ascunse sub haine, alții nici măcar ațit, răspîndeau vestea că, de cînd Săndica aflase ce-i mătărînga, nu-i mai ajungea bărbatul ei și-i chema pe toți sub coviltir, pe rînd, și-i obliga să-i facă toate plăcerile, altfel nu mai țipa lung și ascuțit nici în ruptul capului. În așa împrejurări, l-au privit dușmănos pe bărbatul cu șapcă de doc care-i așteptase la o răspîntie, au încercat de cîteva ori să-l alunge (cu pietre, cu pumni ridicați amenințător), l-au ținut o vreme la distanță (cum ținuse și el un urs), l-au acceptat abia în ziua cînd crezuseră c-au scăpat de el, dar se întorsese spre seară și le așezase la picioare un pește mai lung ca o gîscă și mai gras ca un curcan, cu solzii cît banii mari de aur, cu coada cît două palme, doldora de icre, zbătîndu-se încă în iarbă, un pește cum nu mai văzuseră niciodată și care trebuie să fi cîntărit cam cincisprezece kilograme. Neîncrederea le-a revenit curînd, cînd unul din ei a observat că scurtele lui dispariții nu sînt înîmplătoare, ca pentru nevoile firii, ci se petrec cu o precizie apropiată de-a ceasornicelor, la patru ore o dată. S-au temut că transmite semnale încît uniforme azurii să afle traseele lor lăturalnice și tot mai întortocheate, dar în ce fel ar fi făcut-o nu-și imaginau nici ei, fiindcă nou-venitul nu aprindea focuri, nu elibera porumbei voiajori, nu avea un rucsac sau alt bagaj în care să fi cărat un emițător, nu striga și nici nu imita sunete de-ale animalelor. În dimineața în care s-a furișat după el într-un desiș de soc și plute, Iancu le-a adus răspunsul: bărbosul posac, cu degetul lui ciumpăvit de cicatrice, despre care el (ca pescar) spusese de la bun început că nu e lucru curat (doar nimeni n-ar fi putut să prindă cu un fir și un cîrlig așa un crap), își tăia din creștet un smoc gros de păr și-l lăsa printre frunze, ca să-l miroasă cîinii soldaților și să le ia urma. Onufrie n-a simțit nevoia să se dezvinovățească, le-a cerut doar să aibă răbdare pînă se va însera. Și, cum nu se mai înîmplase din copilărie (dinainte de-a porni cu baba Vuța la bîlci), a umblat cu capul descoperit, cît să

fie martori cu toții și să priceapă, inclusiv fata cu vinișoarele de la tîmple și de pe dosul palmelor cînd albăstriu, cînd cenușii. Au stat roată în jurul lui, nu l-au lăsat singur o clipă, se uitau uluiți cum moțul crește văzînd cu ochii, drept în sus, bătos și smoliu, altfel decît părul lins și năpădit de fire albe, cum ajunge lung și umflat ca un con mare de brad, cum începe să se decoloreze, să se înmoaie și să picure o zeamă vineție înainte ca el să-l reteze cu foarfeca. Pînă la apus (era miercuri, și soarele se retrăsese pîcios ca să-i prevină că joi va ploua), au asistat de trei ori la ciclul acela, cu milă, cu remușcări, muți din patru în patru ore ca peștii fierți. Iar joi într-adevăr a plouat (încă din zori) și cînd s-au trezit l-au găsit la gura coviltirului, vorbind în șoaptă cu Săndica, ea învîrtea în poală un buchet mare de margarete pe care el trebuie să le fi cules noaptea. Pe urmă a plecat cu șapca de doc pe cap, nu prin noroiul drumului, ci printr-un lan de secară, către nord-est. A trecut poarta Mînăstirii Neamț sîmbătă pe la prînz și deja la vecernie purta schimă și potcap. În prima lună de după întoarcere s-a îngrijit să țeasă un covoraș negricios, tare de parcă ar fi fost din păr de cal, pe care l-a așezat înaintea vechii icoane a Maicii Domnului.

Mai bine de douăzeci de ani a îngenuncheat pe covorașul acela aspru, cercetînd mereu mica zgîrietură de pe pulpa Pruncului, rugîndu-se, obosind într-un fel, dar păstrîndu-și rîvna și răbdarea în altul, albind încet, slăbind, uscîndu-se, descoperind interpretări noi pentru ce fusese și căi negîndite pentru ce avea să mai fie, obișnuindu-se cu pielea lui tot mai zbîrcită și cu amețelile, sufocîndu-se cîteodată, înnegurîndu-i-se lumina soarelui și a lumînărilor cînd se ridica în picioare. A căzut chiar acolo, în fața icoanei Sfintei Născătoare, cînd biserica era goală și un păianjen mic tocmai prinsese o muscă în plasa lui de deasupra amvonului. L-au găsit întins pe dalele reci, totuși cald, cu genunchii încă pe covorașul negricios. Călugării se încurcaseră în propriile veșminte și fiecare în spaima și-n deruta celorlalți, infirmierul și șoferul de la salvare se închinaseră la sosire cu degetele împreunate și la sfîrșit cu vîrful limbii în cerul gurii (pentru că aveau mîinile ocupate), brancardierii îi căraseră și ei cu targa corpul inert, totuși cald (rîzînd de moțul negru-albăstriu cînd îi căzuse potcapul și se rostogolise pe dușumele), iar medicii diagnosticaseră un atac cerebral. Paralizase pe toată partea sîngă și abia dacă-și putea mișca mîna dreaptă; ce-i arăta oglinda din salon cînd îi întîlnea chipul era hîd și dureros. La început i se dădea să mănînce cu lingurița pe la colțul gurii, îi puseseră în pat o ploscă, iar

un băiețandru astmatic de la țară, care reușise să descifreze un bilet scris de el în trei sferturi de oră, cuprinzând o singură propoziție, îi tăia de șase ori pe zi smocul de păr din creștet. Apoi lucrurile se mai îmblînziseră: supa nu i se mai prelingea pe bărbie, iar tăiței nu-i mai atîrnau de buză (sorbea binișor), se aventura să rostească unele cuvinte fără să se mai sperie auzindu-se (vocabularul bebelușilor i se părea îndestulător), împinsese Biblia către băiețandru care-l veghea (cu efortul cu care altădată ar fi mișcat un sac cu cărbuni sau un butoi cu varză murată), folosea iarăși foarfeca de la popa Nae (deși nu el o ascuțea și nici n-o mînuia cum trebuie). A ajuns la băile din orașelul acela de munte în vara care a urmat, cînd vorbea cu pleoscăituri și prea multe h-uri, suficient de clar însă ca angajații stabilimentului să-l înțeleagă și să-i răspundă. Mesteca, se învelea și-și potrivea perna fără ajutor, înainta către fereastră de-a lungul unei balustrade fixate pe perete tîrînd piciorul sîng după pașii piciorului drept, privea păduri, creste înșorite și bucăți de cer, uneori distingea prin geamurile murdare și prin perdele numai copaci uzi, ceață și nori (și ce iute fugeau norii!), era plimbat către sălile de tratament într-un scaun pe roți, citea, poftea dulciuri și-i dădea bani unei asistente să-i cumpere bomboane și rahat, se ruga pe întuneric, dar nu pentru vindecarea trupului lui împărțit în două ca multe altele pe lume, ci pentru izbăvirea sufletului rămas în jumătatea sănătoasă, chiar dacă inima era în cea bolnavă. Se uita cîteodată la televizor, vrînd-nevrînd, fiindcă voința majorității era hotărîtoare și la sanatoriu, după masaje, împachetări, băi ionizate, gimnastică recuperatorie și electroterapie, după masa de prînz și somn.

În legătură cu seara aceea, toți colegii lui de cameră au avut ceva de povestit, de comentat, de adăugat, chiar dacă unul dintre ei ar fi putut liniștit să tacă, pentru că fusese în curte, la o șeptică, iar ceilalți trei, care urmăriseră în întregime documentarul despre alăptarea puilor de balenă, n-au vrut să recunoască nici picați cu ceară că, pe moment, nu li se păruse nimic neobișnuit. Reumaticul 1, bunăoară, susținea că a simțit un curent de aer fierbinte care făcuse să-i tremure pătura pe la mijlocul filmului și-l silise să renunțe la ilic; grasul cu pietre la rinichi pretindea că, pe ascuns, prefăcîndu-se că e atent la emisiune, călugărul înghițea niște pastile mari și roșii; inginerul minier atins de silicoză zicea că l-ar mai fi surprins pe moș umblînd și balansînd brațele fără probleme, dar a ținut secret ca să vadă pînă unde întinde înșelătoria; reumaticul 2, cel care ieșise să fumeze și să-și omoare timpul la cărți, se jura că bătrînul devenise

fosforescent mai înainte cu o săptămână de toată tărașenia și că el, ca insomniac, studiasse îndelung razele verzei pe care le împrăștia, ba chiar dezlegase un rebus la lumina lor. Versiunea lui Onufrie referitoare la însănătoșirea lui miraculoasă (căci coborîse din pat la finalul documentarului acelaia, alergase spre televizor cu palmele ridicate și cu degetele răsfirate, căzuse în genunchi plîngînd în hohote, cu icnete, cu sughițuri, cu gemete, bolborosise lucruri de neînțeles și-și frecase fruntea de covor pînă i se jupuiuse pielea) era că *a treia oară se pogorîse Maica Domnului din ceruri ca să-i arate sprijin și încredere*, se rezemase cu umărul Ei firav de cutia televizorului, înduioșată de tandrețea balenelor și de sîngăcia puilor, îi poruncise să se scoale și să umble (cum făcuse și Fiul cu fiica lui Iair și cu slăbănogul) și-l învrednicise, cînd nici nu mai visa că ar fi posibil, cu lucrarea Ei. Asta le spunea, cel puțin, ucenicilor și ajutoarelor lui cu care ridica mînaștirea de la Piatra Roșie, în locul și-n felul hotărîte de Ea.

3

După cum descriesese lucrurile ajutorul dulgherului, era vorba de-un potop de oase de om prăvălit nu din cer, ca ploaia, ci ieșit din pămînt. Pentru Onufrie, care părăsise poiana de la Piatra Roșie cu stiharul și patrafirul la subraț, cu pași repezi, cu bucățele de tămîie în buzunar și cu opt lumînări în mînă, imaginea potopului se vedea de sus, din cotul despădurit al potecii, ca și cum incinta castrului ar fi fost un mușuroi de furnici. Nu-și închipuise nici o clipă că băiatul cu rumeguș în sprîncene și cu pantalonii suflecați ar fi vorbit în dodii, dar a simțit o pală călduță de vînt (chiar dacă vîntul nu adia) abia cînd a zărit forfota aceea îndepărtată (parcă-n mușuroi picase un fluture sau o lăcustă). În graba coborîrii, cădelnița se lovea de copaci și de catarama centurii, suna ba înfundat, ba ca zurgălăii, acoperea de obicei murmurul părintelui (rugăciuni ori bodogăneli) și mai potolea zelul cu care ucenicul, tăcînd mîlc, își tot răsucea perciunii. La marginea pădurii le sărise înainte un soldat, nu ca să-i oprească, nici ca să-i sperie (deși reușise s-o facă, fiind el însuși tare speriat), ci ca să-i roage să nu spună nimănui, mai ales ofițerilor, că-l găsiseră dormind. Avea vestonul mototolit, plin de fire de iarbă și ace de brad, cu nasturii descheyați, se poate să fi visat frumos fiindcă ochii i se păstrasera lăptoși; îl chema Butîlchin sau așa ceva, numele mic era sigur Andrei, le-a arătat drumul cel mai scurt către cetate și a povestit

încîlcit despre niște cranii, multe cranii, folosea și destule cuvinte rusești din care nu înțelegeau nimic. Mai jos, pe panta de deasupra fortificațiilor, Onufrie s-a oprit în două rînduri și s-a închinat, mai înfii cînd au dat peste un dromader (cu picioarele din față priponite, mestecînd lăstari de zmeură și păpădii, bine țesălat și nepăsător la roiurile de muște, un ditamai cămiloiul cum Fecioara, Iosif și Pruncul trebuie să fi înfîlnit destui în vremea fugii în Egipt), apoi cînd li s-a arătat deodată groapa dintre ruine, aproape, la nici o sută de metri, mai mult întinsă decît adîncă, roșcată din cauza pămîntului argilos și a soarelui de amiază, cu pete albe din loc în loc, înconjurată de-o puzderie de oameni, cei mai mulți în uniformă. La cea de-a doua oprire, cînd i s-a părut că vîntul bate cu putere, cald (iar vîntul se încăpățîna să nu adie), a ridicat arătătorul de la dreapta și a rostit fraza aceea care, după el, rezuma și cuprindea totul, altfel un enunț simplu despre pogorîrile Maicii Domnului. Cuvintele precis nu se auziseră în vale, era gălăgie în jurul gropii comune și oricum sunetele urcă, nu coboară, dar, chiar dacă ar fi răzbătut pînă acolo și s-ar fi auzit clar, e greu de bănuiră c-ar fi fost înțelese cu adevărat de oamenii în uniformă, deși îi priveau direct (pentru că-l loviseră în curtea unei mînăstiri, îl îmbrînciseră într-un camion cu prelată și-l condamnaseră la muncă silnică, îl urmăriseră după evadare șaisprezece ani și nu izbutiseră să-l prindă, îi făcuseră mai tîrziu tot felul de mizerii, iar acum, în numai cîteva minute, aveau să asiste cum slujește și împrăstie fum de tămîie peste oseminte și peste capetele lor descoperite, poate plecate, poate nu). Tot atunci, la cea de-a doua oprire, ajutorul dulgherului a observat cum barba părintelui se zburlise puțin.

Și l-au ascultat vreo treizeci de soldați și cîtiva ofițeri, l-au mai ascultat și alții, destui, cu haine obișnuite. La marginea mormîntului aceuia uriaș, fără cruce (cînd s-ar fi convenit să aibă atîtea cruci), Onufrie a început cu slujba de înmormîntare, convins că nimeni n-o făcuse la timpul ei și că morții trecuseră pe lumea cealaltă nespovediți, neîmpărtășiți și fără luminare, a continuat cu toate parastasele și cu slujba de dezlegare a oaselor (care oricum se risipiseră care încotro, se amestecaseră și se spărseseră încît nimeni să nu le mai pună cap la cap) și a sfîrșit cu acatistul celor patruzeci de mucenici de la Sevasta, într-o formă mai scurtă decît în biserică, fiindcă lumînările ajunseseră cît niște degetare, iar el răgușise peste măsură. De-a lungul ceremoniei, cei mai mulți își pierduseră din răbdare, se mutau de pe-un picior pe altul, împreunau palmele la

spate, în față, pipăiau buzunarele cu buricele degetelor, tușeau, căscău, strănutau, se foiau, căutau și uneori descopereau forme de amăgire a plictiselii, șușotind între ei sau ocupându-se cu lucruri mărunte, cum se întâmplase, din ce-a surprins involuntar părintele, cu un ofițer tânăr care citea un ziar împăturit, cu unul în uniformă bleumarin, chel, care-și tăia unghiile și pielețele cu cleștișorul, cu o femeiușcă bondoacă ce nota ceva într-un carnețel, cu un grăsan ațipit, în costum bej, cu un bărbat în cămașă cadrilată care, din când în când, mușca cu fereală dintr-o felie de pâine prăjită. Atenția lui Onufrie nu era neapărat împărțită în cele patru puncte cardinale, dar merita să fie socotită o atenție distributivă. Slujind pe latura de apus a gropii comune, cutremurat de soarta viilor care deveniseră tot atîția morți și îngrijorat de soarta morților din care se aleseseră înmiit mai multe oase, auzise de cîteva ori răgetele dromaderului scopit și fudul de pe coasta dinspre pădure și întîlnise, printre zecile de chipuri, o privire care inspira frig. Cămiloii răgea la cîntările de veșnică pomenire și se potolea cînd fluiera un omuleț cu un aparat de fotografiat la gît; figura celui mai vîrstnic dintre ofițeri era uscată, cu pomeți ascuțiți. În mulțime mai existau niște ochi scăpărători, ai altui bătrîn, unul cu o dantură prea sănătoasă ca să nu fie proteză, niște ochi care clipeau des și lăcrimau, probabil din cauza soarelui care bătea drept în ei, apropiindu-se de asfințit. La sfîrșit, cînd Onufrie și băiețandru cu rumeguș în sprîncene se pregăteau să se întoarcă în poiana de la Piatra Roșie (fiindcă osemintele intraseră sub oblăduirea Domnului și, în plus, venea momentul tăierii moțului negru-albăstriu), omulețul își ceruse iertare pentru însuflețirea dromaderului, bătrînul cu haina de in îi sărutase mîna înainte ca el să apuce s-o retragă, un polițai mustăcios îi mulțumise în felul lui, cu cuvinte prefăcute și poticnite care miroseau a ceapă, iar unul din ofițerii în uniformă bleumarin sosise ca simplu curier cu o întrebare din partea comandantului: de unde și pînă unde era sigur că oamenii aceia, morții, erau creștini și aveau nevoie de-o asemenea slujbă? Cînd urcau panta către mîinăstire, îi ajunsese din urmă femeiușca bondoacă, ținînd în mînă un aparat mic, ca un radio, dar care nu cînta sau vorbea, ci fîșîia încet atunci cînd ea apăsa pe-un buton și-l apropia de gura părintelui.

A doua zi, în zori, înainte chiar de-a-și trezi ucenicii prea dedulciți la somn, Onufrie devenise fără știrea și fără voia lui eroul unui articol de ziar, cu titlul *Un călugăr sfințește osemintele martirilor*.

Povestea călătoriei aceleia ghicite în cafea (mai precis a corăbioarei, a paiatei și a literei „o“) nu s-a încheiat atunci când părea să se fi încheiat (poate din cauza inimioarei ușor strîmbe și a cățelului arțăgos, prezenți și ei în zațul din ceașcă). Tanti Paulina s-a întors de la muntele Olimp pe la prînz, în toiul unui potop. A coborît din autocar bronzată și încinsă de drum, fără umbrelă, într-o rochie de stambă cu peștișori. Ploaia n-a lăsat loc de îmbrățișări, ne-am pupat abia sub streășina unui chioșc de ziare, acolo i-am dăruit și buchetul de trandafiri (sub un cer pămîntiu, nu ca-n visele înșorite în care domnul în frac îi oferea albăstrele de cîmp), i-am pus vesta mea pe umeri, m-am ocupat de bagaje și am plecat în căutarea unei mașini. Răpăia de mama focului, iar șirul de taxiuri de la intrarea în parc dispăruse, parcă s-ar fi adăpostit într-un loc uscat. A durat un sfert de ceas pînă a apărut o Skodă albă (ca o șalupă, a zis tanti zgribulită, avînd încă proaspătă imaginea micilor porturi din insule), ea s-a așezat pe bancheta din spate, tremura, eu am stat lîngă șofer, un tip îndesat și ursuz, care-i vorbea de rău pe meteorologi. Nici acasă lucrurile n-au fost cum ar fi putut să fie, fiindcă nu era să privim din verandă fulgerele și torenții, să ascultăm tunetele și să sporovăim tolăniți în balansoarele de răchită cînd dîrdăiam amîndoi, uzi pînă la piele. Pentru mine a fost mai ușor, m-am șters bine, m-am îmbrăcat cu haine groase și uscate, am băut un ceai, am băut și-un păhărel cu vișină, m-am gîndit că pe așa o vreme n-ar strica un foc în sobe. Dumneaei nu și-a revenit însă nici după baia fierbinte, nici după ceai și aspirine, nici după ce a stat cu picioarele într-un lighean cu apă clocotită și sare grunjoasă. Încerca să zîmbească, să fie drăguță (să ai și tu, puișor, răbdare pentru cadouri, mi-a spus; pe urmă a promis c-o să-mi povestească cîte-n lună și-n stele după ce se încălzește puțin; mai tîrziu, alb-vineție ca și cum bronzul s-ar fi șters cu prosopul, strănuțînd des, cu ochii uleioși, a cerut să rămîină singură, să se liniștească și să se odihnească după drumul de șaisprezece ore; m-a mai rugat să am grijă de trandafiri). Am aranjat masa cu farfurii și pahare din vitrină, cu șervete scrobite și tacîmuri dintr-un sertar al scrinului, cu lumînări lunguiete în sfeșnicele pe care le găsisem într-o debara (iar Jojo le frecase cu oțet și le readusese la viață), am încălzit

de cîteva ori friptura de vițel pregătită după o rețetă a vînătorului de porumbei (Dumitru M., cel mai bătrîn om din oraș), dar tanti nu s-a trezit nici pentru un prînz întîrziat, nici pentru cină. Furtuna de afară plecase de mult spre sud și venise înapoi soarele, apoi soarele a plecat și el, spre vest, și a sosit luna, de fapt o jumătate de lună. Cînd s-a întunecat și au venit și stelele, am ascultat atent la ușa ei și ce se auzea din cameră nu suna bine. Am intrat fără zgomot, Paulina tremura sub plapuma de lînă, se foia, gemea ușor, icnea, bolborosea tot felul de lucruri, respira hîrîit, era lac de transpirație, learcă, parcă ar fi plouat-o și-n pat, am așezat vasul cu trandafiri pe noptieră, n-a ajutat la nimic, fruntea ei ardea foarte tare. Și am chemat salvarea. Duba a sosit înainte de miezul nopții, cu o asistentă tinerică și cu un brancardier care-și asuma priceperi de medic, tanti dormea, de fapt nu dormea, dar nu era nici trează, ardea, așa că am înfofolit-o în pături, am suit-o cu toții pe targă și am plecat spre spital. Sirena ambulanței (dacă exista o sirenă și dacă funcționa) n-a fost pornită și asta m-a mai liniștit, m-a lăsat să sper că nu e ceva grav. Doctorul de gardă, trezit din somn, a început însă să se agite ca și cum ar fi plecat urechea la păreriile brancardierului, apoi m-a dat afară din sala de consultații. Voia cafea și a primit iute, o infirmieră a trecut prin hol cu ibricul aburind și mirosul m-a făcut să-mi închipui dimineața. Era frig, lampa de neon din tavan nu semăna cu alte lămpi de neon, nu pîlpîia, nu bîzîia, în schimb răcea aerul. Am patruleat mult prin fața ușii închise, am citit toate afișele de pe pereți, între ele un text nici lung, nici scurt despre un vaccin antigripal, un fel de poem farmaceutic (în care viral rima cu hibernal, prevenire cu fericire, sticlură cu săniuță, temperatură cu vilegiatură ș.a.m.d.), un text însoțit de două reprezentări ale Giocondei, una cu mina clasică, înfățișînd-o cu flaconul medicamentului la gît, ca un medalion, cealaltă o Mona Lisa febrilă, sigur nevaccinată, cu toate semnele bolii pe chip. Am tușit cu intenție de cîteva ori, am potrivit cu vîrfurile pantofului picioarele unor scaune pînă s-au aliniat militărește, mă auzeau precis dinăuntru, dar erau prea ocupați sau nu le păsa de mine. Într-un tîrziu n-am mai răbdut să mă învîrt sub lampa de neon, trebuia să știu ce se întîmplă cu Paulina, și am ciocănit la ușa cabinetului. Nu mi-a răspuns nimeni. Și ușa era încuiată. Am bătut iarăși și a început să se deruleze (în mintea mea) un scurtmetraj cu medicul avînd pantalonii în vine, cu asistenta plinuță întinsă pe-un birou (peste registre, rețete, parafe, agrafe și creioane, peste un stetoscop care se nimerise chiar sub popou), el îi ridicase poalele halatului și ale fustei, îi acoperise

gura cu degetele (ca sunetele gîfuite să nu deranjeze somnul lui tanti), ea își ținea genunchii strînși și mișca repezitor din șoldurile grăsuțe, în fine, se mișca și el, mai smucit, dar asistenta plinuță a deschis ușa înainte de final, cu hainele în bună regulă, nemototolite. Între scurtmetrajul imaginar și realitate erau puține asemănări: una ar fi fost că asistenta avea cu adevărat gura acoperită, dar nu de degetele doctorului, ci de propriul deget arătător, ca semn către mine să nu vorbesc prea tare, a doua era somnul Paulinei, cu mîneca jerseului suflecată pentru perfuzie. Săraca tanti! după cît stătuse în ploaie (în rochia ei de stambă cu peștișori), acum îi puseseră pe frunte și la subrațe pungi cu gheață. Mi-au spus că e aprindere la plămîni, că trebuie neapărat să-i scadă febra, că au apelat la antibiotice severe și că nu e conștientă. Apoi asistenta m-a rugat să ies din cabinet, m-a împins ușor de la spate, iar pe hol mi-a șoptit că, dacă se înfurie domnul doctor, scoală tot spitalul cu țipetele lui. Cît despre doctor, oricît de irascibil ar fi fost, n-avea nimic de-a face cu rolul în care-l proiectasem, nu era un armăsar, moțăia pe-un fotoliu, cu un ochi la punga perfuziei și cu celălalt la tresăririle pacientei. Am moțăit și eu, chiar am adormit pe scaunele lipite mai devreme, iar înainte să vină soarele, dinspre est, am primit o cană cu cafea din partea asistentei plinuțe, care găsisese, cred, banii strecurați în buzunar. Am aflat că temperatura Paulinei se domolise, coborîse pe la treizeci și opt cu șapte, că tanti se trezise la un moment dat și se speriasese de locul necunoscut, că se dusese pe picioarele ei (sprijinită, ce-i drept) la closet, că mă mîngîiasse în trecere pe păr și începuse să plîngă, că o mutaseră în a doua parte a nopții din camera de gardă într-un salon cu trei paturi, deocamdată gol. Am găsit-o fără perfuzie, tot dormind, cu o peliculă de transpirație uscată pe fruntea care ardea tare, nu la fel de tare ca înainte. Pe coridor m-am întîlnit cu medicul, care căska de zor și fuma în dreptul unei ferestre deschise. Urîta treabă, mi-a spus, dar o să iasă o treabă frumușică. Mi-a explicat cîte ceva despre pneumonie și despre tratamentul care urma, a stins țigara pe pervazul ferestrei și m-a întrebat ce hram poartă argentinienii sosiți de curînd pentru groapa comună.

Am atîrnat în geam hanoracul galben, semnul pentru Jojo, și ea a apărut pe la nouă. Era mirată, fiindcă văzuse în ajun taxiul din care coborîsem, dar nu și mașina salvării, fiindcă ne înțeleseserăm să nu mă viziteze după întoarcerea Paulinei, să ne întîlnim o vreme în oraș, la casa arheologilor și-n locurile noastre din pădure, pînă aș fi convins-o pe tanti să accepte un nou chiriaș, de fapt o chiriașă, care

să locuiesc tot în camera mea, acolo unde trona pe-un perete fotografia nupțială cu sigla „I.F. Kissling, Ploesci, Foto-Glob“ și unde exista un singur pat. I-am povestit ce se întâmplase, cum voiajul doar părea să se fi încheiat, dar se prelungise la spital, cum ar fi putut să devină un voiaj veșnic, cu certificat de stare civilă, nu cu pașaport. Buzele ei s-au desfăcut puțin, buza de sus s-a subțiat, buza de jos zvîcnea, Jojo a clătinat din cap și a vorbit frumos (pentru amîndoi). Trebuia s-o ajutăm pe tanti să se vindece și să rîdă, să-i împlinim cît mai multe dorințe, în fond ea era stăpîna casei și prietena noastră și merita să-i fie bine. Bagajul din Grecia (geamantanul care nu-și pierduse izul de naftalină și două genți noi, nici una după tipic englezesc) l-am lăsat neatins în vestibul, masa aranjată ca pentru sărbători (mezanplasul, dragă, ar fi zis Paulina, fără să știu dacă ar fi scris mise en place) a rămas intactă, numai friptura de vițel, gătită pentru un prînz ori pentru o cină cu dumneaei, a ajuns la micul nostru dejun. Stăteam turcește pe covor, am mîncat direct din tavă, bucățele de carne, pîine prăjită și iaurt. Apoi m-am întins, cu ochii-n tavan, cu rușinea că n-am așteptat-o pe tanti cu o umbrelă, că n-am închiriat un taxi pentru o zi întreagă, că n-am sunat mai iute la salvare, că dumneaei (care mă rugase să am răbdare pentru cadouri, care voia să-mi povestească cîte-n lună și-n stele) își pierduse bronzul din obraji. Am turuit destul, am descris ambițiile brancardierului, agitația doctorului, lampa de neon și afișele, am lăsat să se deruleze încă o dată scurtmetrajul imaginat în fața ușii închise a camerei de gardă, am ținut minte chiar și numărul scaunelor pe care le aliniasem militărește, cu vîrfurile pantofului; Jojo susține că aș fi tăcut din senin, fără să termin ideea cu inimioara ușor strîmbă și cu cățelul arțăgos dintr-o ceașcă de cafea, că m-aș fi răsucit pe burtă și aș fi adormit buștean.

Și somnul s-a sfîrșit așa: palma ei sîngă urca și cobora pe sub tricoul meu, pe spate, degetele de la dreapta mă scărmanau în creștet și pe ceafă. În trei sferturi de oră, Jojo strînsese și împachetase o mulțime de lucruri – două cămăși de noapte, un halat, un jersey de lînă, o carte de rugăciuni, lenjerie, papuci, săpun, prosoape, pieptăn, o oglinjoară, o căciuliță croșetată, o cană și-o farfurie, tacîmuri, batiste, un pix și-un carnețel. Deasupra așezase un pachet de cărți de joc, mi l-a arătat zîmbind și mi-a spus că, de cîte ori fusese internată bunica ei (Eugenia Embury, care lăsa acasă atîtea pisici și flori), obiectul acela se dovedise mai important ca toate. Cînd am ieșit, am luat din apă și trandafirii. Nu se ofiliseră. Pe drum am cumpărat sucuri și

cîteva reviste, m-am salutat cu unul din ziariști, un brunet vorbăreț care nu-l suporta pe șeful poliției și-l ignora în articolele lui, el se grăbea la poștă, noi ne grăbeam la spital, n-a fost nevoie să mă scuz că nu putem discuta, după cum ardea soarele și se adunau norii venea o altă ploaie torențială, tot pe la prînz. Paulina dormea în continuare, era incredibil cît mai dormea, fierbințelea frunții se păstrase, în vena de la încheietura brațului stătea înfipt un ac, de ac stătea legat un furtunaș subțire, celălalt capăt al furtunașului stătea prins de-o pungă transparentă, punga stătea agățată de-un suport metalic, singurul care nu stătea locului era lichidul din pungă, care se prelingea lent prin furtunaș, în venă. Am stat și noi pe marginea unui pat, mai ales Jojo s-a grăbit să se așeze. Mai tîrziu a găsit pe-o etajeră un borcan, l-a clătit și a pus în el trandafirii, a aranjat lucrurile în sertarele noptierei, în liniște, a amestecat apă caldută cu un strop de oțet și i-a șters lui tanti obrajii, bărbia și tîmplele. O asistentă, alta decît cea din tura de noapte, a intrat la un moment dat cu un termometru și, cum nu-i strica un bacșiș, ne-a făcut o listă cu mîncăruri ușoare și hrănitoare, un fel de meniu al pneumoniei. Jojo a rămas în salon, eu am plecat la un restaurant după o supă de pui, în care aș fi vrut să plutească (și aș fi plătit) carne cît în șapte. Pe străzi, soarele nu mai era dogorîtor, îl înghițiseră norii, niște nori negri și grei care se lăbărtau, se împreunau și nășteau alți nori, tot negri și grei. N-am văzut primul fulger, dar tunetul a sosit pe treptele unui bistrou la care se gătea bine. Au făcut la bucătărie așa cum i-am rugat, mi-au pus supa într-o ulcică ușoară, cu capac, pe care am promis s-o restitui seara. Umbrela m-a ferit la înapoiere de-un duș rece, dar nu mi-a apărut pantalonii și pantofii, care s-au udat flească. Paulina se trezise între timp, sporovăia răgușit, îmbrăcată cu una din cămășile de noapte aduse de noi, cu căciulița croșetată pe cap. Se plîngea că, la așa un diagnostic, n-o să lipsească hidrazida și o să se îngrașe binișor (zece kilograme, precis, cîntărea ea situația), și-a desprins o mîină dintre mîinile lui Jojo, m-a chemat lîngă pat, era albă ca cearceaful și transpira întruna. Tanti nu se schimbasesc, parcă pneumonia ar fi făcut parte din programul călătoriei în Grecia și-i venise rîndul. Ne-a explicat în ce geantă sînt cadourile, cum și cui trebuie să le împărțim, voia să-i telefonăm surorii ei Lucica, asta ca să nu se supere că nu i-a cerut ajutorul, să nu-și închipuie cine știe ce și să apară furioasă la spital. A înghițit cîteva linguri de supă, tușea, s-a gîndit că mierea de salcîm i-ar prinde bine. Ne-a întrebat pe urmă, cu gura plină, dacă nu ne înghesuim cam tare în patul din camera mea.

Unul din simptomele bolii „los desaparecidos“, observat de mulți fără să intuiască sau să știe că e semnul unei maladii, era acela că antropologii argentinieni intrau serile la terase, în baruri ori în pub-uri, de unde ieșeau târziu, pe la miezul nopții. Preferau terasele, deși în orașelul de munte, după asfințit, era nevoie de pantaloni lungi și pulovere, ajungeau în locuri închise, cu tavan și fum gros de țigară, doar când îi împingea ploaia, câte-un vînt tăios, un frig care confunda mijlocul verii cu iarna sau când insista vreunul din cei cu care se împrieteniseră și cu care aveau atîtea de vorbit. Beau numai țării, una din femei cerea cîteodată bere, cea cu părul șaten și cu multe brățări de aramă, dar o amesteca cu rom. Se împăcau peste tot cu muzica, așa cum curgea din boxe, s-a întîmplat totuși de cîteva ori ca lunganul care avea la gît o cruce cît un pistolnic să se ridice de la masă, să sușotească cu barmanul și, cine știe cum, prin cuvintele cărei limbi, prin ce semne, să obțină *Black Magic Woman* a lui Santana. În rest, încercau să afle și aflau o mulțime de lucruri despre o altfel de juntă, una care-și ținuse ascunse însemnele militare sub băști și haine proletare, care nu folosiseră centre de detenție mici, camuflate, ci închisori uriașe și lagăre de muncă, ce pierduse șirul morților, deși morții purtau adesea nume ilustre între frontierele naționale, care nu fuseseră capabile să ducă o echipă de fotbal la un campionat mondial decît o singură dată, în '70, cînd aventura se încheiase după meciurile din grupe și cînd starul ei, Gîscanu' (El Ganso), nu jucase nici măcar un minut, o juntă care dăruia biserici, care confiscase pînă și brutăriile și aerul de respirat, care făcuse în felul ei cam ce-a făcut Castro, dar cu specificul locului, mai dur, mai lung și cu Moscova mai aproape. Osemintele rămase de pe urma celor două junte erau de bună seamă la fel, vinovații lipseau și într-un caz și-n celălalt, parcă s-ar fi volatilizat sau n-ar fi existat niciodată, noii politicieni semănau cu cîinii dingo și cu vulpile, oamenii uitau repede în ambele emisfere, compasiunea și mînia aveau soarta florilor de toamnă peste care cade bruma, pâliseră, se veștejiseră, apoi se uscaseră sub povara chiriilor, a prețurilor, a inflației, a telenovelelor și talk-show-urilor, a vieții de familie, a victoriilor și înfrîngerilor de pe stadioane, azi și mîine contau mai mult decît ieri și alaltăieri, iar politicienii, cu iscusința cîinilor dingo și a vulpilor, se refereau mai ales la poimîine. Așa cum fiecare individ are particularitățile lui, și fiecare juntă le avusese pe ale ei, una inventase reeducarea, asmuțind o mînă de deținuți turbați

asupra celorlalți deținuți, încurajând sadismul (în penitenciarul unui oraș de cîmpie cunoscut mai tîrziu pentru driblingurile Gîscanului și pentru feeria lălelelor) ca și cum ar fi ocrotit artele, cealaltă descoperise o scamatorie funerară, făcînd să dispară cadavrele la scurt timp după mișcarea unor stegulețe pe piste de decolare ale armatei, cînd avioanele ajungeau în largul oceanului și deschideau trapele de parașutare. O puzderie de detalii, nuanțe, cronologii și pasaje biografice erau cuprinse în discuțiile acelea de la terase, baruri și pub-uri, în care se întîlneau două lumi, se goleau destule pahare și se umpleau cîteva scrumiere. Ca de obicei, vorbele diurne nu aveau incandescența frazelor nocturne, faptele consumate la lumina zilei păreau pitice pe lîngă ideile venite după lăsarea întunericului. Într-o dimineață, de exemplu, unul dintre argentinieni, cel care apăruse la castrul roman în tricoul franjurat, a avut impresia că ar fi ceva în neregulă cu falangele mîinilor. Cerceta sutele de pungi în care procurorii sigilasera probe, le întorcea pe toate fețele și le așeza în ordine în lădițe, minuțiozitatea profesiei și experiența lui vizuală s-au atins deodată ca două fire electrice, contactul a provocat scînteii, iar scînteile l-au făcut s-o ia de la capăt, a opta oară într-o săptămînă, de acea dată cu un scop precis. Și, încet, încet, senzația că un lucru nu era cum ar fi trebuit să fie a devenit certitudine. Dintre oasele și fragmentele de oase inventariate de magistrații militari, lipseau oscioarele degetelor mici. A fluierat scurt, într-un fel greu de imitat, și foștii elevi de gimnaziu din vara în care Mario Kempes străpunsese norii de confeti și ajunsese la cer (acolo unde trona o statuie de aur, Cupa „Jules Rimet“) s-au strîns ca degetele unei mîini, într-o altă vară, mai ales că era vorba tot de-un deget, de fapt de-o mulțime de degete, degete mici, fără nici o acoperire metaforică. Cei cinci dobîndiseră reflexul de-a alcătui împreună o palmă sau un pumn cu mult timp în urmă, într-o întindere de 2780000 de kilometri pătrați, ca un triunghi gigantic, avînd baza pe Tropicul Capricornului, vîrfurile în țara de Foc, latura vestică pe crestele Anzilor Cordilieri și cea estică, lungă de 2200 de mile marine, pe coasta Atlanticului, reflexul era condiționat de prezența unor rămășițe trupești încă neidentificate, așa încît fluieratul unuia din ei, folosit în situații dificile, același pentru toți, îi adunase imediat și în spațiul minuscul, cu contur dreptunghiular, care reprezentase cîndva o garnizoană romană dintr-un teritoriu nesigur. Se convinseseră că ciudățenia aceea nemaiîntîlnită era chiar starea de fapt, se sfătuiseră fără martori și hotărîseră să nu divulge nimănui ce era limpede ca lumina zilei, apoi,

după lăsarea întinericului, la masa unei terase cu felinare albe, cot la cot cu trei arheologi și cu iubita celui în cămașă cadrilată, înșiraseră nenumărate variante, imaginaseră scenarii, băuseră vodcă și tequila, comentaseră în fel și chip. Fluieratul greu de imitat și graba lor de-a se strînge laolaltă stîrniseră însă agitație înaintea prînzului, medicul legist, procurorii, locotenentul de jandarmerie, polițistul, reporterii și cîțiva soldați își întrerupseseră treburile (să frunzărești ziarele, ca locotenentul, nu era propriu-zis o treabă, era o ocupație), îi priveau atent, unii se apropiau și puneau întrebări, îi interesa, bineînțeles, dacă găsiseră ceva nou în pungile sigilate; un procuror, căpitanul, își oferea insistent serviciile, nebănuind că avuseseră de-a face cu zeci de șopîrle ca el, tot în uniformă, tot amabile și prefăcute, care se străduiseră să le intre pe sub piele. Potoliseră curiozitatea celorlalți spunîndu-le că nu era nimic important, doar o anomalie anatomică, femeia cu păr șaten și cu multe brățări de aramă îi șoptise căpitanului, un pic jenată pentru mărturisire, că văzuse un os pubian mai mare decît tot ce fusese inventariat. Apoi procurorii plecaseră să mănînce la Casa Matilda, argentinienii la casa arheologilor (unde doctorandul gătise, la aragazul cu butelie, ciorbă de dovlecei și tocăniță), șeful poliției se dusese acasă, jandarmii se întinseseră pe iarbă și deschiseseră niște conserve. După-amiaza, fiecare din cei cinci se arătase preocupat de altceva, unul refăcuse măsurătorile, notînd într-un caiet cotele gropii comune, altul luase probe de sol și le studiase la microscop, una din femei, bruneta, folosisese ustensilele și substanțele unui laborator chimic de campanie, picurînd acizi și baze peste așchii de os, scufundînd oase întregi în soluții reactive, cealaltă se dedicase scriptelor, rezumînd însemnările lor de pînă atunci, iar ultimul se plimbase printre soldați, urmărindu-i cum desprind din pămînt și din straturile tasate osemintele morților acelora fără nume și vîrstă. Toți cinci, în ciuda aparențelor, se concentraseră însă asupra unui singur lucru: să afle dacă în groapa comună, în zona ei virgină, neatinsă de șpaclurile jandarmilor, existau falange ale degetelor mici. Și existau. Nici mai multe, nici mai puține decît falangele celorlalte degete. Era clar, prin urmare (conveniseră mai tîrziu, la lumina felinarelor albe ale terasei), că mîinile nu fuseseră ciuntite înainte de înhumare și că, măcar în privința asta, cei care săpaseră un asemenea mormînt și îngropaseră trupurile de-a valma n-aveau nici un amestec. Degetele dispăreau acum, la timpul prezent, iar intriga polițistă pe care-o aveau în față era una fără alibiuri și piste false. Primii care atingeau oasele acelea de om erau soldații, dar ei ieșeau din discuție pentru că n-ar fi

deosebit niciodată falangele degetului mic de cele ale inelarului sau arăătorului, fiindcă erau prea mulți, un pluton întreg, și n-ar fi reușit să fie uniți și abili încît să nu scape vreo vorbă sau să nu fie văzuți. Oasele ajungeau apoi pe mesele procurorilor tineri, în plin soare, unde erau studiate cu lupa, împărțite după criterii nu prea limpezi și introduse în pungi transparente. Dar nici ei nu erau făptașii. La o altă masă, noaptea, o masă cu oameni obișnuiți să scotocească în pămînt (antropologi, arheologi și o fată care-și ajuta bunica la grădinărit), se rostiseră și argumentele: procurorilor tineri le lipsea un motiv pentru a fura degete mici; dacă ar fi avut totuși un motiv, le-ar fi fost imposibil să identifice, să separe și să sustragă atîtea oscioare, fiind vegheați aproape tot timpul de medicul legist și de șeful poliției; presupunînd că medicul și polițistul ar fi fost implicați și ei, talentul lor actoricesc s-ar fi cuvenit elogiat, într-atît de bine simulau proastele relații cu complicii și ura unuia pentru celălalt; acceptînd ideea de teatru, se ajungea însă la prejudecățile ziaristilor și la grija lor de-a nu-i scăpa din ochi pe procurorii tineri; mai mult, lucrurile se înfundau în absurd, doar era vorba de falangele unor degete, și nu de diamante. Cît despre colonelul-magistrat, el coordona și verifica totul, pe masa lui se oprea mai devreme sau mai tîrziu tot ce ieșea din groapa comună, el clasifica osemintele, el sigila pungile transparente, singur, nu accepta să fie asistat ori să i se țină companie, era bătrîn și văzuse multe, pe el nu-l controla nimeni. Erau destui pe trepte mai înalte ale justiției militare, unii care-l împuterniciseră să conducă investigațiile și care i-ar fi putut cere socoteală, dar ei nu călcau pe la groapa comună. Pe lîngă pomeții ascuțiți, colonelul mai avea o particularitate: un deget ciung, degetul mic de la stînga. La treizeci și patru de grade, cînd, lac de transpirație, slăbise nodul cravatei și-și deschiasă primii trei nasturi de la cămașă, observaseră cît își prețuia degetul pierdut. Îl purta la gît, prins de-un lăntșor de argint, ca o amuleță. Oare cine colecționa falange ale degetelor mici? Întrebarea nu se auzise la masa lor, nu din cauza muzicii (un FM cumînțel), ci fiindcă știau cu toții răspunsul. Cînd ceasul postului de radio a bătut de douăsprezece ori, colonelul-magistrat s-a transformat într-un șoricel, un hamster pătat, cu care se puteau juca în voie. L-au împins cu o nuielușă în fața unui complet de judecată, dar tremura ca varga, nu de frig; l-au scos de milă din boxa acuzaților și l-au plimbat prin cîteva redacții pentru a fi fotografiat și filmat, însă acolo făcea pipi cînd clipeau blițurile și cînd se aprindeau luminile de platou; l-au scutit și de trauma mediatizării, mai ales că păta mochetele unor

trusturi de presă importante, și l-au dus într-un magazin de animale mici, ca să vadă cum e viața în cuști și colivii, să se privească-n ochi cu alți șoricei și să chițâie ceva, dar se uita în podea și tăcea mîlc, se blegise de tot; l-au legat cu o curelușă, o lesă pentru hamsteri, și l-au tras afară fiindcă nu mai reacționa la loviturile ușoare cu nuielușă, aerul proaspăt l-a pus pe picioare, mirosea speriat caldarîmul, rigolele, a dat cu nasul peste-un cotor de măr și a trecut mai departe, probabil că-n altă situație l-ar fi ronțait cu codiță cu tot, a încercat apoi să fugă, să-și caute o ascunzătoare, dîrdîia, nu de frig, curelușă se întindea ca un elastic, îl pîndea ceva din gurile de canal, din tomberoanele de gunoi, din găurile asfaltului, din curți, de sub vreo mașină parcată, precis nu o pisică. Așa cum îl scosese de milă din boxa acuzaților, l-au băgat într-o sacoșă și, mai tîrziu, cînd și-au amintit de el, i-au dat drumul printre pahare cu vodcă și tequila, legîndu-l de-o sticlă cu apă minerală. Se învîrtea pe masă, căpiat de foame. I-au dat să roadă un șervețel, pe care-i scriseseră să aducă degetele mici înapoi. Pe urmă, cînd se apropia ora unu, s-au ridicat să plece, iar șoricelul s-a făcut nevăzut, întrupîndu-se într-un om al legii dormind, în camera 211 a hotelului.

Adevărata problemă de care se loviseră căutătorii de trupuri dispărute era însă alta. Groapa comună (descoperită tot de-un căutător, un puști care săpa după rîme) n-avea nici o legătură cu junta care-și ascunsese tresele, petlițele, steluțele, stemele și decorațiile militare sub băști și haine proletare. Trecuseră oceanul și ecuatorul ca arbitri ai unei deshumări controversate, într-o țară mică, cu harta ca un pește lătăreț, cu botul spre centrul continentului și cu coada lipită de-o mare, o țară care, după apusul juntei, își trimisese echipa la trei campionate mondiale, obligînd-o odată, prin hipnoză colectivă, să-l îmblînzească pe Gabriel Omar Batistuta și să învingă tricourile cu dungii alb-azurii. Cum nu făceau parte din tagma cămășilor albe, ci dintre cei infectați cu virusul „los desaparecidos“, își doriseră încă de pe malul drept al estuarului Rio de la Plata (din aeroport) și speraseră de-a lungul zborului (într-un Boeing) ca rămășițele acelea trupești, prin vîrsta și descendența lor, să nu-i amăgească pe oamenii care nu meritau amăgiți și să nu dea apă la moară lichelelor. Și se întîmplase exact pe dos. Se convinseseră din prima zi că oasele și oscioarele nu erau chiar oale și ulcele, dar împliniseră sau se pregăteau să îplinească două secole. N-au spus-o imediat, a trebuit să plouă de mama focului, să intre-n barul înghesuit la un subsol și să-i întîlnească pe arheologii care coborîseră de mult în pivnița aia și-i

împuținau rezervele de vin. Unul dintre argentinieni, stăpînul maioului cu chipul Papei, îmbrăcat atunci cu o bluză roșie, nu și-a ascuns pasiunea pentru chiromanție și le-a studiat o vreme palmele. Din ce-a deslușit, căutătorii de relicve romane se aflau în impas. A înțeles împreună cu ceilalți, din relatări, că arheologii localizaseră cu greu armurăria castrului, fuseseră la un pas să-i cunoască interiorul și inventarul, erau gata să vadă și să pipăie săbiile, platoșele, lănciile și pumnalele din veacul Antoninilor, cînd îi oprise un ofițer de poliție care doar părea să aibă creier de bibilică, dar de fapt avea însușiri de lup. Maiorul adulmecase puțin groapa comună, privise oasele dinăuntru ca pe-un uriaș os de ros, ciulise urechile nu la ce-i spuneau istoricii (între care un profesor universitar), ci la ce-ar fi fost posibil să se spună (în special despre el). Apucase apoi osul de ros și se lăsase cucerit de propria imaginație auditivă, declanșînd practic nebunia osemintelor acelora, disputele, suspiciunile și patimile. Ce e mai grav, stîrnise și așteptări în țara de douăsprezece ori și jumătate mai mică decît Republica Argentina, unde mai demult se știa închisorile, dar se pierduse șirul morților, unde memoria se trezise cît de cît din ațipeală și unde muștele de pe căciula guvernului se încăpățîneau să nu-și ia zborul. Iar ei, chiar ei (de ce, Dumnezeu, tocmai ei?), cei cinci căutători de trupuri dispărute, erau nevoiți să-i spună domnului aceleia bătrîn și drăguț care-i însoțea uneori la terase, dar se retrăgea devreme, care folosisese franceza și după gratii, că nu era cazul, nici locul, să fie ridicat un monument lîngă groapa comună. Victimele juntei nu puteau fi omagiate la căpățîiul morților de ciumă.

3

Articolul care-l descria pe Onufrie slujind la marginea gropii comune numărasedu paisprezece rînduri și fusese înghesuit printre știri diverse, de vară, într-o pagină năpădită de reclamă. Probabil că legătura lui cu ziarele ar fi început și s-ar fi terminat odată cu acel text, dacă la final n-ar fi existat un citat, o frază rostită de el de nenumărate ori pe zi, reprodușă fără prescurtări sau adăugiri. Datorită enunțului aceleia neobișnuit, care avea fără îndoială publicul lui, un public însemnat, se tipăriseră însă și alte articole, în care se făcea vorbire despre mînăstirea pe care-o înălța la Piatra Roșie, despre paraclisul de lîngă bradul cu nouă vîrfuri, despre cicatricele strînse pe degetul lui arătător, despre pălăria de pai, despre ucenicii supuși, despre obiceiul

lui de-a citi după-amiezele pe-un tăpșan înșorit, despre felul tărăgănat de-a vorbi, despre defectul de dicție, despre cum amesteca vopselurile și-și curăța pensulele, despre coliba lui și despre o mulțime de lucruri care mai adăugau câte-o tușă portretului și-i sporeau aura. Onufrie ținuse sub tăcere destule pasaje din trecut, cum erau anii copilăriei, împunsătura cu foarfeca în pulpa stîngă a Pruncului, evadarea de la mină, recompunerea unei Evanghelii pe coajă de molid, prietenia din munți cu omul care-și ascundea chipul și se purta ca Sfîntul Gheorghe, înmormîntarea unui urs într-un parc din cel mai mare oraș, discuțiile cu fata din căruță, Săndica, pe care însoțitorii ei o hrăneau cu pește, o înveleau cu flori și-o credeau Trîmbița lui Dumnezeu, unele spaime și rătăcirii din timpul nopții, cînd i se părea că zilele se urîtesc. La rîndul lui, ajutorul dulgherului nu-și uitase jurămîntul și, sub asaltul întrebărilor și al curiozității dreptcredincioșilor, nu suflase o vorbă despre smocul de păr negru-albăstriu din creștetul părintelui. Chiar și așa, fiindu-i știute doar frînturi de biografie, unele seci, eliptice, ca perioada de pustnicie, altele doldora de amănunte, ca vindecarea miraculoasă de paralizie, în jurul călugărului se țesuse o legendă care-l prinsese în firele ei ca un năvod. La răspîndirea numelui și a faptelor lui Onufrie contribuise și-un reportaj lung, influențat în bună măsură de limbajul și de construcțiile epice din *Viețile Sfinților*, scris de-un tînăr care-și tănuise intențiile, muncise cu lopata la fundațiile viitoarelor chilii și dormise împreună cu ucenicii. Săptămînalul în care apăruse reportajul acela se ocupa cu tratamente naturiste, cu rețete cosmetice și culinare, cu formule rapide de slăbire, de regenerare a părului și de îndepărtare a coșurilor, trata teme precum lipsa apetitului sexual și absența orgasmului, recomanda lecturi și muzică, linii vestimentare și călătorii, oferea sfaturi pentru reușita în societate, pentru serile intime și pentru bunele relații cu șefii, nu ocolea niciodată previziunile astrologice și se apleca într-un fel aparte asupra întîmplărilor și calendarului ortodoxiei, cu exces de evlavie și cu mare disponibilitate de-a zări semne cerești și miracole oriunde ar fi descins reporterii săi. Așa făcuse și-n cazul acela, prin fotografia care-l înfățișa pe călugărul cu pălărie de pai scuturînd arătătorul de la dreapta, prin reproducerea micului paraclis și a bisericii înconjurată de schele, prin povestirea duioasă în care pogorîrile Fecioarei erau reinventate, prima fiind socotită cea de la sanatoriu, descrisă noaptea, în toiul unei furtuni, cînd Sfînta Născătoare ar fi alunecat pe limba unui fulger, i-ar fi atins genunchii paralitici și l-ar fi reînvățat să umble, a doua fiind plasată

în poiana de la Piatra Roșie, când Ea ar fi însemnat locul mînăstirii printr-un trăsnet venit din soare, nu din nori și ar fi trasat pe pămînt conturul zidurilor, iar a treia fiind pusă în legătură cu groapa comună, ca și cum Maica Domnului i-ar fi șoptit călugărului să coboare muntele și să binecuvînteze osemintele revărsate printre ruinele cetății. Relatarea întinsă pe două pagini de ziar mai conținea o sumedenie de imagini închipuite, cum ar fi fost obiceiul unui stol de porumbei de-a înnopta pe acoperișul paraclisului sau apariția unei crăpături pe trunchiul bradului cu nouă vîrfuri, care-ar fi copiat profilul Mariei. Asemenea lucruri cuprinse într-o asemenea publicație, mai ales vara, când oamenii au concedii și călătoresc, când zilele sînt lungi și călduroase, schimbaseră în multe privințe viața lui Onufrie. Soseau în poiană femei transpirate și îmbujorate după drumul prin pădure, nădăjduind că urcușul pieptiș avea rolul unei încercări și ștergea destule păcate, bărbați iritați și sceptici, vîlguți și ei de panta abruptă, însetați și dornici să fumeze, copii gălăgioși și neastîmpărați, fericiți să se cocoațe pe grămezile de nisip și pe schele, să rupă florile de la ușa paraclisului, să se stropească la izvor cu apă ca gheața, să țipe și să fluiera, să dea cu pietre după cîini. Femeile voiau să vadă cu ochii lor ceea ce citiseră sau auziseră, iscodeau, sușoteau, încercau să descopere urmele și aburul minunilor, măcar firimituri de minuni rămase prin iarbă, aprindeau lumînări, băteau mătănii, îngenuncheau și-și umpleau pieptul cu aerul tămîiat de trecerea și de protecția Preacuratei, luau anafură și agheasmă, lăsau pomelnice, contribuiau la ridicarea sfintei mînăstiri după buzunar și după suflet, după fală și după orgolii, unele puneau banii în cutia milei, altele țineau morțiș să fie trecute pe lista ctitorilor ori să i-i ofere părintelui, toate aveau să-i spună ceva înainte de-a-i cere binecuvîntarea, să se plîngă, să-l roage, să-i povestească, să-i mulțumească, să-i ceară sfatul, să-i înșire vrute și nevrute, să cerșească învățături. Firi și firi, oameni și oameni, alungaseră tihna locului, schimbaseră ritmurile, sunetele, obișnuințele și decorul. Șuvoiul vizitatorilor, înfiripat încă de la apariția articolului de paisprezece rînduri, umflat după ieșirea altor articole din tiparnițe, nu pierise ca un torent năvalnic și trecător, ci se așezase în albia lui, ca un pîrîu care n-avea să mai sece în nici un anotimp. Și șuvoiul îl obosea pe Onufrie, care nu i se putea feri din cale. Mînăstirea era lucrarea Născătoarei Pruncului Sfînt, vrerea Ei pe care o așteptase aproape jumătate de veac, răbdător, umil, sperînd, pînă cînd răbdarea, umilînța și speranța năpîrliseră și se șubreziseră, înduioșînd-O abia

atunci, fiindcă Ea avea alte criterii decît muritorii, alt ceas şi alte unităţi de măsură. Dacă ar fi înălţat schitul din propria lui voinţă, s-ar fi grăbit să-şi caute alt culcuş şi i-ar fi lăsat pe alţii să termine, călugări dornici să se scalde în pîrîul nou apărut, căroră nu li se părea că zilele se urîtesc. Iubirea unui bătrîn întrece însă celelalte iubiri. Iar ca unealtă în mîinile Ei ziditoare, nu-şi îngăduia să plece. Suporta şi se obişnuia, era nevoit să facă lucruri la care nu se gîndise niciodată, să pună un ucenic la uşă cînd se ruga şi cînd se odihnea, să sfinţească cîte zece pîini mărunţite şi cîte-un butoi de apă ca să ajungă anafura şi agheasma pentru toţi, să aşeze la intrarea în paraclis două tăvi uriaşe, cu apărători de vînt (prea se înnegrise iarba de la lumînări), să citească teancuri de pomelnice şi să spovedească suflete pînă la dimineaţă, să lege un cîine în lanţ, unul alb şi mişos, cel mai repezit, să ceară să mai fie săpată o latrină, adîncă şi încăpătoare, să oprească tot felul de sminteli de-ale credincioşilor, fiindcă ei, chiar dacă nu văzuseră stolul de porumbei şi nici profilul Mariei, aruncau boabe şi pesmeţi pe acoperişul paraclisului pînă încolţise grîul printre şite, pînă se înfundaseră streşinile şi se umpluse pămîntul cu găinaţul altor păsări, agăţau de crengile bradului cu nouă vîrfuri atîtea iconiţe, buchete, cruciuliţe, poze cu suferinzi şi scrisori cu rugăminţi, încît ajunsese un fel de brad de Crăciun, îşi umpleau buzunarele cu pietricele din balastul pentru fundaţii, convinşi că apără de rele, poartă noroc şi lecuiesc bolile. Ca să îndrepte ce creştea aşa de strîmb, a trîntit într-o zi cu arşiţă uşa chiliei, a ridicat altfel decît de obicei arătătorul de la dreapta şi a rostit apăsător, nu tăragănat, că *de trei ori s-a pogorît Maica Domnului din ceruri ca să-i arate sprijin şi încredere lui Onufrie*. Şi s-a făcut linişte, o linişte care ţiua, întreruptă abia de cîinele alb şi mişos din lanţ, atunci cînd părintele l-a dezlegat cu mîna lui şi a promis cu voce tare că n-o să-l mai lege. Şi cîinele a rupt-o la fugă, fugea-n cerc, lovea cu fruntea şi cu coada poalele sutanei, scîncea şi se gudura, fugea cu limba într-o parte, cu urechile-n vînt, îi sărea cu labelle din faţă pe piept, i-a lins barba şi i-a rupt cu dinţii un şiret. Apoi ucenicii au periat acoperişul, au greblat şi au măturat în jurul paraclisului, s-au suit pe-o scară şi au curăţat bradul cu nouă vîrfuri, au îngrădit balastul pentru fundaţii şi l-au acoperit c-o prelată. Au muncit pînă s-a întunecat, iar poiana de la Piatra Roşie a arătat scurt timp, cît lumina fusese cenuşie, ca înainte de tipărirea articolului de paisprezece rînduri. Pentru călugărul care trecuse de optzeci de ani şi de-o paralizie, umbrele înserării s-au alăturat lucrurilor neatînse de şuvoi. Se ruga în coliba lui şi ameninţa

cu arătătorul către peretele de la miazănoapte, fiindcă din stînga icoanelor și a candeliei credea că vin duhurile rele, se trezea vorbindu-i Preacuratei, se mai trezea plîngînd, hrănea cîinii cu mîna lui, își rețea moțul negru-albăstriu din patru în patru ore și ardea smocurile de păr ca să nu fie găsite și tratate drept moaște, scria cîte-un acatist pe coajă uscată de molid, folosind o pană și ulei de afine, ieșea uneori noaptea, tiptil, se lungea în iarbă și privea perdeaua de stele în spatele căreia dormea Fecioara, alteori ieșea să prindă răsăritul. Și într-o dimineață, cînd soarele încă nu trecuse culmea împădurită de peste vale, a văzut pe trunchiul bradului cu nouă vîrfuri niște pălării mari de iască, fixate nici prea sus, nici prea jos, ca să poată fi observate de ochii care le înțelegeau rostul.

4

Pe urmă, timpurile verbelor și-au găsit un făgaș comun, persoanele povestitorilor, întîi și a treia (ultima cu aștepta variante și identități), au devenit una singură, iar lucrurile s-au îngrămădit către o zi care a început indecis și a rămas nehotărîtă, nici cu soare dogorîtor, nici cu nori grei, mai degrabă cu o peliculă gri deschis acoperind cerul. Tanti Paulina, a cărei temperatură se cumițise și-n tratamentul căreia fusese introdusă hidrazida, a zis că așa o zi nesuferită n-a mai pomenit de mult, că-i apasă ceva capul parc-ar lipi-o de pernă, că simte furnicături în brațe și-n picioare. I-a cerut surorii ei Lucica să-i facă vînt cu un ziar, s-a rugat să cadă doi-trei stropi de ploaie ca să se termine odată cu presiunea atmosferică, a sărit ca arsă cînd a aflat că-n dulapul ei, printre jerseuri, a apărut un plic pe care era trecut cu litere mari și rotunjite numele chiriașului și care avea înăuntru douăzeci de bani de aur. Ești un catîr, un catîr în carne și oase, i-a strigat lui Petruș pe la douăsprezece, cînd a sosit singur, cu sufertașul plin. Sorbea din supă cu găluști și-l certa că n-a acceptat cadoul, mesteca repezit bucățele de friptură și legume fierte și nu pricepea de unde atîta încăpățînire, și-a vărsat furia pe șantierul arheologic, pe statuetele de bronz și pe brățări, pentru că asta credea ea că s-ar ascunde în armurăria castrului, iar la sfîrșit, lingîndu-se pe degete după plăcinta cu mere, a spus că un dar de nuntă n-o să mai poată fi refuzat. A ațipit cu o compresă rece pe frunte, cu pofta de mîncare care-o speria pe Eugenia Embury de cîte ori îi gătea și-o vizita, cu imaginea rozalie a unei nunți la care nu se gîndise nimeni. Afară era înăbușitor, aerul nu se mișca deloc, așa că și-au dorit și alții

comprese. Procurorii militari n-au stat jos o clipă, i-au supravegheat îndeaproape pe soldați, au cerut șpacluri și au lucrat cot la cot cu ei, s-au sfătuit în repetate rînduri și au făcut o mulțime de însemnări, nu înțelegeau nici în ruptul capului de ce apar în dimineața aia atîtea falange ale degetelor mici. N-au putut să raporteze situația și nici să primească ordine, fiindcă șeful lor lipsea; potrivit plantonului din schimbul trei, colonelul primise un telefon noaptea și părăsise camera 211 înainte să se lumineze. La casa arheologilor, în schimb, au stat jos tot timpul, au urmărit din cerdac vînzoleala de la groapa comună și au băut ceai neîndulcit. S-au ridicat de pe scaune abia la prînz, au prăjit pește sub același strat subțire de nori și au destupat o sticlă cu șampanie, cînd argentinienii au vrut să ciocnească o cupă (și s-au mulțumit cu căni și pahare) la ultima lor masă acolo. După-amiaza, la conferința de presă improvizată într-o sală mică a hotelului, cu toate ferestrele deschise, cei cinci antropologi și-au prezentat concluziile. Ca observatori străini chemați să se pronunțe asupra eventualei fraudări a unor oseminte, erau de părere că morții aceia aruncați și îngropați laolaltă fuseseră vii cu mult înainte de proclamarea republicii, chiar cu mult înainte de suirea primului rege pe tron, într-o epocă în care comandantul Manuel Belgrano, în altă patrie, încă nu-i zdrobise pe spanioli în bătăliile de la Tucumán și de la Salta și-n care molimele, mai cu seamă ciurma, făceau ravagii în ambele emisfere. Au adăugat că opinia lor avea doar caracter consultativ și că verdictul urma să fie dat de investigatorii oficiali, care nu-și încheiaseră cercetările. În încăpere era zăduf, așa că domnul în vîrstă, care nu era ziarist și care nu renunța la haina de in, s-a grăbit să iasă, foarte palid, ștergîndu-și fruntea cu batista și căutînd un pahar cu apă. Pînă să se termine ziua aceea care începuse indecis și rămăsese nehotărîtă, a rupt în bucățele opt planuri ale unui monument, a aruncat hîrțile în closet și a tras apa de douăzeci și trei de ori. Noaptea, nu în prima noapte, ci în cealaltă, a burnițat și a bătut vîntul. Printre zidurile cetății s-a prelins o siluetă, poate era un cîine, înainta puțin, fără zgomot, asculta, se strecura, s-a apropiat mai întîi de singura santinelă de acolo, trebuie să fi simțit după ritmul respirației sau după poziția corpului că soldatul doarme, s-a dus apoi în direcția opusă, tot cu mișcări scurte și precaute, s-a oprit la marginea gropii comune, nu era un cîine, era un om care mergea ciucit, cu pași mici și iuți, tot ieșea din ascunzătoarea pe care și-o găsisse, călca cu grijă peste oseminte și risipea ceva dintr-un săculeț pe deasupra lor. Era așa de întuneric, încît silueta nu numai că n-avea chip, dar n-avea nici

umbră. Dimineața au descoperit primele gloanțe vechi și ruginite, fragmente de os care purtau semnul gloanțelor acelora, chiar un craniu la care glonțul perforase fruntea și se înfipsese în calotă. Tot dimineața, Onufrie avea să asculte spovedania unui om pe care nu-l mai văzuse și nu-l mai auzise, dar pe care-l mai spovedise demult prin mijlocirea unor scrisori.